

ประมวลวิธานุศาสน์

895.915
ว149ป

63-2

14/17

ประมวล

วิธีปฏิบัติ

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ในพระบรมราชูปถัมภ์

โดยเสด็จพระราชกุศล

ฉลองพระชนมายุ ๘๐ พรรษา ขริบรณ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

๑๕๓๕๐๐๐๐, ๑๕๓๕๐๐๐๐ ๑๕๓๕๐๐๐๐

1524000

ਪ੍ਰਭਾਤ

วชิราลงสาบ

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

มหาสมุทรวิหยาสัย

ในพระบรมราชูปถัมภ์

โดยเสด็จพระราชไร่นา

ผลของพระชนมายุ๘๐ พรรษาบริบูรณ์
สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

५५ पृथ्वीविद्यालय ५६५५

พระพุทธรชินสีห์
ในพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

พระพุทธชินสีห์ หน้าพระเพลา ๕ คอกคืบ ๗ นิ้ว (วัดไผ่เดิม
ว่า ๔ นิ้ว) สูงตั้งแต่พระที่นั่ง ถึงพระจุฬา ๖ คอกคืบ ๑๐ นิ้ว
หย่อน ๑ กะเบียด พระรัศมี ๑ คอก (วัดไผ่เดิมประมวณกัน ๗
คอกคืบ ๔ นิ้ว). มีตำนานการสร้างในหนังสือพงษาวดารเหนือว่า
พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก เจ้านครเชียงใหม่ สร้างสมัยเดียวกับ
พระพุทธชินราชและพระศรีศาสดา ณ เมืองพิษณุโลก หล่อเมื่อวัน
พฤหัสบดี เพ็ญเดือน ๔ ปีจอ พ.ศ. ๑๔๕๕. แต่นักโบราณคดี
สันนิษฐานว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกนี้ คือพระมหาธรรมราชา
ที่ ๑ พระเจ้าลิไทย รัชกาลที่ ๕ แห่งราชวงศ์พระร่วงเจ้า กรุง
สุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. ๑๔๕๐-๑๔๖๑ ๗

เดิมประดิษฐานอยู่ในพระวิหารทิศเหนือ วัดพระศรีรัตนมหา
ธาตุ จังหวัดพิษณุโลก กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์ ใน
รัชกาลที่ ๓ ทรงเชิญมาประดิษฐาน ณ มุขหลังพระอุโบสถ
เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๒, พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ
ทรงผนวช ได้ทรงทูลขอพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เชิญย้ายจาก
มุขหลัง ออกสถิตเป็นพระประธานในพระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ ๗

กรมศิลปากร

กรมศิลปากร

เจ้าพระคุณสมเด็จสกลมหาสังฆปริณายก ทรงดำรง
ตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์ที่ ๑๓ ของกรุงรัตน-
โกสินทร์, และเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ใน
พระบรมราชูปถัมภ์ เป็นองค์ที่ ๒, ทรงปกครองวัดบวรนิเวศ-
วิหาร เป็นองค์ที่ ๔, เฉพาะมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทรงเป็น
กรรมการมหามกุฏ ฯ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๘ ถึงบัดนี้ได้ ๕๗ ปี,
ได้ทรงเป็นพระกำลังร่วมกับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า บริหาร
มหามกุฏราชวิทยาลัยนี้มาเป็นเวลานาน. ได้ทรงเป็นนายก-
กรรมการมหามกุฏ ฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ จนถึงบัดนี้ รวม ๒๐ ปี.
ในสมัยที่ทรงดำรงตำแหน่งนายกกรรมการมหามกุฏ ฯ นี้
กิจการของมหามกุฏ ฯ ได้เจริญก้าวหน้าไปเป็นอันมาก เช่น
ได้ดำเนินการจดทะเบียนมูลนิธิมกุฏราชวิทยาลัย เป็นนิติ-
บุคคลสมบูรณ์ตามกฎหมาย มีสิทธิและอำนาจที่จะปกครอง
สมบัติของมูลนิธิได้ ได้ประกาศตั้งสภาการศึกษาามหามกุฏราช-
วิทยาลัย อันเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาขึ้น เป็นการ
ฟื้นฟูพระประสงค์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา-
วชิรญาณวโรรส ที่ได้ทรงวางโครงการศึกษานี้ไว้แล้ว. นอก
จากนี้ ได้ขยายกิจการด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวาง
ออกไปตามควรแก่กาลสมัย.

เมื่อมาถึงอภิลักขิตกาลที่ทรงเจริญพระชนมายุมาครบ ๘๐

พระยาบริบูรณ์เช่นนี้ จึงสมควรที่มหาวิทยาลัย จัก
สนองพระอุปการคุณในทางที่เหมาะสมแก่วัตถุประสงค์ จึงได้ทูล
ขอพระโอวาทานุสาสน์ต่าง ๆ มาพิมพ์ประมวลถวาย เพื่อ
ประทานแจกแก่ท่านที่มาถวายความเคารพ.

ขอคุณพระรัตนตรัย และบุญกุศลที่มูลนิธินี้ได้บำเพ็ญไว้
จงอภิบาลเจ้าพระคุณสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช
สกลมหาสังฆปริณายก นายกรรมการมหาวิทยาลัย
ให้ทรงปลอดโปร่งจากอุปสรรค อันตราย ภัย พิบัติ ศัตรู โรค-
พาธ สรรพอนิภูตผลทั้งหลาย และขอให้ทรงเจริญด้วยจตุร-
พิธพร คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ พร้อมทั้งสรรพอิฏฐะ
วิบูลผลยั่งยืน เพื่อเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทรและสิริมงคลของคณะสงฆ์
ศิษยานุศิษย์ พระประยูรญาติ พุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอด
กาลนาน.

อนึ่ง ขอผลอันศักดิ์สิทธิ์จงบังเกิดมีบริบูรณ์ แต่สมเด็จพระ
บรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก คณะ
รัฐบาล พร้อมทั้งคณะสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และผู้มีความเคารพ
นับถือสักการบูชาในเจ้าพระคุณพระองค์นั้น ตลอดถึงสรรพ
ประชาชนในทางที่ชอบ เพื่อความดีและความสุขอันไพศาล
โดยทั่วกันเทอญ.

มหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พฤษภาคม ๒๔๕๕

ที่ ๒๐/๒๔๕๕

หม่ายกำหนดการ

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระชนมายุ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช

ครบ ๘๐ ปี

พุทธศักราช ๒๔๕๕

นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักพระราชวัง
รับสนองพระบรมราชโองการเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า สมเด็จพระ
วชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช จะมีพระชนมายุครบ ๘๐ ปี
บริบูรณ์ ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๕๕ และโดยเหตุที่สมเด็จพระ
สังฆราชได้ทรงเป็นพระบูรพาจารย์ถวายเป็นศิลา ในโอกาสที่
ทรงทำพิธีพุทธมามกะนั้น ประการหนึ่ง ทั้งทรงดำรงตำแหน่ง
สกลมหาสังฆปริณายก และเป็นพระญาติผู้ใหญ่ เอาพระทัย
สอดส่องที่จะถวายอนุศาสนสนับสนุนพระราชกรณียกิจ อีก
ประการหนึ่งด้วย จึงมีพระราชประสงค์ที่จะทรงรับบำเพ็ญพระ
ราชกุศลฉลองพระชนมายุครั้งนี้ เพื่อสนองพระคุณสมเด็จพระ

(ข)

พระสังฆราช ให้สมณั้พระราชหฤทัยที่ทรงยกย่องนับถือ จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้กำหนดการดังต่อไปนี้

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน เวลา ๕ นาฬิกา สมเด็จพระสังฆราช
เสด็จมายังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูป
เทียนถวายนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วถวาย
ผ้าไตรซึ่งทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานแด่สมเด็จพระสังฆราช
ถวายแก่พระสงฆ์ ๘๑ รูปที่จะเจริญพระพุทธมนต์ พระสงฆ์
ออกไปครองผ้าแล้วกลับมา นั่งยังอาสนะ.

เวลา ๕ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง มายังพระอุโบสถ
พระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนถวายนมัสการพระพุท
ทมมหามณีรัตนปฏิมากร แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ
ทรงศีล พระสงฆ์ ๘๑ รูปเจริญพระพุทธมนต์ นลองค์พระชน
มายุสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช จบแล้ว
ทรงประเคนภัตตาหาร พระสงฆ์รับพระราชทานนั้น เสร็จแล้ว
สมเด็จพระสังฆราชถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ซึ่งได้รับพระราช
ทานไว้นั้นแก่พระสงฆ์ แล้วพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา สมเด็จพระ
สังฆราชถวายพระราชกุศล ถวายอดิเรก สมเด็จพระราชา
คณะถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินกลับ.

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ.

กำหนดการ จัดงาน

ฉลองพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา

ของ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

วัดบวรนิเวศวิหาร

ในการที่สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช จะมีพระ
ชนมายุครบ ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๕๕ น
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บำเพ็ญพระราชกุศลฉลอง แต่
ทรงตระหนักพระราชหฤทัยว่า คงมีผู้ศรัทธาที่จะมีส่วนในการ
ฉลองพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา จึงทรงยินดีชักชวน และพระ
ราชทานพระบรมราชานุญาตให้โดยเสด็จพระราชกุศลได้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาพิจารณาแล้ว เห็นเป็นการ
สมควรในอันที่จะโดยเสด็จพระราชกุศล ในงานฉลองพระชน
มายุสมเด็จพระสังฆราช มีกำหนดการดังต่อไปนี้:—

กำหนดงาน

งานนี้ มีกำหนด ๓ วัน เริ่มแต่วันที่ ๒๑ ถึงวันที่ ๒๓
พฤศจิกายน ๒๔๕๕.

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๕

(๑. พิธีเปิดงาน: ประธานคณะกรรมการอำนวยการอ่านรายงานกราบบังคมทูล, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร, เสด็จพระราชดำเนินชมในบริเวณงาน.

๒. พิธีทักษิณานุประทาน มีพระธรรมเทศนา สดับปกรณ์บังสุกุลในพระอุโบสถ.)

เวลา ๑๕.๓๐ น. สมเด็จพระสังฆราชเสด็จประทับ ณ พระอุโบสถ.

เวลา ๑๖.๐๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงสักการะพระพุทธรูปชินสีห์ แล้วเสด็จออกประทับหน้าพระอุโบสถ ประธานคณะกรรมการอำนวยการ อำนวยการอ่านรายงานกราบบังคมทูลแถลงกิจการ เกี่ยวกับงานฉลองพระชนมายุของสมเด็จพระสังฆราช (อัญเชิญทรงเปิดงาน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบ ประธานคณะกรรมการจัดงานนำเสด็จชมโต๊ะหมู่ เครื่องสักการะบูชาในบริเวณพระอุโบสถ และชมร้านของ

กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ภายในบริเวณงาน
แล้วเสด็จกลับ.

เวลา ๑๗.๐๐ น. สมเด็จพระสังฆราชทรงสักการะพระพุทธรูป
จีนสี่หัว และพระรูปสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
ทั้ง ๒ พระองค์ ทรงจุดธูปเทียนสักการะพระ
บูรพาจารย์เป็นต้น แล้วทรงสดับพระธรรม
เทศนา ๑ กัณฑ์.

เวลา ๑๗.๓๐ น. พระสงฆ์ ๒๗ รูป สดับปกรณ์และบังสุกุล
ถวายอนุโมทนาแล้ว สมเด็จพระสังฆราช
เสด็จขึ้น.

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๕

(๑. พิธีฉลองพระชนมายุส่วนพระราชกุศล พระสงฆ์เจริญ
พระพุทธมนต์ รับพระราชทานฉัตร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตน-
ศาสดาราม.

๒. พิธีเนื่องในการฉลองพระชนมายุ ณ พระอุโบสถวัดบวร-
นิเวศวิหาร คฤหาสน์ถวายเครื่องสักการะ, พระภิกษุสามเณรวัดบวร-
นิเวศวิหารสวดมนต์ถวายพระพร, ไห่ทำพิธีนวัคคทายุสมธรรม.)

เวลา ๘.๐๐ น. สมเด็จพระสังฆราชเสด็จไปยังพระอุโบสถวัด
พระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนถวาย
นมัสการพระพุทธมหามณีรัตน ๑ แล้วถวาย

พัตซึ่งได้รับพระราชทาน (เป็นพุทธบูชา) แด่
พระพุทธรูปหามณีนรัตน์ฯ และทรงถวายไตร
แด่พระสงฆ์ ๘๑ รูป.

เวลา ๙.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปยังพระ
อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.

เวลา ๑๐.๐๐ น. พระสงฆ์ ๘๑ รูป เจริญพระพุทธมนต์ใน
พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และ
รับพระราชทานฉัน (ในระหว่างเจริญพระ-
พุทธมนต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ถวายเครื่องสักการะสมเด็จพระสังฆราช, ใน
โอกาสนี้ สมเด็จพระสังฆราชถวายของที่
ระลึก, เมื่อพระสงฆ์รับพระราชทานฉัน)
เสร็จแล้ว สมเด็จพระสังฆราชถวายไทย-
ธรรมที่ได้รับพระราชทานแด่พระสงฆ์ เมื่อ
พระสงฆ์ถวายอนุโมทนาจบแล้ว สมเด็จพระ
สังฆราชถวายพระราชกุศลและ (ถวายพระ-
พรจบแล้ว) ถวายอดิเรก (พระสงฆ์ทั้งปวง
ถวายพระพรลา).

เวลา ๑๖.๐๐ น. คณะเสด็จถวายเครื่องสักการะ ณ พระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร.

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร สวดมนต์ถวายพระพรที่พระอุโบสถ.

เวลา ๑๘.๐๐ น. ไห้ทำพิธีนวัคคหาญสมกรรม ที่พระอุโบสถ.

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๕

(๑. พระบรมวงศานุวงศ์ถวายเครื่องสักการะ.

๒. พิธีถวายพระพรของบรรพชิต ที่พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร.)

เวลา ๑๕.๐๐ น. สมเด็จพระสังฆราชเสด็จไปยังพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร พระบรมวงศานุวงศ์ถวายเครื่องสักการะ.

เวลา ๑๕.๓๐ น. ทรงสดับพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์.

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระภิกษุสามเณรต่างอาวาส ถวายเครื่องสักการะ.

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระภิกษุสามเณรต่างอาวาส สวดมนต์ถวายพระพร.

การดำเนินงาน

๑. เปิดพระอุโบสถและพระวิหาร ให้ประชาชนเข้านมัสการพระพุทธชินสีห์ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ และพระพุทธรูปบาท ซึ่งจะได้รับความรู้ทางโบราณคดีและทางพระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่จะได้จัดให้มีทองคำเปลว รูปเทียน ดอกไม้ ไว้จำหน่าย.

๒. คณะกรรมการอบรมข้าราชการและประชาชน จะได้
จัดการออกงาน แสดงเผยแพร่กิจการของกระทรวงทบวงกรม
ต่าง ๆ คือ

(๑) กระทรวงมหาดไทย จัดการแสดงสินค้าพื้นเมือง
แสดงสินค้าของกรมราชทัณฑ์และอื่น ๆ.

(๒) กระทรวงกลาโหม จัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ
ของกองทัพบก จัดร้านแข่งขันยิงปืน จัดดนตรีของกองทัพบก
บรรเลงตลอดงาน.

(๓) กระทรวงเกษตร จัดแสดงกิจการของกรมการกสิ-
กรรม กรมปศุสัตว์ กรมการประมง กรมชลประทาน และ
กรมป่าไม้.

(๔) กระทรวงศึกษาธิการ จัดแสดงศิลปหัตถกรรมของ
นักเรียน กรมวิสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา และกรมสามัญ
ศึกษา จัดแสดงห้องสมุดเคลื่อนที่ จัดแสดงกิจการศึกษาผู้ใหญ่
และฉายภาพยนตร์ในเวลากลางวันและกลางคืน.

(๕) กระทรวงสาธารณสุข จัดแสดงการส่งเสริมการ
สุขภาพ การควบคุมโรค การมารดาทารกสงเคราะห์ การ
ปัจจุบันพยาบาล การเผยแพร่และจำหน่ายยาตำราหลวง และ
ฉายภาพยนตร์สุขศึกษา ตลอดจนการควบคุมรักษาความสะอาด
ในบริเวณงาน.

(๖) กระทรวงอุตสาหกรรม จัดแสดงสินค้าและการส่งเสริมการอาชีพ ทำร่ม ทำหมวก ทอเสื่อ และอื่น ๆ.

(๗) กระทรวงเศรษฐกิจ นำสินค้า เครื่องอุปโภคและบริโภคมาจำหน่ายในราคาถูก เป็นการลดค่าครองชีพแก่ประชาชน.

(๘) กรมตำรวจ จัดแสดงพิพิธภัณฑ์เครื่องแบบตำรวจ และอาวุธการปราบปรามโจรผู้ร้าย ออกกร้านแข่งขันยิงปืน และรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณงาน.

(๙) กรมประชาสัมพันธ์ แสดงกิจการของกรมประชาสัมพันธ์ และจัดเครื่องขยายเสียงใช้ในงาน และควบคุมการขยายเสียงในบริเวณงาน.

(๑๐) กรมศิลปากร จัดแสดงโขนของกรมศิลปากร ตลอดงาน.

(๑๑) กรมโยธาเทศบาล จัดวางแผนผังที่ตั้งร้านค้าแสดงของหน่วยราชการต่างๆ จัดตั้งเครื่องไฟฟ้า จำหน่ายกระแสรไฟสว่าง ตบแต่งประดับไฟในบริเวณงาน.

(๑๒) ธนาคารออมสิน จัดแสดงเผยแพร่กิจการของธนาคารออมสิน มีการแสดงภาพโปสเตอร์ แสดงสถิติ และเปิดการรับฝากถอนเงินประเภทต่าง ๆ ตลอดงาน.

(๑๓) พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย จัดแสดงเผยแพร่
พระพุทธรูปศาสนา.

(๑๔) ยุวพุทธิกสมาคม จัดแสดงเผยแพร่กิจการและ
ผลงานของยุวพุทธิกสมาคม.

(๑๕) หน่วยสถาปนาชาติไทย จัดหน่วยพยาบาลบรรเทา
ทุกข์ประชาชน.

(๑๖) โรงเรียนวัดบวรนิเวศ ออกرائ่นจำหน่ายเครื่อง
ดื่มและอาหาร.

คณะกรรมการอำนวยการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ
พลเอก ผิน ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี รองประธานกรรมการ
พลโท หลวงสวัสดิ์สรยุทธ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒน-

ธรรม กรรมการ

พันเอก หลวงสารานุประพันธ์ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

กรรมการ

นายบุญ ช่วยสมพงษ์ อธิบดีกรมการศาสนา กรรมการและ

เลขาธิการ.

คณะกรรมการจัดงาน

พระยารามราชภักดี ปลัดกระทรวงมหาดไทย ประธานกรรมการ

- พระพรหมมุนี สังฆมุนีช่วยว่าการองค์การเผยแผ่ กรรมการ
หม่อมท้าววงศ์ถวัลย์ศักดิ์ เลขาธิการพระราชวัง ”
- พระยาจินดารักษ์ เลขาธิการสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ”
- พลเอก หลวงเสนาณรงค์ ปลัดกระทรวงกลาโหม ”
- พระประกาศสหกรณ์ ปลัดกระทรวงเกษตร ”
- นายแพทย์ชู ศีตะจิตต์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ”
- ม.ล. ปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ”
- นายพร ศรีจามร ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ”
- นายพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ ”
- พลตรี ม.ล. ขาบ กุญชร อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ”
- นายปกรณ์ อังศุสิงห์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ”
- หลวงสวัสดิศาสตราศรพิทุธิ์ อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา ”
- หลวงประโมทย์จรรยาวิภาช อธิบดีกรมอาชีวศึกษา ”
- หลวงบุรกรรมโกวิท อธิบดีกรมโยธาเทศบาล ”
- พันโท หลวงรณสิทธิพิชัย อธิบดีกรมศิลปากร ”
- หลวงวิเชียรแพทยาคม อธิบดีกรมการวัฒนธรรม ”
- นายจรูญ แจ่มเจริญ หัวหน้ากองศึกษาผู้ใหญ่ ”
- พันตรี ยุทธศักดิ์ ภมรสถิตย์ ผู้แทนกองทัพบก ”
- พระยาภรตราษสุพิธ นายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ”
- นายบุญยงค์ ว่องวานิช นายกยุวพุทธิกสมาคม ”

นายถนอม บัณฑิตบุตร รองผู้อำนวยการธนาคารออมสิน กรรมการ
นายทองหล่อ สารทะประภา หัวหน้าแผนกอธิการณ์ ”

และเลขานุการ

งบประมาณค่าใช้จ่าย

๑. ค่าใช้จ่ายในการบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดพระศรีรัตน-
ศาสดาราม ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ เป็นของส่วน
พระองค์ โดยมีสำนักพระราชวังเป็นเจ้าหน้าที่.

๒. ค่าใช้จ่ายในการออกธำเนงกิจการของกระทรวง
ทบวงกรมต่าง ๆ ปรมะณ ๕๕,๕๐๐ บาท เป็นของคณะกรรมการ
อบรมข้าราชการและประชาชน.

๓. ค่าใช้จ่ายในการบำเพ็ญกุศล ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ใน
วันที่ ๒๑-๒๒-๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ ปรมะณ ๑๐,๐๐๐ บาท
เป็นของคณะรัฐมนตรี.

๔. คัก “สามัคคีพยาบาร” ซึ่งสร้างเป็นที่ระลึกในการ
หายประชวรแห่งสมเด็จพะสังฆราช ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
นั้น ได้สร้างเสร็จแล้วสิ้นเงิน ๕๔๐,๐๐๐ บาท แต่ยังไม่
เครื่องอุปกรณ์ คือไฟฟ้า ประปา เตียง ตู้ และครุภัณฑ์อื่น ๆ
กับยังไม่มืทุนบำรุงคัก จึงควรบริจาคเงินเป็นทุนบำรุงคัก
“สามัคคีพยาบาร” ในนามคณะรัฐมนตรีจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท.

๕. คณะรัฐมนตรี ถวายเงินบำรุงพระศาสนาแก่วัดบวร-

นิเวศวิหาร จำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาท) เพื่อ
ก่อสร้างเสนาสนะหรือบูรณะปฏิสังขรณ์พระอาราม ซึ่งทั้งนี้สุด
แต่สมเด็จพระสังฆราชจะทรงวินิจฉัย.

หมายเหตุ : การแต่งกายในพิธีเปิดงานวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน
๒๔๕๕ ที่วัดบวรนิเวศวิหาร แต่งเครื่องแบบ
ปกติ.

งานพระราชกุศลวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๕๕ ที่
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แต่งเครื่องแบบครึ่ง
ยศ (ตามหมายกำหนดการสำนักพระราชวัง)
นอกจากนั้นแต่งเครื่องแบบตรวจการหรือสากล.

รายนามคณะกรรมการจัดงานทางวัด

วัดบวรนิเวศวิหาร

๑. พระพรหมมุนี	ประธานกรรมการ (กองอำนวยการ)
๒. พระอาจารย์คุณาธาร	กรรมการ "
๓. พระสาธุศีลสังวร	" "
๔. พระโสภณคณาภรณ์	" "
๕. พระมหานายก	"
๖. พระจุลนายก	"
๗. พระครูวินัยธร	"
๘. พระครูพิศาลวินัยวาท	"
๙. พระครูวิสุทธิธรรมภาณ	"
๑๐. พระครูประสาทพุทธปริตร	"
๑๑. พระครูพุทธมนต์ปรีชา	"
๑๒. พระมหาบุญธรรม	กรรมการและเลขานุการ
๑๓. พระมหามณี	" "
๑๔. พระมหาวิชฌัย	" "

พระเถระต่างวัดที่นิมนต์มาร่วมประชุมปรึกษา

๑. พระศาสนโสภณ	วัดมกุฏกษัตริยาราม
๒. พระธรรมโกศาจารย์	วัดราชาธิวาส
๓. พระธรรมปาโมกข์	วัดราชบพิธ
๔. พระเทพโมลี	วัดพระศรีมหาธาตุ
๕. พระราชมงคลมุนี	วัดสัมพันธวงศ์

สารบัญ

พระโอวาทวันวิสาขบูชา มาฆบูชา

พระโอวาทวิสาขบูชา ๒๔๕๔	๑
พระโอวาทมาฆบูชา ๒๔๕๕	๖
พระโอวาทวิสาขบูชา ๒๔๕๕	๑๑

พระโอวาทพระคณาธิการ

พระโอวาท ณ ตำหนักเพ็ชร	๑๕
พระโอวาท ณ พระอุโบสถ	๒๕
พระโอวาท ณ ภาคว่าง ๆ (ในต่างจังหวัด)	๓๓
พระโอวาท ณ พระอุโบสถ	๔๑

พระโอวาทสมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุตต์

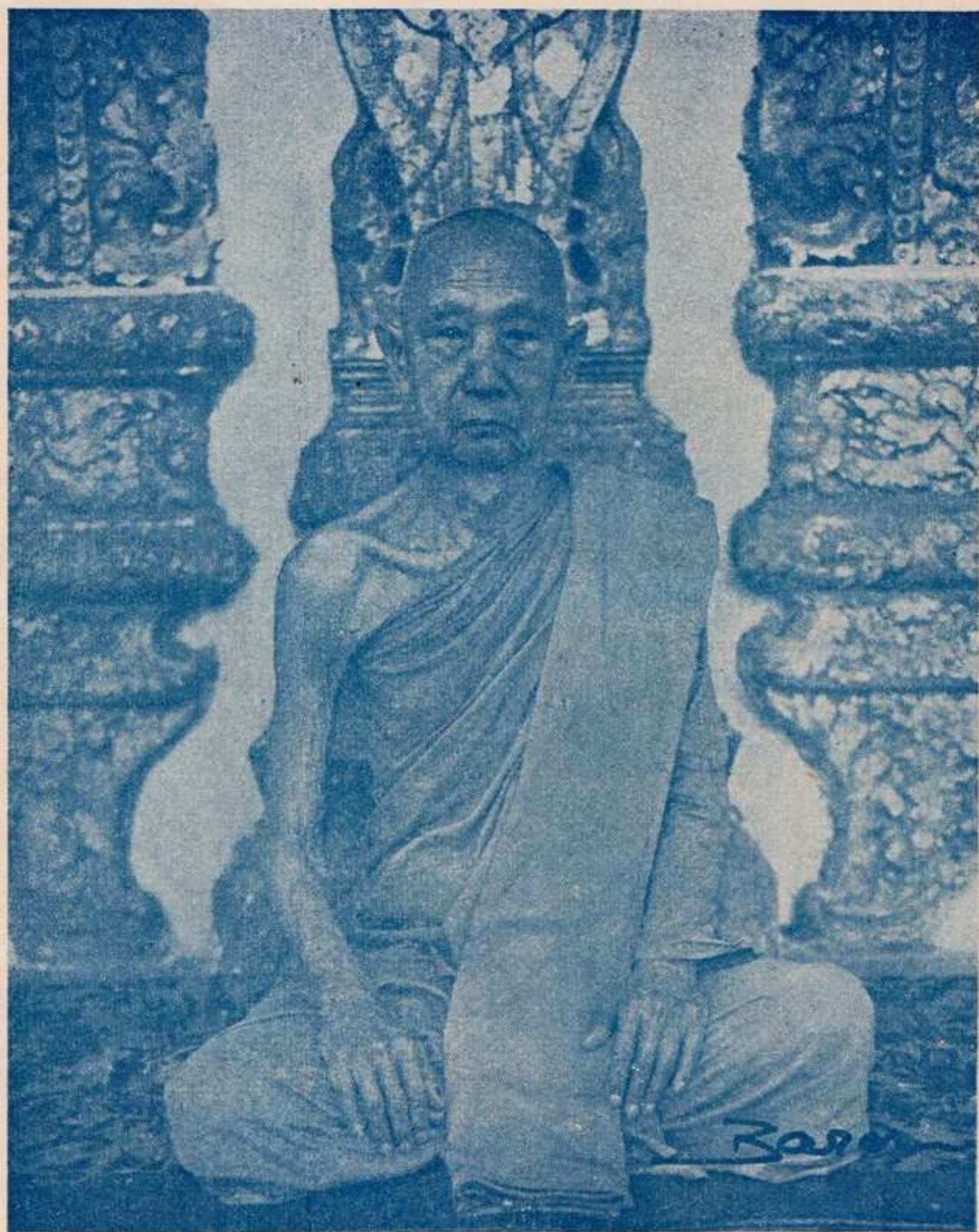
พระโอวาท ณ พระอุโบสถ	๕๑
----------------------	----

พระดำรัส สัมมราชาสาสน์ ทางคณะสงฆ์

รายงานในพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างโรงพยาบาลสงฆ์	๖๓
พระดำรัสตอบ	๖๗
คำกราบทูลของคณะทูตพะม่า ณ ตำหนักเพ็ชร	๖๕
พระดำรัสตอบต้อนรับ	๗๑
คำกราบทูลถวายหนังสือของคณะทูตพะม่า ณ พระอุโบสถ	๗๓
พระดำรัสตอบรับหนังสือ	๗๗
สัมมราชาสาสน์ ในการประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์ครั้งที่ ๑	๘๑

คำแปลสังฆราชาสาสน์	๘๓
พระดำรัสเปิดประชุมพิเศษ ณ ตำหนักเพ็ชร	๘๕
พระดำรัสแก่คณะสังฆมนตรี ณ ตำหนักเพ็ชร	๘๕
สังฆราชาสาสน์ในการเปิดสถานศึกษาบาลีนาถะ อินเดีย	๘๓
สังฆราชาสาสน์ฉบับภาษาไทย	๘๕
สังฆราชาสาสน์ในการประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์ครั้งที่ ๒	๘๓
คำแปลสังฆราชาสาสน์	๘๓

พระดำรัส พระโอวาท คติพจน์ พรประสาธ ต่างกิจต่างโอกาส	
พระดำรัสทางวิทยุในงานวันกาชาด	๑๐๓
คำตักเตือนด้วยหวังดี	๑๐๕
พระโอวาทพระภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร	๑๑๗
พระโอวาทในหนังสือราชบพิธสมโภช ๒๔๕๔	๑๒๑
พระโอวาทต้นหนังสือตำราพรหมโอสถ พ.ศ. ๒๔๕๕	๑๒๗
พระโอวาทในหนังสือพิมพ์ยุทธโกษ ๒๔๕๕	๑๓๑
โคลงคติธรรม	๑๓๗
ลิลิตคติธรรม	๑๓๕
พระคติพจน์ สุกโต ทุกฺกโต	๑๔๓
พระคติพจน์ ประทานแก่อาศรม ไทย - ภารต	๑๔๕
พรประสาธ วันสงกรานต์ ๒๔๘๘	๑๔๗
พรประสาธวันประสูติ ๒๔๘๘	๑๕๑

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

พระโอวาท

ของ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ประทานแก่พุทธศาสนิกชน

ในโอกาสจิตสมัย

วันวิสาขบูชา มาฆบูชา

พระโอรุวาท

วิสาขบูชา พุทธศักราช ๒๔๙๔^๑

วัน^{นี้} เป็นวันวิสาขปุณณมี วันพระจันทร์เต็มดวง ประกอบด้วยดาวฤกษ์^๕ชื่อวิสาขะ ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๓ วาระ จึงเป็นวันควรบูชาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป อันเรียกว่า “วิสาขบูชา.” การณ์เหล่านี^๕แม^๕ล่วงมาแล^๕วนาน เพียงปรินิพพานก็ล่วงมาถึง ๒๔๙๔ ปีบริบูรณ์ในวัน^{นี้}. แม^๕เช่น^๕นี้ พุทธศาสนิกชนก็ยังถือเป็นวันสำคัญที่พึงทำการบูชาเฉพาะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เสื่อมถอย. เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่บุคคลผู้เกิดมาแล้วก็ตายไปตามธรรมดา เช่นสามัญญสั^๕ตว์ผู้เกิดมาแล้วก็ต้องตายเหมือนกันทั้งหมด, และบางคนยังก่อทุกข์โทษให้แก่ตนและแก่บุคคลผู้อื่นอีก ในเมื่อยังมีชีวิตอยู่. แต่พระพุทธเจ้าได้ทรงประพฤติดีชอบมาโดยลำดับ. แสดงโดยย่อ. เมื่อก่อนตรัสรู้ ยังเป็นพระกุมารก็ได้ทรงตั้งพระหฤทัยเล่าเรียนศิลปวิทยาเป็นอย่างดี จนสำเร็จ

๑. พระโอรุวาท^๕นี้ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้ขอประทานบันทึกเด่นวด^๕ ดั่งทางวิทยุกระจายเสียงในวันวิสาขบูชา วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๔.

การศึกษา สามารถแสดงให้เห็นปรากฏในประชุมชน, เมื่อทรงช่วย
พระราชบิดาปกครองประชาชน ก็ทรงปกครองด้วยธรรม บำบัด
ทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน ไม่ทรงปกครองด้วยอธรรม อัน
เป็นเครื่องเบียดเบียนพวเขาให้เดือดร้อนระส่ำระสาย, ต่อมาได้
ทรงพิจารณาเห็นว่า บุคคลผู้เกิดมาแล้วก็ต้องแก่ เจ็บ ตาย ทั้ง
สิ้น ไม่มีใครล่วงพ้นไปได้ จึงทรงมุ่งหมายเพื่อแสวงหาธรรม
เป็นเครื่องพ้นจากทุกข์เหล่านี้ เพื่อพระองค์และผู้อื่น จึงเสด็จ
ออกทรงผนวชและทรงแสวงหาด้วยความลำบากยากเข็ญต่าง ๆ
แต่ก็ไม่ทรงห่อถ่อย, ในที่สุดก็ได้ตรัสรู้ธรรมที่เป็นสัจจะ คือ
ความจริงอันเป็นอมตะ. ครั้นแล้วได้ทรงมีพระมหากุณาทรง
แสดงธรรมสั่งสอนที่เรียกว่า “พระพุทฺธศาสนา” จนถึงปริ
นิพพาน. ฉะนั้น ความประสुติของพระองค์ จึงเป็นความประสुติ
ของพระโพธิสัตว์ผู้จักตรัสรู้ และจักทำประโยชน์แก่สัตว์โลก-
ความตรัสรู้สัจจะธรรมของพระองค์ จึงเป็นความตรัสรู้ของ
พระผู้ตรัสรู้ชอบเองแล้ว และแสดงเพื่อประโยชน์สุขอย่างยิ่งแก่
สัตว์โลก. ความปรินิพพานของพระองค์ จึงเป็นความปรินิพพาน
ของพระศาสดาเอกในโลก อันเป็นการขาดผู้แสดงและผู้นำด้วย
พระกรุณาอันยิ่งใหญ่. แต่พระพุทฺธศาสนาก็ยังปรากฏอยู่.

พระพุทฺธศาสนา คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้านั้น
แบ่งออกโดยย่อเป็น ๒ คือ พระธรรม ๑ พระวินัย ๑ ดังที่

ตรัสยกขึ้นเป็นศาสดาแทนพระองค์ เมื่อจะปรินิพพานว่า “โย
โว อานนท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต
โส โว มมจฺเจน สตุถา” แปลว่า “อานนท์ ธรรมและวินัย
ที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้ว แก่ท่านทั้งหลาย เป็นศาสดาของ
ท่านทั้งหลาย โดยการล่องไปแห่งเรา” ดังนี้.

พระพุทธศาสนานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อสันติ คือความสงบ
ดังพระบาลีว่า สนฺโต โส ภควา สมถาย ธมฺมํ เทเสตี พระ
ผู้พระภาคินน เป็นผู้สงบแล้ว แสดงธรรมเพื่อความสงบ ดังนี้.

สันติ ความสงบ โดยตรงคือ สงบโลก สงบโกรธ สงบ
หลง อันเป็นเครื่องก่อภัยเวรแก่กันและกัน, เพราะบุคคลผู้โลก
โกรธ หลงแล้ว ย่อมฆ่าเขาบ้าง ถูเขาของที่เขาของไม่ให้บ้าง
ประพฤตินิโคตในทางกามบ้าง พุคเหี้ยบ้าง ตึมน้ำเมา คือสุราและ
เมรัยบ้าง ย่อมชักชวนให้ผู้อื่นประพฤตอย่างนั้นบ้าง, เหล่านี้
เป็นภัยเวรในโลก, เพราะเป็นเครื่องก่อทุกข์เดือดร้อนให้ทั้งแก่
ตนทั้งแก่ผู้อื่น ตั้งแต่ส่วนน้อยจนถึงส่วนใหญ่, ใคร ๆ ถ้าใช้
ปัญญาพิจารณาแล้ว ก็อาจเห็นได้ด้วยตนเองไม่ต้องเชื่อผู้อื่น
ตามนัยแห่งกาลามสูตรว่า “ธรรมเหล่านี้ คือความโลก โกรธ
หลง ตลอดจนถึงภัยเวรที่เนื่องกันไป เป็นอกุศลมีโทษ ท่านผู้รู้
ดีเขย่น บุคคลประพฤตินี้แล้วย่อมเป็นไปเพื่อโทษ ไม่เป็นไป
เพื่อความเกื้อกูลเลย.”

พระพุทธศาสนานั่น เมื่อรวมเข้าก็เป็น ๓ คือ สอนให้ไม่ทำชั่วอันเรียกว่า “บาป” ที่เป็นภัยVERN นั้น ๆ เป็นข้อแรก. และสอนให้ทำความดีอันเป็นบุญกุศล เป็นเครื่องเกื้อกูลกันและกันให้เป็นสุข. และสอนให้ชำระจิตต์ของตนให้ผ่องแผ้วจากเครื่องเศร้าหมอง คือโลก โกรธ หลง เหล่านั้น.

พุทธศาสนิกผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยตรงก็คือผู้ประพฤติพระพุทธศาสนา ดังที่แสดงมาโดยย่อนี้, เมื่อประพฤติดูจะเข้าใจตนว่าเป็นพุทธศาสนิกหรือไม่ก็ตาม ก็ชื่อว่า เป็น “พุทธศาสนิก” โดยตรงด้วยความประพฤติ, ส่วนผู้ที่แสดงตนว่าเป็นพุทธศาสนิกด้วยวาจา แต่ไม่ได้ประพฤติพระพุทธศาสนาแม้ที่เป็นชั้นต้นชั้นหยาบ ไม่ชื่อว่า เป็นพุทธศาสนิกด้วยความประพฤติ, ฉะนั้น พุทธศาสนิก เมื่อแสดงตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็พึงประพฤติพระพุทธศาสนาโดยสามารถย์ และพึงชักชวนผู้อื่นให้ประพฤติด้วย เช่นนี้จักได้ชื่อว่าประพฤติด้วยนำด้วย ในทางแห่งสันติอันจะหาได้ในทางเดียวเท่านั้น.

อนึ่ง พึงแผ่เมตตาความรัก ประารถนาให้เป็นสุข, กับทั้งกรุณาความสงสาร ประารถนาให้เขาพ้นทุกข์, มุทิตาความเบิกบาน พลอยยินดีในความดีของผู้อื่น, และอุเบกขาความวางเฉย เพราะไม่เห็นทางที่จะช่วยอย่างไร. พึงปลุกเมตตาให้มี เป็นวิหารธรรม อันเป็นเครื่องอยู่ของใจ แทนความโลภ โกรธ หลง,

ถ้าบุคคลมีใจประกอบด้วยความโลภ โกรธ หลง เป็นเครื่องอยู่
ก็จะแผ่ภัยเวรไปในกันและกันดังแสดงมาแล้ว. เมตตาเป็น
เครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนโลก ดังพระมหาสมณภาษิตว่า โลโกปตุ-
ถมฺมิกา เมตฺตา เมตฺตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก (คือหมู่สัตว์),
โลกอันเมตตาค้ำจุนอยู่ ย่อมมีความไม่มุงร้าย ไม่เบียดเบียน
กัน อยู่เป็นสุข, แต่ถ้าตรงกันข้ามก็ทำลายโลก, พระอุทาน
พุทธภาษิตก็แสดงว่า อพฺยาปชฺฌํ สุขํ โลเก ความไม่ปองร้าย
กัน เป็นสุขในโลก แต่ถ้าตรงกันข้ามก็เป็นทุกข์ในโลก ดังนี้.

เพราะฉะนั้น ในวันวิสาขปุณณมีนี้ พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย
พึงน้อมใจระลึกถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมทั้งพระธรรม
พระสงฆ์ ทำการบูชาตามนิยมในที่นั้น ๆ ด้วยอามิสบูชา และ
พึงตั้งใจบูชาด้วยการปฏิบัติพระพุทธานุสสติที่เป็นไปเพื่อสันติ ให้
เป็นปฏิบัติบูชา ด้วยตั้งใจละความชั่ว ประพฤติความดี ขำระ
จิตต์ของตนให้บริสุทธิ์ตามสามาถย์ และพึงปลุกเมตตาให้มี
เป็นวิหารธรรม แผ่ออกไปถึงในสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ
ในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ.

ขออานุภาพพระรัตนตรัย และขออานุภาพบุญกุศลทั้งปวง
จงคุ้มครองพุทธศาสนิกชน และประชาชนทุกหมู่เหล่าในโลก
ให้ดำเนินในทางแห่งสันติ และประสพสันติสุขกับทั้งความเจริญ
ทั้งหลาย ทุกประการเทอญ.

พระโอวาท

มาฆบูชา พุทธศักราช ๒๔๙๕^๑

วันมาฆปุณณมี คือวันพระจันทร์เพ็ญเดือนมาฆะ ได้เวียนมาถึงอีกครั้งหนึ่งในวันนี้, เป็นเครื่องเตือนใจพุทธศาสนิกชนให้ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญ อันเกิดขึ้นในพุทธประวัติในสมัยต้นพุทธกาล, ที่เรียกว่าจาตุรคสันนิบาต แปลว่าประชุมแห่งองค์ ๔ คือพระสาวกจำนวน ๑๒๕๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันตปัจฉิมสาวกเป็นองค์ ๑. ล้วนอุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา (อุปสมบทที่ทรงใช้ในตอนแรก) เป็นองค์ ๑. ล้วนมาประชุมกันเอง มิได้มีผู้ใดเชื้อเชิญเป็นองค์ ๑. วันนั้นเป็นวันมาฆปุณณมีเช่นวันนี้เป็นองค์ ๑. พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ในท่ามกลางแห่งพระภิกษุสงฆ์.

จาตุรคสันนิบาตนี้แสดงว่า พระพุทธศาสนาได้เริ่มประดิษฐานมั่นคงขึ้นในขั้นต้น เปรียบเหมือนได้ลงรากแล้ว, เพราะได้มีพระอรหันตสาวกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจักเป็นกำลังใหญ่ใน

๑. พระโอวาทนี้ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้ขอประทานบันทึกแล้วด้วย ตั้งทางวิทยุกระจายเสียงในวันมาฆบูชา วันที่ ๓๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๕.

การประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายยิ่งขึ้นไป, พระบรมศาสดา
จึงทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือพระโอวาทที่เป็นประธาน
หรือแม่บทใหญ่แก่พระสาวก เพื่อเป็นหลักในการประกาศพระ
ศาสนาสั่งสอนประชาชน. พระโอวาทปาฏิโมกข์นี้ แสดงข้อ
ปฏิบัติที่สำคัญโดยย่อ ๓ ข้อ . ตามพระบาลีว่า สพฺพปาปสฺส
อกรรม การไม่ทำบาปทั้งปวง ๑, กุสลสุสฺสอพฺปทา การทำกุศล
ให้ถึงพร้อม ๑, สจิตฺตปริโยทปนํ การทำจิตต์ของตนให้ผ่อง
แผ้ว ๑, เอตํ พุทฺธาน าสํ นี เป็นศาสนา คือ คำสอนของพระ
ผู้รู้ทั้งหลาย ดังนี้.

พระโอวาทนี้ พระบรมศาสดาเองด้วย พระสาวกทั้งหลาย
ด้วย ได้ถือเป็นหลักในการสอนพระศาสนา ตั้งแต่เบื้องต้น
ตลอดมาจนถึงทุกวันนี้, แม้ในตอนหลัง พระบรมศาสดาได้
ทรงแสดงธรรม ทรงบัญญัติวินัยมีประการเป็นอันมาก ประกาศ
พระพุทฺธศาสนาให้ละเอียดพิสดารยิ่งขึ้น แต่ก็รวมความลงใน
พระโอวาทนี้, เพราะฉะนั้น พระโอวาทนี้จึงมีความสำคัญในหลัก
ธรรมด้วย เกี่ยวกับประวัติการแห่งพระพุทฺธศาสนาด้วย สำหรับ
พุทฺธศาสนิกชนทุกคน.

พระพุทฺธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทฺธเจ้า ย่อมประ-
กาศแสดงสัจธรรม ธรรมที่เป็นจริง และทรงแสดงที่บุคคล
นั่นเอง จึงเป็น สนฺตติภูมิกอ อันบุคคลพึงเห็นได้เอง, เพราะอาจ

พิจารณาให้เห็นได้ที่ตนเอง, อกาลโก ไม่มีกาล เพราะเป็นจริง
 อยู่เสมอ ไม่ใช่เพียงบางครั้งบางคราว และบุคคลประพฤติกู้
 ทุกเวลา. ธรรมนั้นแสดงโดยสุตตันตนัย มี ๒ คือ ธรรมส่วน
 ที่ดีที่ชอบหรือกุศล ๑, อธรรม ส่วนที่ไม่ดีไม่ชอบหรืออกุศล ๑,
 ธรรมทั้ง ๒ นี้ย่อมปรากฏที่บุคคล ด้วยบุคคลทำให้เกิดขึ้น,
 ถ้าบุคคลไม่ทำ, ธรรมทั้งส่วนดีทั้งส่วนชั่วก็ไม่เกิด, กล่าวคือ
 เมื่อบุคคลประพฤติกู้ทางกายวาจาใจ, ธรรมส่วนดีก็ปรากฏที่
 บุคคลนั้น ทำบุคคลนั้นให้เป็นคนดี ให้มีคติทางดำเนียรดีเป็น
 สุกตติ, เมื่อบุคคลประพฤติกู้ทางกายวาจาใจ อธรรมส่วนชั่ว
 ก็ปรากฏที่บุคคลนั้น ทำบุคคลนั้นให้เป็นคนชั่ว ให้มีคติทาง
 ดำเนียรชั่วทรามเป็นทุกคติ, เพราะธรรมและอธรรมมีวิบากคือ
 ผลไม่เสมอกัน ดังพระพุทธภาษิตว่า

น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุกโธ สมวิปากิโน

อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุกตํ

ธรรมและอธรรมทั้ง ๒ มีวิบากไม่เหมือนกัน อธรรมนำ
 ไปสู่นิรยะ, ธรรมย่อมให้ถึงสุกตติ, ไม่ใช่เพียงชาติหน้า ถึงใน
 ชาตินี้ ก็ปรากฏเช่นนั้น.

บุคคลเมื่อพิจารณาดูตน ก็อาจพบธรรมหรืออธรรมอันมี
 อยู่ของตนตามเป็นจริง พร้อมทั้งคติคือทางดำเนียรของตนอันเป็น
 ไปตามธรรมหรืออธรรมนั้น, พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคล

พิจารณาคุณ ให้เป็นอัครัตถุญ รู้ตน และให้เตือนตนให้ละ
 อธรรม อปรมธรรม, และแสดงว่า บุคคลสามารถเพื่อละ
 อธรรมและอปรมธรรมได้ ตามนัยปหานภาวนาสูตร. เมื่อบุคคล
 ละอธรรม ก็ชื่อว่าได้ปฏิบัติในพระโอวาทชื่อว่า “ไม่ทำบาปทั้ง
 ปวง”, เมื่ออปรมธรรม ก็ได้ชื่อว่าปฏิบัติในพระโอวาทชื่อว่า
 “ทำกุศลให้ถึงพร้อม,” และเมื่อชำระจิตต์ของตนให้บริสุทธิ์จาก
 เครื่องเศร้าหมองจิตต์ คือโลภ โกรธ หลง ให้ประกอบด้วย
 เมตตากรุณาเป็นต้น ก็ชื่อว่าได้ปฏิบัติตนในพระโอวาทชื่อว่า
 “ชำระจิตต์ของตนให้ผ่องแผ้ว”, เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ ย่อมชื่อว่า
 เป็นพุทธศาสนิก แปลว่าผู้นับถือปฏิบัติพระพุทธศาสนาโดยแท้
 จริง.

ผู้ปฏิบัติพระพุทธศาสนาดังกล่าวมา ย่อมไม่กดตนลงสู่
 ความชั่วด้วย ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วย, แต่อุปถัมภ์ตนให้
 เป็นคนดีด้วย ทำผู้อื่นให้เป็นสุขด้วย, ย่อมรวมกันอยู่เป็นหมู่
 ที่มีความพร้อมเพรียงกันด้วยธรรม และต่างสนับสนุนกันใน
 ทางที่ชอบ แม้จะอยู่ต่างถิ่นกัน ก็อยู่ด้วยกันเป็นสุข มีความ
 เจริญเป็นปึกแผ่น ตั้งแต่หมู่น้อยจนถึงหมู่ใหญ่ที่รวมกันเป็น
 ประเทศชาติหรืออาจตลอดโลก สมด้วยพระพุทธภาษิตว่า

สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี สมคฺคานญฺจนุคฺคโ
 สมคฺครโต ฌมฺมญฺโจ โยคกฺขมา น ธีสฺสึ

ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข, และความสนับสนุน
ของหมู่ผู้พร้อมเพรียงกันให้เกิดสุข, บุคคลผู้ตั้งอยู่ในธรรม
ยินดีในหมู่ผู้พร้อมเพรียงกัน ย่อมไม่คลาจากความเกษมจาก
ความขัดข้อง ดังนี้.

เพราะฉะนั้น เมื่อวันมาฆปุณณมีมาถึงเข้าเช่นนี้ พุทธ
ศาสนิกชนทั้งหลาย พึงตั้งใจบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อม
ทั้งพระธรรม พร้อมทั้งพระสงฆ์ ตามวิธีในท่อน ๆ และของ
น้อมใจระลึกพระพุทธศาสนา ประมวลเข้าในพระโอวาททั้ง๓.
ข้อนี้ และพิจารณาตรวจสอบดูตน เตือนตนด้วยตน ให้ปฏิบัติ
ตามพระโอวาทโดยนัยที่แสดงมาข้างต้น ให้เป็นปฏิบัติบูชาตาม
สามารถย์ ตามพระพุทธานุญาตว่า

อตตนา โจทยตตานิ ปฏิมฺเสตมตตนา
จงเตือนตนด้วยตนเอง จงพิจารณาตนด้วยตนเอง ดังนี้.
ขอพระคุณแห่งพระรัตนตรัย จงบันดาลให้มนุษย์ชนสัตว์-
โลกมีเมตตาจิตต์ คิดปรารภนาสุขต่อกัน มีความสามัคคีพร้อม
เพรียงกันโดยธรรม พร้อมเพรียงดำเนินไปในทางธรรมของพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า อยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุขทั่วทุกคนทุก
สถาน เทอญ.

พระโอวาท

วิสาขบูชา พุทธศักราช ๒๔๙๕

วันนี้ เป็นวันวิสาขบูชา ดิถีมีพระจันทร์เต็มดวง
ประกอบด้วยดาวฤกษ์ ชื่อวิสาขะ ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้
และปรินิพพาน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้ง ๓ วาระ เป็น
อัศจรรย์ ชื่อว่าเป็นวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาของพุทธ-
ศาสนิกชนทั่วไป. เมื่อวันสำคัญเช่นนี้เวียนมาถึงเข้า, พุทธ-
ศาสนิกชนสมควรตั้งใจกำหนดระลึกถึง แลระลึกสืบเนื่องไปถึง
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระคุณคือ ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ
และประกาศพระศาสนาอันเป็นต้นเดิม.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนแต่ตรัสรู้ ยังเป็นพระโพธิ-
สัตว์อยู่ ทรงอาศัยปฐพีเพกตปุญญตา ความเป็นผู้มีบุญอันได้
ทรงทำไว้แล้วในปางก่อน จึงได้เสด็จอุปบัติมาในโลกนี้ ใน
ราชสกุลที่สูงศักดิ์และมั่งคั่ง มีพระรูปโฉมงดงามถูกตามมหา-
ปรีติลักษณะ มีความเฉลียวฉลาด และทรงไคร้ธรรม คือ

๑. พระโอวาทนี้ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้ขอประทาน
บันทึกแผ่นดวด ส่งทางวิทยุกระจายเสียง ในวันวิสาขบูชา วันที่ ๙
พฤษภาคม พ. ศ. ๒๔๙๕.

ความดีความชอบตามคลองธรรมเป็นพื้นเพ, แม้ได้ทรงเรียน-
 ความรู้สำหรับพระราชกุมารได้เป็นอย่างดี และมีพระชายาพระ-
 โอรสพร้อมทั้งทรัพย์สมบัติ และบุคคลคอยบำรุงบำเรออยู่เสมอ
 อย่างสมบูรณ์ ก็ไม่ทรงหลงติดอยู่ในสมบัติเหล่านั้น ทรงมุ่ง
 มั่นแสวงหาคุณธรรมยิ่งๆ ขึ้นไป จนถึงทรงละสุขสมบัติทั้งปวง
 ออกไปทรงแสวงหา และได้ทรงมัลลบุตรคุณอันยิ่งใหญ่ คือ
 สัมมาสัมโพธิญาณอย่างสูงสุด, กล่าวโดยย่อโดยนัยหนึ่ง ก็
 คือทรงอบรมพระองค์ให้สูงขึ้นโดยลำดับ เลื่อนจากชั้นความ
 เป็นปุถุชนสามัญ เข้าถึงความเป็นกัลยาณชน และเลื่อนจาก
 ชั้นกัลยาณชน เข้าถึงชั้นอริยชนอย่างสูงสุด, เพราะทรงบำเพ็ญ
 เหตุที่ดี อันอำนวยการผลดีแก่พระองค์ คือ พระบารมี หรือ
 อริยมรรคมีองค์ ๘ หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาโดยลำดับ.
 ครั้นแล้วทรงมีพระมหากรุณาใหญ่ในชนทั่วไป จึงทรงพระ
 อุตสาหะเที่ยวประกาศ แสดงซึ่งแจ้งธรรมที่ได้ตรัสรู้ และ
 ทรงผ่านมาโดยลำดับ ไม่ติดอยู่, ให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งธรรม แล-
 รู้อรรถะคือเนื่อความ พร้อมด้วยเหตุผลที่ตนเอง, จนบุคคล
 ผู้ฟังได้รู้แจ้งธรรมพร้อมทั้งอรรถะ เห็นจริงด้วยใจในปัจจุบัน
 และตั้งใจปฏิบัติตาม จนได้ประสบผลดีปรากฏที่ตนเองตามภูมิ
 ชั้น เชื่อมั่นด้วยตนเอง เพราะเห็นจริง, ไม่ได้น้อมใจเชื่อไปตาม
 คำบอกเล่า. เพราะฉะนั้น จึงทรงเป็นผู้บำเพ็ญทั้งประโยชน์ส่วน

พระองค์ อันเป็นอรรถกถาปฏิบัติ ทั้งประโยชน์แก่ผู้อื่น อัน
เป็นปรหิตปฏิบัติ, พระองค์ไม่ได้มาแทนใคร, เมื่อทรงแสดง
คำสั่งสอนประกาศสังฆธรรม ก็ไม่ทรงอ้างว่า ถ้าใครไม่ปฏิบัติ
ตาม จะมีผู้ลงโทษ, ถ้าใครปฏิบัติตามจะมีผู้บำเหน็จ ในภายหน้า,
แต่ทรงแสดงว่า ตนเองนั้นแหละทำเพื่อตนเอง.

ธรรมะ

ธรรมะที่ได้ทรงปฏิบัติ อันเป็นส่วนเหตุทั้งส่วนชั่วที่ได้ทรง
ละทั้งส่วนดีที่ได้ทรงบำเพ็ญ กับทั้งผลที่ได้อนุพลิตจากเหตุนั้น
ตั้งแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสูงสุด คือวิชาและวิมุตติ ย่อมปรากฏ
เห็นชัดที่พระองค์เป็นสังฆธรรม. พระองค์จึงเป็นวิมุตโต ผู้
พ้นแล้วจากความติดอยู่เพราะไม่รู้ตามเป็นจริง ตลอดถึงพ้น
จากความแก่ความเจ็บความตายความเกิด เพราะไม่ยึดถือ
พระกายซึ่งเป็นทุกขสัจ, ดังพระบาลีที่ทรงแสดงแก่พระวักกั
ว่า โย โข วกฺกถิ ฌมฺมํ ปสฺสตี, โส มํ ปสฺสตี. โย มํ ปสฺสตี
โส ฌมฺมํ ปสฺสตี: ดูก่อนวักกถิ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา,
ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม.

คำสั่งสอนที่ประกาศแสดงสังฆธรรม เพื่อประโยชน์แก่
ผู้อื่นตั้งแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสูงสุด เป็นศาสนธรรม ธรรมคือ
คำสั่งสอน หรือพุทธศาสนา ก็คือคำสั่งสอนของพระพุทธะ ท่าน

๒๒ ผู้รู้ ผู้ตน.

สาวกสงฆ์

คนที่ได้ฟังคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธะ อันประกาศ
แสดงสัจธรรมนั้น ได้ความรู้และเข้าใจในอรรถะ คือเนื้อความ
แล้ว นำเข้ามาในใจ ใช้ปัญญาพิจารณาเห็นจริงด้วยตนเอง
และตั้งใจปฏิบัติตาม ด้วยกายวาจาใจ จนได้เห็นสัจธรรม
นั้นๆ เพียงเอกเทศ คือบางส่วนบ้าง เห็นจริงตลอดตามพระ-
พุทธเจ้าบ้าง ครั้นแล้วจำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งประกาศ
แสดงสัจธรรมนั้นๆ มาประกาศ แสดงแก่ผู้อื่นต่อไป
สืบเนื่องมาจนถึงพวกเราในปัจจุบันนี้ ท่านผู้ปฏิบัติเช่นนั้น ได้
ชื่อว่าเป็น สุปฏิปันโน ปฏิบัติดี ตามคลองธรรม, อสุปฏิปันโน
ปฏิบัติตรงตามธรรม, ฌายปฏิปันโน ปฏิบัติเพื่อบัตถุธรรม,
สามจีปฏิปันโน ปฏิบัติชอบยิ่งตามคลองธรรม ไม่เลือกว่า
เป็นบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ เป็นบุรุษ หรือสตรี เป็นผู้ใหญ่หรือ
เป็นหนุ่มสาว หรือ เป็นเด็ก, ท่านย่อมเป็นหมู่ของพระสาวก
ของพระพุทธเจ้าเหมือนกัน แม้ไม่รู้จักกัน, และจะอยู่ด้วยกัน
มากน้อยเท่าไร ก็ไม่วิวาทเกียงแย่งแตกร้าง จึงดื่มมัทธพัสสน
ของกันและกันเป็นต้น อันผิดจากคลองธรรม, ท่านจึงอยู่กัน
ด้วยความสงบสุขทั่วถึงกัน. แต่ถ้าบุคคลไม่ปฏิบัติดีเป็นต้น
ดังแสดงมาแล้ว แม้จะกล่าววาทว่า เป็นผู้ถือพระพุทธศาสนา

ก็ไม่เป็นจริงตามวาจาที่กล่าว แต่อาจจะเป็นไปตามกาลาที่มี
มาในชาดกว่า

โย เว ชมฺมธัมมํ กตฺวา นิคุญฺโห ปาปมาจเร
วิสุตาสยิตฺวา ภูตานิ พิฬารํ นาม ตํ วตฺติ
บุคคลใดแล ทำธรรมะให้เป็นธง ประพฤติลงสัตว์
ทั้งหลายซ่อนประพฤตินั้น, วัตร คือความประพฤตินั้น ก็
เหมือนดังวัตรของแมว.

สรุปความ

เมื่อวันวิสาขปุณณมี เวียนมาถึงเข้าในขวบปีเช่นนี้ พุทธ-
ศาสนิกชนทั้งหลาย จึงสมควรกำหนดระลึกถึง ไม่ควรปล่อย
ให้ล่วงไปเปล่า และควรระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า
ของพระธรรม ของพระสงฆ์ ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริง
ปรากฏขึ้นแก่ใจ และตั้งใจบูชาด้วยอามิสบูชา ในปุชนียสถาน
ตามที่นิยมนั้น ๆ ตามสมควร และตั้งใจปฏิบัติตาม ตามสามาถัย
ให้ได้ความรู้สึกว่า พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ
บทใดบทหนึ่ง หรือหลายบท (ยิ่งมากยิ่งดี) ปรากฏขึ้นที่ตน
เป็นปฏิบัติบูชา, จิตต์ของผู้นั้น ก็จะเป็นสุกตะ ดำเนินไปได้
เป็นบุญเป็นกุศล มีผลเป็นสุขทั้งในปัจจุบัน ทั้งในภายหน้า.

อำนวยพร

ขออำนวยพรพระรัตนตรัย กือพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เอง
โดยชอบ และพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวแล้วดี และ
พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ปฏิบัติดี เป็นต้น และขอ
อำนวยพรบุญกุศลทั้งปวง จงคุ้มครองรักษาพุทธศาสนิกชน
ตลอดถึงประชาชนทุกหมู่เหล่า บันดาลให้มีสามัคคีกันโดยธรรม
ช่วยกันบำบัดทุกข์ภัย โรค โศก สัตว์ อุปสรรค ให้ห่างไกล
ช่วยกันนำความสงบสุขมาให้กันและกันทุกหมู่เหล่า ตลอดกาล
ทุกเมื่อ เทอญ.

พระโศวาท

พระคณาธิการ

ณ ศาลาหน้าเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร

พระโศวาท

ทางหนังสือพิมพ์ มติชน กรุงเทพมหานคร

และเจ้าคณะจังหวัด สมุทรปราการ

พระคณาธิการ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

เพราะเหตุคือมุกิตา ไม่มีความกษยาผู้อื่น, ทรงเป็นผู้มีพระ
รูปโฉมผิวพรรณงาม เพราะเหตุคือความเป็นผู้ไม่มักขึงเคียด
โกรธแค้น, เพราะทรงสมบูรณ์ด้วยเหตุที่ดีที่เรียกทางพระพุทธ-
ศาสนาว่าบุญ และได้ทรงประสพผลดีดังกล่าวแล้ว จึงเป็น
กตปุญฺโณ ผู้มีบุญอันกระทำแล้ว หรือ ปุพฺเพกตปุญฺโณ ผู้
มีบุญอันกระทำแล้วในเบื้องต้น.

เรื่องเหตุที่ดีที่เป็นบุญแลอันสงสัสนั้น ควรทราบไว้ เพราะ
พระพุทธศาสนาย่อมประกาศแสดงเหตุแลผลว่าส่งถึงกัน แต่
ถ้าบุคคลทำเหตุที่ชั่วอันเป็นบาป ก็จักได้ผลชั่วอันตรงกันข้าม
กับที่แสดงมาแล้ว.

เมื่อกล่าวตามพุทธประวัติ พระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญบุญ
 และได้ทรงประสพผลดีเช่นนั้นแล้ว ก็ไม่ทรงหมกมุ่นมัวเมา
หลงเสวยผลนั้นอยู่เพียงเท่านั้น และไม่ทรงอาศัยผลที่ดีนั้น
ประพฤติชั่ว ทรงมุ่งทำดีหรือบำเพ็ญบุญยิ่งขึ้น ในที่สุด
ได้เสด็จออกทรงแสวงหาโมกขธรรม ดังที่เรียกว่ามหาภิเนกษ-
กรรม หรือมหาภิณิกขมนะ.

บุญที่ทรงบำเพ็ญนั้น แสดงโดยพระบารมี ๑๐ ประการ
คือ ทาน การให้สละเป็นเครื่องกำจัดโลภะ ความโลภอยากได้
และมัจฉริยะ ความตระหนี่, ศีล ความงดเว้นจากความชั่ว
ทางกาย วาจา ด้วยความตั้งใจ เป็นเครื่องกำจัดโทสะ ความ

มีใจประทุษร้าย และประพฤติก้าวทางกายวาจาด้วยความตั้งใจชั่ว,
 เนกขัมมะ ความตั้งใจออกจากกาม และจากความคิดชั่วด้วยความ
 ความตั้งใจมั่น เป็นเครื่องกำจัดความฟุ้งสร้านแห่งใจ, ปัญญา
 ความรอบรู้ตามเป็นจริง เป็นเครื่องกำจัดความรู้ชั่วรู้ผิด, บารมี
 ๕ ประการนี้เป็นเหตุดีโดยตรง, แต่บารมีเหล่านี้จะเกิดเจริญขึ้น
 ได้ ก็ต้องอาศัยอุปการกรรม ๖ ประการ คือ วิริยะ จันทิ สัจจะ
 อธิฐานะ เมตตา อุเบกขา เช่นวิริยะเริ่มต้นจัดทำ ไม่ทอด
 ชุระในระหว่าง มุ่งความสัมฤทธิ์เป็นเบื้องหน้า จึงรวมเรียกว่า
 บารมี ๑๐ ประการ, บารมีเหล่านี้ที่เป็นชั้นสามัญเรียกว่าบารมี
 ที่ดียิ่งเรียกว่าอุปบารมี ที่ดีที่สุดเรียกว่า ปรมัตถบารมี,
 พระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญบารมีทั้ง ๓ นี้โดยบริบูรณ์ จึงได้ทรง
 บรรลุผลที่เลิศโดยลำดับ จนได้บรรลุธรรมสูงสุด คือวิชาความ
 รู้แจ้งแจ้งตามความเป็นจริง และวิมุตติความหลุดพ้นแล้ว ก็
 ทรงเคารพในธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้น, เพราะทรงเห็นว่าผู้ไม่มีที่
 เคารพ ย่อมอยู่เป็นทุกข์, เมื่อทรงพระกรุณาแก่ผู้อื่น จึงได้ทรง
 แสดงธรรมะที่ได้ทรงรู้อบรมเห็นนั้นสั่งสอน และทรงแสดงที่คน
 หรือที่ตนนั้นเอง ไม่ใช่ทรงแสดงที่อื่น, เพราะธรรมมีอยู่ที่คน
 คนเป็นผู้แสดงธรรมที่มีอยู่นั้นให้ปรากฏคือ เมื่อคนมีอกุศล
 ธรรมอยู่ในตน ก็แสดงอาการออกมาเป็นอกุศลธรรมหรือบาป
 ธรรม, เมื่อคนมีกุศลธรรมอยู่ในตน ก็แสดงอาการออกมาเป็น

กุศลธรรมหรือกัลยาณธรรม แต่คนอาจไม่รู้ว่ ธรรมมีอยู่ที่ตน และแสดงออกมาเป็นดีบ้างชั่วบ้าง จึงได้ปรากฏผลดีบ้างชั่วบ้าง, ทั้งอาจเข้าใจไปว่า ที่เป็นเช่นนั้น เพราะมีอะไรอื่น ๆ คลบบังตา จึงไม่ตรวจดูตน, แม้ตนประพฤตินอกจากส่วนที่ดีที่ชอบก็ไม่ว่พระ พุทธเจ้าจึงทรงแสดงแนะนำให้ตรวจดูตนเพื่อให้รู้ตาม เป็นจริง และทรงแนะนำให้ละอกุศลธรรม อบรมกุศลธรรมโดยลำดับ.

เมื่อมีผู้ฟังเห็นจริงเกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงรับเอาธรรมะที่ พระองค์ทรงสั่งสอนมาประพฤติปฏิบัติ, ผู้ที่มีศรัทธาเลื่อมใส แรงกล้า ถึงได้สละทรัพย์สมบัติบ้านเรือนพร้อมทั้งหมู่ญาติ ออกบวชตาม จึงเกิดมีพระสงฆ์ขึ้น. ในตอนต้น ผู้บวชๆ ด้วยศรัทธาเลื่อมใส มุ่งทำที่สุดทุกข์ จึงประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ตามธรรมะที่ทรงแสดง, พระพุทธเจ้าจึงยังไม่ทรงบัญญัติพระ วินัย, ถึงเช่นนั้น ก็มีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นองค์หนึ่ง ๆ ของอริยมรรค อันเป็นสี่ลสิกขาอยู่, ท่าน พระสาวกก็สำเร็จมรรคผล ดังที่ปรากฏในพุทธานุพุทธประวัติ แล้ว. แต่ต่อมาผู้บวชมีมากขึ้น และได้บวชด้วยศรัทธา ปสาทะ ไม่มุ่งทำที่สุดทุกข์เหมือนอย่างในตอนแรก จึงปรากฏ ว่ามีบรรพชิตประพฤติชั่วไม่สมกับความเป็นบรรพชิต, พระ พุทธเจ้าจึงต้องทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อป้องกันความประพฤติ ชั่วเลี้ยวหายเช่นนั้นไม่ให้เกิดขึ้น, พระพุทธศาสนาจึงแบ่งเป็น

สอง คือ ธรรมเนียมเครื่องอบรมทางจิตต์ใจเป็นสำคัญ ๑ วินัย เป็นข้อบัญญัติห้ามความประพฤติชั่วทางกายวาจา ๑, เป็นหลักปฏิบัติของผู้นับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่นั้นมา. ครั้นเมื่อพระบรมศาสดาจะปรินิพพาน ได้ทรงตั้งพระธรรมวินัยให้เป็นศาสดาแทนพระองค์ในเมื่อพระองค์ล่วงไป, เราทั้งหลายในบัดนี้จึงมีพระธรรมวินัยเป็นศาสดาของตนอยู่.

เพราะฉะนั้น พุทธศาสนิก คือผู้ นับถือพระพุทธศาสนา, กล่าวโดยเฉพาะคือบรรพชิตผู้บวชในพระพุทธศาสนา จึงควรเล่าเรียนธรรมที่ยังไม่รู้ให้รู้ ปฏิบัติธรรมะที่ยังไม่ปฏิบัติ ที่ปฏิบัติแล้วยังไม่ดีบริบูรณ์ ก็ปฏิบัติให้ดีขึ้นโดยลำดับ, และเล่าเรียนพระวินัย ปฏิบัติพระวินัยที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ ที่ปฏิบัติแล้วให้สมบูรณ์, เมื่อใดได้ปฏิบัติธรรม, เมื่อนั้นก็ชื่อว่า มีพระศาสดา หรือพระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่ตนส่วนหนึ่ง, เมื่อใดได้ปฏิบัติวินัย, เมื่อนั้น ก็ชื่อว่า มีพระศาสดาหรือพระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่ตนอีกส่วนหนึ่ง, เมื่อใดได้ปฏิบัติทั้งธรรมะทั้งวินัย, เมื่อนั้นก็ชื่อว่า มีพระศาสดา หรือพระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่ตนครบถ้วน, จะอยู่หรือไปในที่ใด ก็ชื่อว่า มีพระศาสดาอยู่หรือไปกับตน, ถ้าเป็นไปตรงกันข้าม คือไม่ประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่ประพฤติปฏิบัติวินัย หรือไม่ประพฤติปฏิบัติทั้งธรรมทั้งวินัย, ก็ชื่อว่า ไม่มีพระศาสดาหรือพระพุทธ-

ศาสนาอยู่ที่ตนกึ่งหนึ่งหรือทั้งหมด. แม้จะเข้าใจว่า ตนเป็น
ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็เป็นแต่เพียงเปลือกเท่านั้น.

ความพร้อมเพรียงกันประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย หรือความ
ปฏิบัติธรรมวินัยโดยพร้อมเพรียงกัน เป็นธรรมสามัคคี คือ
ความพร้อมเพรียงกันโดยธรรม. ผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย
แม้จะอยู่ในที่ต่าง ๆ ไม่รู้จักกัน ก็เชื่อว่ามีความพร้อมเพรียงกัน
โดยธรรมได้ เพราะมีธรรมวินัยอันเดียวกัน. ความสามัคคีนี้
มิใช่ว่าทำให้มีขึ้นได้ เฉพาะในพวกของตนเท่านั้น, เมื่อปฏิบัติ
ให้ถูกต้องแล้ว ก็อาจทำให้เกิดมีขึ้นได้แม้ในพวกอื่น, เช่น
หมู่บรรพชิตก็อาจทำความสามัคคีกับหมู่คฤหัสถ์ได้, หมู่ผู้
นับถือพระพุทธศาสนา ก็อาจทำความสามัคคีกับหมู่ผู้นับถือ
ศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนามหมหัศจรรย์ ด้วยการ
ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในกิจศาสนาของเขา, เขาจะปฏิบัติกิจศาสนา
กันอย่างไร ก็ปล่อยให้เขาไปตามความเชื่อความเห็นของเขา.
เว้นแต่จะสนทนากันเพื่อความรู้ความเข้าใจ หรือตกลงสนทนา
กันเพื่อค้นหาความถูกต้องความจริง. ตามพุทธประวัติ ก็เคยมีเรื่อง
ปรากฏว่า พระศาสดาได้เสด็จไปสนทนากับนักบวชในลัทธิอื่น.

คนทุกคนต่างมีความคิดเห็นของตน คนหนึ่งหรือหมู่หนึ่ง
อาจมีความคิดเห็นเป็นอย่างอื่น จากอีกคนหนึ่งหรืออีกหมู่หนึ่ง,
แต่หลักสำคัญอยู่ที่ไม่ทำตนให้เป็นคนเลว ไม่ทำผู้อื่นให้เดือด

ร้อนด้วยขอธรรมและด้วยอุบาย แม่ธรรมวินัยที่สมเด็จพระบรม-
ศาสดาทรงแสดงไว้บัญญัติไว้ เมื่อกาลล่วงมานาน ผู้นับถือใน
ฝ่ายหลังก็อาจเห็นต่างกันออกไป. แม่เช่นนี้ก็อาจทำความ
สามัคคีให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการที่ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความเห็น
อีกฝ่ายหนึ่ง. ใครเห็นอย่างไรก็ปฏิบัติไปอย่างนั้น, และแม่จะมี
ความเห็นต่างกันออกไปอีกบ้าง ก็คงรวมอยู่ในธรรมวินัยอัน
เดียวกันนั่นเอง และรวมกันได้ด้วยดี ด้วยเคารพปฏิบัติตาม
ธรรมตามวินัย.

พระพุทธศาสนาได้ดำรงอยู่จนถึงเราทุกวันนี้ ก็เพราะพระ
มหาเถระแต่ปางก่อนได้ทำสังคายนาไว้ตามหลักเดิม พวกเรา
ในบัดนี้จึงอาจทราบพระพุทธศาสนา และพอเลือกปฏิบัติธรรม
วินัยตามหลักเดิมได้ แม้สัทธรรมปฏิรูปแขกเข้ามาบ้าง ก็ยัง
อาจตรวจสอบทราบได้ ต่างกับทางฝ่ายมหายาน ที่แก้หลักเดิม
เข้าหากาลและภูมิประเทศโดยลำดับ เมื่อล่วงไปนานเข้า ก็
เปลี่ยนแปลงไปมาก จนย้อนเข้าหาหลักเดิมไม่พบ.

เมื่อกล่าวถึงคำว่าสังคายนา ก็ควรทำความเข้าใจว่าสังคาย-
นาคืออะไร. คนโดยมากอาจเข้าใจคำว่าสังคายนาไม่ถูก และ
นำไปใช้ในทางอื่น, สังคายนาออกมาจาก ที หรือ เก ธาตุ
แปลว่าขับ, สัม แปลว่าพร้อม, แปลรวมกันว่าการขับขึ้น
พร้อม ๆ กัน. เมื่อไปอินเดีย ได้เคยเห็นคนหมู่หนึ่งนั่งอยู่ริมฝั่ง

แม่น้ำคงคา, คนหนึ่งนั่งบนเตียงตรงกลาง มีคนนั่งล้อมรอบ
 เตียง, คนที่นั่งบนเตียงกล่าวนำขึ้น, คนที่นั่งล้อมกว่าตาม
 พร้อม ๆ กัน. ได้ถามเขาว่าทำอะไร ก็ได้รับคำตอบว่า ก็ตะ
 การสังคายนาพระธรรมวินัย คือการขับ ก็คือสวดธรรมวินัย
 ขึ้นพร้อม ๆ กันเช่นนั้น จึงเรียกว่าสังคีติ. วิธีใช้ในเมื่อยังไม่
 ได้จารึกพระธรรมวินัยลงเป็นตัวอักษร, เมื่อจารึกพระธรรมวินัย
 ลงเป็นตัวอักษรแล้ว, จะมีการสังคายนาอีกไม่ได้, เพราะไม่มี
 ใครทรงจำไว้ได้ด้วยมนุษย์ปาวุสตลอด และสอบกันตกลงแล้ว
 สวดหรือขับพร้อม ๆ กันเหมือนอย่างเดิม, มีแต่การชำระตัว
 อักษร, แม้จะเผาทำลายฉบับพระไตรปิฎกในประเทศนั้นเสีย
 ทั้งสิ้น, ก็ยังมีพระไตรปิฎกในประเทศอื่น, แต่จะเผาเสียทำไม
 เอาไว้ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติพระธรรมวินัย ที่จารึกไว้เป็นตัว
 อักษรในพระไตรปิฎกนั้นเป็นประโยชน์ดีกว่า.

ท่านทั้งหลายเมื่อระลึกคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็พึง
 ปฏิบัติธรรมวินัยทำให้มีในตน, เพราะพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดง
 ธรรม ทรงบัญญัติวินัยที่ตนนั้นเอง. เมื่อปฏิบัติเช่นนั้นได้ ก็เป็นบุญ
 เป็นกุศลแก่ตนส่วนหนึ่ง, ครั้นแล้ว พึงแผ่ออกไปถึงผู้อื่นให้
 เป็นบุญเป็นกุศลแก่ผู้อื่นอีกส่วนหนึ่ง.

แต่การที่ปฏิบัติเป็นบุญเป็นกุศลทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น จะมี
 ได้ จำต้องมีใจประกอบด้วยธรรม มีความเคารพในธรรม ไม่มี

อิสสา คือความถุษา. ถ้ามีความถุษาอยู่, ความถุษานั้นก็จะคอยขัดขวางไม่ให้ประพฤตินั้นเป็นบุญเป็นกุศล ซึ่งเป็นเครื่องอุปถัมภ์แก่จุณโลก, แต่เป็นบาปเป็นอกุศลเป็นเครื่องทำลายโลก, เพราะฉะนั้นพึงตรวจดูจิตต์ใจของตน, เมื่อพบว่ามีความถุษาอยู่ ก็พึงทราบว่าเป็นผู้ทำลายโลกแต่ทำลายตนเอง พึงละความถุษาเสีย, เมื่อพบว่าไม่มีความถุษาอยู่ในจิตต์ใจ (แต่มีมุกตา) ก็พึงทราบว่าเป็นผู้อุปถัมภ์แก่จุณโลก และตนเอง พึงรักษาอบรมให้มากยิ่งขึ้น, ข้อนั้นจะเป็นไปเพื่อความเจริญทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น.

ความมีชีวิตอยู่ด้วยความประพฤติชั่วร้ายเสียหาย เป็นทุกข์ชีวิตะ คือชีวิตชั่ว, แม้ละความประพฤติชั่วร้ายเสียหายทางกายทางวาจาอันเป็นส่วนหยาบหรือขั้นต้น (สพฺพปาปสฺส อกรรม) ได้, แต่ไม่ประพฤติกุณความดี (กุสลสุสฺสพสมปทา สจิตฺตปริโยทปนํ) ก็ยังเป็นโมฆชีวิตะ คือชีวิตว่างเปล่า, พระพุทธเจ้าเรียกคนเช่นนั้นว่า โมฆปุริสะ คือคนเปล่า, ต่อเมื่อละความประพฤติชั่วร้ายเสียหายได้แล้ว ประพฤติกุณความดีให้เกิดมียิ่งขึ้นโดยลำดับ จึงจะเป็นสุขชีวิตะ คือชีวิตดี.

ท่านทั้งหลายจงปรารถนาความเป็นผู้มีชีวิตดี ไม่ใช่ความเป็นผู้มีชีวิตชั่วหรือชีวิตเปล่า ด้วยการละอธรรมวินัย ประพฤติธรรมวินัย และชักนำผู้อื่นให้ละและให้ประพฤติตามความ

สามารถ, เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะเป็นผู้ยังตนเองให้ถึงความสงบ
ระงับ ยังโลกหรือผู้อื่นให้ถึงความสงบระงับ สมเป็นสมณะที่ดี
ตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อุตฺตมํ ฌมฺมมชฺฌกา
มหาสงฆํ ปโปเชติ อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงบรรลุธรรมอันสูงสุด
แล้ว ทรงยังสงฆ์หมู่ใหญ่ให้ตรัสรู้ นี้อือพระรัตนตรัย ดังนี้.

ขออานุภาพแห่งพระรัตนตรัยและเดชแห่งบุญ ที่ได้ประ-
พัตติด้วยกายวาจาใจ จงรักษาพระเถรานุเถระทั้งหลาย และ
บันดาลให้ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย สัตว์ อุบัติทวันตราย และ
ให้ประสบความสุขสำราญเข้มข้นแจ่มใส พร้อมทั้งลาภยศ
สรรเสริญ สุข เพื่อเป็นปัจจัยให้สามารถศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย
และแผ่ไปถึงผู้อื่น เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งตนและแห่งพระ
พุทธศาสนาตลอดกาลนาน.

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

พระโอวาท

พระคณาธิการ

ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

ท่านทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่บริหารการพระศาสนา

บัดนี้ ท่านทั้งหลายได้มาประชุมตามกำหนดของทางคณะ
สงฆ์. การที่มาประชุมนี้ ก็เพื่อได้มาพบทำความเข้าใจกัน
กันในเรื่องหน้าที่การงานให้เป็นที่ถูกต้อง ตลอดถึงคุ้นเคยใน
กันและกัน เป็นปัจจัยให้การบริหารการพระศาสนาเป็นไปด้วย
ดี จึงเป็นการชอบด้วยหลักอุปทานิยธรรม.

ก็แหละ การมาประชุมในคราวที่ออกพรรษาเช่นนี้ แม้
เป็นไปตามกำหนดการ ก็เป็นที่คล้ายกับจรรยาอย่างหนึ่งของ
พระสงฆ์สาวกในสมัยพุทธกาล. มีเรื่องแสดงว่า พระสาวก
แห่งพระบรมศาสดาของเราทั้งหลายผู้จำพรรษาในที่ต่าง ๆ เมื่อ

๑ ในคราวประชุมพระคณาธิการประจำภาค ๑ ณ วัดราชบพิธฯ
โปรดให้เข้าเฝ้า และประทานพระโอวาทวันที่ ๘ พฤศจิกายน, และใน
คราวประชุมพระคณาธิการประจำภาค ๒ ณ วัดเชตุพน โปรดให้เข้าเฝ้า
และประทานพระโอวาทในเดือนเดียวกัน. พระโอวาทนั้นได้เชิญเชิญไปอ่าน
ในที่ประชุมพระคณาธิการจังหวัดเพชรบุรี วันที่ ๓๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓.

ออกพรรษาแล้ว ต่างก็ออกเดินทางไปเฝ้าพระบรมศาสดา ณ ที่ประทับ, พระสาวกเป็นอันมากถือปฏิบัติอย่างนี้โดยนิยม, ท่านที่ไม่ได้ไปด้วยตน ส่งสัทธิวิหาริกหรืออันเตวาสิกของตนให้ไปเฝ้าแทนก็มี. พระสาวกในครั้งนั้นโดยมาก ได้ไปเฝ้าพระบรมศาสดา, ได้เห็นพระองค์ เป็นที่สันทานุตตรियะ, ได้ฟังธรรมเป็นสวานานุตตรियะ, ได้ทราบพระบัญญัติต่าง ๆ ที่ได้ทรงบัญญัติเป็นพระวินัยสำหรับพระสาวกเป็นคราว ๆ เป็นเหตุให้ปฏิบัติพระธรรมวินัยเป็นไปถูกต้องด้วยดี เป็นปฏิปทานุตตรियะ สืบไปถึงวิมุตตานุตตรियะ ตามควรแก่การปฏิบัติ.

กล่าวโดยส่วนรวม การประชุมในพุทธสำนักโดยนิยมนั้น เป็นเหตุแห่งศีลสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอกันด้วยศีล กล่าวจำเพาะบรรพชิต ก็ได้แก่การปฏิบัติพระวินัยให้เสมอกัน, ถ้าบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ไม่ยึดพระวินัยเป็นหลักประพฤติกให้เสมอกันแล้ว ก็จักแตกแยกกันไป เช่นพระวัชชีบุตรกับพระมหาเถระในครั้งนั้น อันเป็นเหตุให้ทำสังคายนาครั้งที่ ๒, แลทิฏฐิสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอกันด้วยทิฏฐิ ซึ่งนำผู้ปฏิบัติออกเพื่อความสันทุกซ์โดยชอบ (ไม่ใช่ก่อทุกข์), อันมีมาในสาราณียธรรมสูตร ซึ่งท่านทั้งหลายคงสำเหนียกอยู่นั้น. เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จักเป็นไปเพื่อสังฆสามัคคีตามพระธรรมวินัย.

ในบัดนี้ การมาประชุมด้วยมุ่งพระธรรมวินัย อนุวัตร

สาวกจรรยาเช่นนั้น จึงเป็นการชอบ เพราะให้เกิดประโยชน์
เช่นเดียวกัน.

พระธรรมวินัย เป็นตัวพระศาสนาหรือพระศาสนาของ
เราทั้งหลาย เพราะมีพระพุทธภาษิตว่า “โย โว อานนท มยา
ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺณตฺโต, โส โว มมจฺเจน
สตุฏฺठा ธรรมและวินัยอันใด ที่เราแสดงบัญญัติไว้แล้ว, โดย
กาลที่เราล่วงไป ธรรมและวินัยนั้น เป็นศาสนาของท่านทั้ง
หลาย” ดังนี้. พระธรรมวินัยจึงเป็นหลัก เป็นประธาน เป็น
หัวใจแห่งพระพุทธศาสนา, เมื่อพระธรรมวินัยยังมีบริบูรณ์
และมีผู้เคารพนับถือปฏิบัติอยู่เพียงใด, พระพุทธศาสนาก็
ซื่อว่ายังดำรงอยู่ได้เพียงนั้น. การบริหารพระพุทธศาสนา ก็คือ
การรักษาไว้ซึ่งพระธรรมวินัยนั่นเอง.

การบริหารพระศาสนา ที่ซื่อว่าเป็นไปโดยชอบ ต้อง
บริหารให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ด้วยถือพระธรรมวินัยเป็น
ใหญ่.

พระเถระแต่ปางก่อน ผู้บริหารพระศาสนาให้เป็นมาด้วยดี
ก็เพราะบริหารให้เป็นไปโดยชอบดังกล่าวมาแล้วนั้น.

ท่านทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่บริหารพระศาสนาในบัดนี้ พึง
บริหารให้ชอบด้วยหลักพระธรรมวินัย ตามปฏิปทาของพระ
เถระบูรพาจารย์ผู้บริหารมาด้วยดี, ถ้าจะทำพระศาสนาให้เจริญ

ได้ยิ่งกว่าท่าน อย่างอภิชาตบุตรของสกุล ก็ยังดี. ไม่ได้อย่างนั้น
รักษาไว้ด้วยดีพอเสมอท่าน อย่างอนุชาตบุตร ก็ยังดี.

ในการบริหารให้เป็นที่ไปตามพระธรรมวินัยนั้น ต้องบริหาร
ปกครองตนเองให้ได้ก่อน จึงอาจปกครองผู้อื่นให้เป็นที่ไปตาม
พระธรรมวินัยได้ และพึงอุปถัมภ์ผู้ประพฤติปฏิบัติพระธรรม-
วินัย พึงประกอบด้วยเมตตาทายกรรม เมตตาวิจิตรกรรม เมตตา-
มโนกรรมเป็นต้น ตามหลักสาราณียธรรม, เช่นนี้ ย่อมชื่อว่า
เป็นผู้บริหารด้วยดี.

นอกจากนี้ ข้อใดเป็นทางแห่งความเจริญและความสงบ
สุขตามหลักพระพุทธศาสนา พึงปฏิบัติข้อนั้น ๆ ตามสามารถ
ให้เป็นสมณะที่ดี ตามคำบาลีว่า “สมโณ อสฺส สุตฺตสมโณ
สมณะ พึงเป็นสมณะที่ดี” ดังนี้.

ขออนุภาพแห่งพระรัตนตรัย และเดชแห่งบุญที่ได้ประ-
พฤติด้วยกายวาจาใจ จงรักษาท่านทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่บริหาร
พระศาสนา และบันดาลให้ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย ศัตรู
อุบัตถวันตราย และให้ประสบความสำราญเข้มข้นแจ่มใส
พร้อมทั้งอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ เพื่อเป็นปัจจัยให้
สามารถศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัย และแผ่ไปถึงผู้อื่น เพื่อ
ความเจริญรุ่งเรืองแห่งตน และแห่งพระพุทธศาสนา ตลอด
กาลนาน.

พระโอวาท

พระคณาธิการภาคต่าง ๆ

ท่านทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่บริหารการพระศาสนา

การที่ท่านทั้งหลายมาร่วมกันนี้ เป็นไปตามกำหนดการประชุมเจ้าคณะจังหวัด และเปิดสำนักอบรมพระคณาธิการประจำภาคนี้.

การประชุมอบรมพระคณาธิการ ผู้มีหน้าที่บริหารการพระศาสนา^๕ เป็นการชอบ เพราะเป็นเหตุให้ได้ความรู้ความเข้าใจในกันและกันเป็นไปถูกต้อง เป็นปัจจัยแห่งการบริหารการพระศาสนาเป็นไปได้ด้วยดี, ทางบ้านเมืองก็ได้เห็นประโยชน์ จึงได้อุปถัมภ์.

ศาสนาที่ดี ย่อมสั่งสอนคนทุกชั้นทุกเพศทุกชาติให้มีความรักใคร่กัน อันเป็นเหตุเกิดสุข จึงเป็นมิ่งขวัญแห่งชาติบ้านเมือง. บุคคลผู้เกิดมาทุกชาติ ย่อมมีศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งเป็น^๕ที่นับถืออยู่เป็น^๕พัน เป็นหลักยึดเหนี่ยวให้ประพฤติดีประ-

๑. ในคราวประชุมพระคณาธิการภาคต่าง ๆ ในต่างจังหวัด เช่นที่วัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ัญเชิญพระโอวาท^๕นไปอ่านในวันเปิดประชุม วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๒.

พฤติชอบ ตั้งแต่ชั้นต้นชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง เป็นเหตุให้เกิดความ
สงบสุขและความเจริญ อันเป็นข้อประสงค์แห่งการปกครอง.

กล่าวฉะเพาะพระพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดา
ของเราทั้งหลาย ได้ทรงประกาศแสดง, พระสงฆ์สาวกได้จำทรง
สั่งทอคสืบ ๆ กันมาจนถึงเราทั้งหลายในบัดนี้.

บัดนี้ เราทั้งหลายต่างได้รับพระศาสนามาแล้ว, และท่าน
ทั้งหลายในภาคนี้ ก็ได้มีหน้าที่บริหารการพระศาสนาตามส่วน
ของตน ๆ จึงควรบริหารให้เป็นไปด้วยดี ตามหลักแห่งพระ
ศาสนา ตามปฏิปทาของพระเถระบูรพาจารย์ผู้นำพระศาสนา
สืบ ๆ กันมา. จักแสดงหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นหลักแห่ง
การปฏิบัติและการบริหารโดยสังเขป.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อได้ทรงบรรลุธรรมสูงสุดคือ
วิชาความรู้แจ่มแจ้งตามความเป็นจริง และวิมุตติความหลุด
พ้นแล้ว ก็ทรงเคารพในธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้น เพราะทรง
เห็นว่าผู้ไม่มีที่เคารพยอมอยู่เป็นทุกข์ เมื่อทรงพระกรุณาแก่ผู้
อื่น จึงได้ทรงแสดงธรรมะที่ได้ทรงรู้เห็นนั้นสั่งสอน และทรง
แสดงที่คนหรือที่ตนนั้นเอง ไม่ได้ทรงแสดงที่อื่น, เพราะธรรม
มีอยู่ที่คน คนเป็นผู้แสดงธรรมที่มีอยู่นั้นให้ปรากฏ คือเมื่อ
คนมีอกุศลธรรมอยู่ในตน ก็แสดงอาการออกมาเป็นอกุศล-
ธรรม หรือบาปกรรม, เมื่อคนมีกุศลธรรมอยู่ในตน ก็แสดง

อาการออกมาเป็นกุศลธรรม หรือกัลยาณธรรม, แต่คนอาจไม่รู้
 ว่า ธรรมที่มีอยู่ในตนและแสดงออกมาเป็นดีบ้างชั่วบ้าง จึง
 ได้รับผลดีบ้างชั่วบ้าง, ทั้งอาจเข้าใจไปว่า ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ
 มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ คลบบังตา จึงไม่ตรวจดูตน, แม้ตนประ-
 พุติผิดจากธรรมวินัยก็ 모르, พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงเพื่อให้รู้
 ตามเป็นจริง และทรงแนะนำให้ละอกุศลธรรมอบรมกุศลธรรม
 โดยลำดับ.

เมื่อผู้ฟังเห็นจริงเกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงรับเอาธรรมะที่
 พระองค์ทรงสั่งสอนมาประพฤติปฏิบัติ, ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสแรง
 กล้าถึงสละทรัพย์สมบัติบ้านเรือนพร้อมทั้งหมู่ญาติ ออกบวช
 ตาม จึงเกิดมีพระสงฆ์ขึ้น. ในตอนต้นผู้บวช ๆ ด้วยศรัทธา
 เลื่อมใสมุ่งทำที่สุกทุกข์ จึงประพฤติปฏิบัติชอบตามธรรมะที่
 ทรงแสดง, พระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงบัญญัติพระวินัย, ท่านพระ
 สาวกก็สำเร็จมรรคผล ดังที่ปรากฏในพุทธานุพุทธประวัติแล้ว.
 แต่ต่อมาผู้บวชมีมากขึ้น และไม่ได้บวชด้วยศรัทธาปสาทะ ไม่
 มุ่งทำที่สุกทุกข์เหมือนอย่างในตอนแรก จึงปรากฏว่ามีบรรพชิต
 ประพฤติชั่ว ไม่สมกับความเป็นบรรพชิต. พระพุทธเจ้าจึงต้อง
 ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อบงกั้นความประพฤติชั่วเช่นนั้นไม่ให้
 เกิดขึ้น. พระพุทธศาสนาจึงแบ่งเป็น ๒ คือ ธรรมเป็นเครื่อง
 อบรมทางจิตต์ใจเป็นสำคัญ ๑. พระวินัยเป็นข้อปฏิบัติห้าม

ความประพฤติชั่วทางกายวาจา ๑. เป็นหลักปฏิบัติของผู้นับถือ
พระพุทธศาสนาตั้งแต่นั้นมา. ครั้นเมื่อพระบรมศาสดาจะปริ-
นิพพาน ได้ทรงตั้งพระธรรมวินัยให้เป็นศาสดาแทนพระองค์
ในเมื่อพระองค์ล่วงไป. เราทั้งหลายในบัดนี้ จึงมีพระธรรมวินัย
เป็นศาสดาของตนอยู่.

เพราะฉะนั้น พุทธศาสนิก คือผู้นับถือพระพุทธศาสนา
กล่าวโดยฉะเพาะคือบรรพชิตผู้บวชในพระพุทธศาสนา จึงควร
เล่าเรียนธรรมที่ยังไม่รู้ให้รู้ ปฏิบัติธรรมที่ยังไม่ปฏิบัติ ที่ปฏิบัติ
แล้วยังไม่ดีไม่บริบูรณ์ ก็ปฏิบัติให้ดีขึ้นบริบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ,
และเล่าเรียนพระวินัย ปฏิบัติพระวินัยที่ยังไม่ได้ปฏิบัติ และ
ปฏิบัติให้บริบูรณ์. เมื่อได้ปฏิบัติธรรม, เมื่อนั้นก็ได้ชื่อว่ามีพระ
ศาสดาหรือพระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่ตนส่วนหนึ่ง. เมื่อใดได้
ปฏิบัติวินัย เมื่อนั้นก็ชื่อว่ามีพระศาสดาหรือพระพุทธศาสนา
ประจำอยู่ที่ตนส่วนหนึ่ง. เมื่อใดได้ปฏิบัติทั้งธรรมะทั้งวินัย เมื่อ
นั้นก็ชื่อว่ามีพระศาสดา หรือพระพุทธศาสนาประจำอยู่ที่ตน
ครบถ้วน จะอยู่หรือไปในที่ใด ก็ชื่อว่ามีพระศาสดาอยู่กับตน
ไปกับตน. แต่ถ้าเป็นไปตรงกันข้าม คือไม่ประพฤติปฏิบัติธรรม
ไม่ประพฤติปฏิบัติวินัย ก็ชื่อว่าไม่มีพระศาสดาหรือพระพุท-
ธศาสนาอยู่ที่ตน, ถ้าประพฤติปฏิบัติแต่ธรรมหรือแต่วินัย ก็ชอ
ว่ามีพระศาสดาหรือพระพุทธศาสนาอยู่ที่ตนถึงหนึ่ง, แม้จะเข้าใจ

ว่า คนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็เป็นแต่เพียงเปลือกเท่านั้น.

ความพร้อมเพรียงกันประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย หรือความปฏิบัติธรรมวินัยโดยพร้อมเพรียงกัน เป็นธรรมสามัคคี คือความพร้อมเพรียงกันโดยธรรม. ผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมวินัย แม้จะอยู่ในที่ต่าง ๆ ไม่รู้จักกัน ก็ย่อมมีความพร้อมเพรียงกันโดยธรรมได้ เพราะมีธรรมวินัยอันเดียวกัน. ความสามัคคีนี้มีให้อาจทำให้มีขึ้นได้เฉพาะในพวกของตนเท่านั้น, เมื่อปฏิบัติให้ถูกต้องแล้ว ก็อาจทำให้เกิดมีขึ้นได้แม้ในพวกอื่น เช่นหมู่บรรพชิตก็อาจทำความสามัคคีกับหมู่คฤหัสถ์ได้, หมู่ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็อาจทำความสามัคคีกับหมู่ผู้นับถือศาสนาอื่น เช่นศาสนาคริสต์ ศาสนามหมหัศจรรย์, ด้วยการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในกิจศาสนาของเขา. เขาจะปฏิบัติกิจศาสนากันอย่างไร ก็ปล่อยให้ไปเป็นไปตามความเชื่อถือความเห็นของเขา เว้นแต่จะสนทนากันเพื่อความรู้ความเข้าใจกัน.

ทุกคนต่างมีความคิดความเห็นของตน คนหนึ่งหรือหมู่หนึ่งอาจมีความคิดเห็นผิดจากอีกคนหนึ่งหรือหมู่หนึ่ง, แต่หลักสำคัญอยู่ที่ไม่ทำตนให้เป็นคนเลว ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยอธรรมริษยา, แม้พระธรรมวินัยที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงแสดงบัญญัติไว้ เมื่อกาลล่วงมานาน, ผู้นับถือในภายหลังก็

อาจเห็นต่างกันออกไป ถึงเช่นนั้นก็อาจทำความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการที่ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความเห็นอีกฝ่ายหนึ่ง, ใครเห็นอย่างไรก็ปฏิบัติไปอย่างนั้น, แม้จะมีความเห็นต่างกันออกไปบ้าง ก็คงรวมอยู่ในธรรมวินัยอันเดียวกันนั่นเอง และรวมกันได้ด้วยดี ด้วยเคารพปฏิบัติตามธรรมวินัย.

ท่านทั้งหลาย เมื่อระลึกถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็พึงปฏิบัติธรรมวินัยทำให้มั่นในตน, เพราะพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงธรรม ทรงบัญญัติวินัยที่ตนนั่นเอง, เมื่อปฏิบัติเช่นนั้นได้ ก็เป็นบุญเป็นกุศลแก่ตนส่วนหนึ่ง ครั้นแล้วพึงแผ่ออกไปถึงผู้อื่น ให้เป็นบุญเป็นกุศลแก่ผู้อื่นอีกส่วนหนึ่ง.

การปฏิบัติเป็นบุญเป็นกุศล ทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่นนั้นจะมีได้ ต้องไม่มีอัสสาหรือความริษยา, ถ้ามีความริษยาอยู่, ความริษยานั้นก็คอยขัดขวางไม่ให้ประพฤติเป็นบุญเป็นกุศล เพราะริษยาเป็นเครื่องทำลายโลก ความไม่ริษยาเป็นเครื่องอุปถัมภ์โลก. เพราะฉะนั้น จึงควรตรวจดูจิตต์ใจของตน เมื่อพบว่ามีความริษยาอยู่ ก็พึงทราบว่าตนเป็นผู้ทำลายโลกและทำลายตัวเอง พึงละความริษยาเสีย เมื่อพบว่าไม่มีความริษยาอยู่ในจิตต์ใจ (แต่มีมุทิตา) ก็พึงทราบว่าตนเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนโลกและตนเอง พึงรักษาอบรมให้มากยิ่งขึ้น. ข้อนั้นจะเป็นไปเพื่อความเจริญทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น เป็นผู้ยังตนเองให้ถึงความสงบระงับ

ยังโลกหรือผู้อื่นให้ถึงความสงบระงับ สมเป็นสมณะที่ดี ตาม
คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

ขออนุภาพแห่งพระรัตนตรัย และเดชแห่งบุญที่ได้ประ-
พาศด้วยกายวาจาใจ จงรักษาท่านทั้งหลาย และบันดาลให้
ปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย ศัตรู อุบัติทวันตราย และให้
ประสบความสำราญชุ่มชื้นแจ่มใส พร้อมทั้งลาภ ยศ สรร-
เสริญ สุข เพื่อเป็นปัจจัยให้สามารถศึกษาปฏิบัติธรรมวินัย
และแผ่ไปถึงผู้อื่น เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งตนและแห่งพระ
พุทธศาสนาตลอดกาลนาน.

พระโอวาท

พระคณาธิการ

ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๔

ท่านเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะจังหวัดทั้งหลาย ซึ่งมีสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองเป็นหัวหน้า ได้พากันมาแสดงความเคารพต่อข้าพเจ้า ในฐานะที่เป็นสกลมหาสังฆปริณายก นี้ก็ได้อธิบายปฏิบัติตามอุปทานิยธรรมส่วนหนึ่ง.

ส่วนการที่จะแนะนำต่อไปนั้น ก็เชื่อว่าท่านทั้งหลายก็คงจะได้เรียนรู้กันมาแล้ว แต่ถึงเช่นนั้น ก็ขอกล่าวโดยย่อ ๆ คือ บรรพชิตในศาสนาของเรา เกิดมีขึ้นเพราะพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้เสด็จเที่ยวสั่งสอนประชาชนทั่วไป, ในขั้นต้นทรงแสดงแต่ธรรมะ ไม่ทรงบัญญัติพระวินัย, เพราะผู้ที่ได้รับคำสอนของพระองค์ได้ความรู้ความเลื่อมใสเป็นผู้คงแก่เรียน เป็นลูกศิษย์ ซึ่งเป็นผู้มั่งมี เช่น พระยสเถระและสหายของท่าน, ต่อไปก็มีบรรพชิตในลัทธิศาสนาอื่น ได้ฟังคำสอนของพระองค์แล้วเลื่อมใสทั้งลัทธิเดิมมาเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ตลอดถึงพระเจ้าพิมพิสาร ก็ได้ทรงศรัทธาเลื่อมใสแสดงพระองค์เป็นอุบาสก.

ในชั้นนี้ การแสดงธรรมของพระองค์ ปรากฏว่ามีผู้บรรลุ
มรรคผลเป็นอันมาก. แต่เมื่อมีการบวชมากขึ้นในพระพุทธ-
ศาสนา, ผู้มาบวชไม่ได้มาบวชด้วยศรัทธาปสาทะทั้งหมด จึง
ปรากฏการประพฤติไม่ดีไม่งามขึ้น. เมื่อพระองค์ทรงทราบ
จึงทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นเป็นลำดับ. นี่แสดงว่าเพราะบรรพชิต
ประพฤติปฏิบัติในกิจพระศาสนาไม่ดีไม่ชอบ, พระพุทธเจ้าจึงได้
ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้น.

ครั้นกาลต่อมา เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ความ
ได้ทราบถึงพระมหากัสสปเถระและบริวารของท่าน, สุกัททวุฑฒ-
บรรพชิตกลับเห็นดีเห็นชอบที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน และ
กล่าวว่า ดีแล้ว ต่อไปจะประพฤติอย่างไรก็ย่อมสะดวก จะไม่มี
ใครกล่าวว่าอย่างนั้นควรอย่างนี้ไม่ควร. นี่แสดงว่าผู้บวชไม่ได้
บวชด้วยศรัทธาปสาทะจริง มีแต่ครั้งพุทธกาลมาแล้ว. เหตุนี้
พระมหากัสสปเถระ จึงชักชวนพระมหาเถระช่วยกันทำสังคายนา
แยกคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นพระธรรมส่วนหนึ่ง พระวินัย
ส่วนหนึ่ง. จากนั้นความเจริญของบรรพชิตได้เจริญสืบมาจนล่วง
ได้ราวร้อยปี ได้เกิดมีพวกวัชชีบุตร มุ่งความประพฤติที่สะดวก
และประโยชน์ส่วนตัว และมุ่งลาภ จึงได้แสดงชักชวนชาว
บ้านให้ถวายรูปียะ ด้วยอ้างว่าสงฆ์ต้องการ, นี่แสดงว่าบรรพชิต
มีมากขึ้น ผู้บวชไม่ได้บวชด้วยศรัทธาจริง ๆ ก็มีมากขึ้น. แต่

เเคราะห์ดีที่มีพระเถระครั้งนั้น ซึ่งท่านได้ทราบแล้ว ก็รออยู่จน
 เวลาอันสมควรแล้ว ชวนกันทำสังคายนาอีกครั้งที่สอง
 กำจัดพวกกตพระธรรมวินัยให้ต่ำลงมาหาตน ทำตนให้ห่างพระ-
 ธรรมวินัย. บรรพชิตในพระพุทธศาสนาก็เจริญมาได้อีก จนถึง
 ในตอนที่เดียรถีย์เห็นว่าบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีลาภ
 สักการะมาก จึงเข้ามาบวชตามแบบแผนของพระพุทธศาสนา
 บ้าง บวชเอาเองบ้าง ครั้นแล้วไม่ประพฤติตามธรรมวินัย
 มุ่งลาภสักการะ มุ่งประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่. นี้แสดงให้เห็น
 ว่า พวกเดียรถีย์เหล่านั้น อาศัยบวชมุ่งประโยชน์ตน มุ่งแต่
 ลาภเท่านั้น มีอชยาศัยต่ำทราม ไม่มุ่งธรรมวินัย. แต่ก็เคราะห์
 ดีอีกที่ได้มีพระมหาเถระชักชวนกันทำสังคายนาสอบสวน และ
 ได้กำจัดพวกเหล่านั้นให้พ้นออกไป. นักประวัติศาสตร์ได้
 สันนิษฐานว่า พวกนี้ได้แยกไปทางเหนือซึ่งอากาศหนาวจัด จึง
 ต้องเปลี่ยนจากสบงจีวร กลายเป็นเสื้อกางเกง และเป็นพวก
 มหายานไป. พระพุทธศาสนาฝ่ายใต้ก็เจริญต่อมา จนถึงพระ-
 มหาเถระได้ส่งพระเถระ ผู้สมควรออกไปประกาศพระพุทธ-
 ศาสนาในที่ต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสุวรรณภูมิและลังกาทวีป
 เป็นต้น, ที่ลังกาทวีป ชาวลังกาได้สรัทธาปสาทะ ได้เรียนได้
 ปฏิบัติตามหลักพระศาสนา จนได้บรรลุอุริยมรรคอุริยผล และ
 ประกาศความสามารถในการทรงจำ ทำเป็นสังคายนาอีกตอน

หนึ่ง, ต่อมาเมื่อท่านเห็นว่า การทรงจำพระพุทธศาสนาด้วย
มุขปาฐะเป็นการยาก จึงชักชวนกันทำสังคายนาอีกครั้งหนึ่ง
เป็นครั้งที่ห้า และจารึกพระพุทธศาสนาเป็นหนังสือลงในใบลาน.
เรารู้เห็นก็ตอนที่พระพุทธศาสนาจารึกเป็นตัวหนังสือในใบลาน
แล้ว. ก่อนหน้านั้นเราไม่รู้ว่าท่านจำกันไว้ว่าอย่างไร.

หนึ่ง บรรพชิตเป็นอยู่ได้ก็ต้องอาศัยคฤหัสถ์ที่มีศรัทธา
ช่วยหนุนบำรุงด้วยปัจจัย ๔, เมื่อเขาเห็นบรรพชิตประพฤติไม่ดีก็
ติเตียนว่ากล่าวทำให้บรรพชิตไม่กล้าล่วงละเมิด. ครั้นต่อมาเมื่อ
พระพุทธศาสนาแผ่มาถึงประเทศสยามหรือไทยเรา ในขั้นต้น
คนที่ได้เรียนพระพุทธศาสนาได้รู้ความจริงและเลื่อมใส ก็รับ
เอามาเป็นของตน ตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมา. จากนั้นมา
พระพุทธศาสนาในถิ่นเดิมก็หายไป จนเสื่อมหมด, เพราะ
บรรพชิตประพฤติไม่ดี คนไม่มีศรัทธาพอจะหนุนบำรุง, บรรพชิต
ไม่เห็นประโยชน์ของการบวช. แม้ในลังกาเอง ต่อมาปรากฏว่า
ภิกษุไม่มี มีแต่สามเณร. พระเจ้าแผ่นดินจึงส่งทูตมาขอพระจาก
ประเทศไทยไปเป็นอุปัชฌายะ เพื่ออุปสมบทกุลบุตรในประเทศ
ลังกา ตั้งเป็นสยามนิกาย หรือสยามวงศ์ หรืออุบาลีวงศ์ ตามชื่อ
พระเถระผู้เป็นหัวหน้า.

ส่วนในประเทศเรามีคนนับถือมาก และถือว่าการสร้างวัด
เป็นบุญกุศล จึงพากันสร้างวัดกันมาก สร้างในที่ใกล้ ๆ กันจน

ติดกันก็มี, เมื่อสร้างวัดกันมากแล้วก็ต้องการเจ้าอาวาสไปปกครอง, แต่เจ้าอาวาสที่ไปปกครองถ้าไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีความประพฤติดีประพฤติชอบแล้ว ตัวก็ไม่ได้ประพฤติดี และไม่สามารถสั่งสอนพระในวัด, เพราะฉะนั้นบรรพชิตจึง ทรามลงจากพระธรรมวินัย. เมื่อครั้งข้าพเจ้าเป็นเจ้าคณะมณฑล จันทบุรี เจ้าอาวาสรูปหนึ่งมีพรรษาเพียงพรรษาเดียว เจ้าอาวาส อีกรูปหนึ่งเพียงสองพรรษา ทั้งไม่ได้เรียนพระธรรมวินัย จึงเป็น เหตุให้เกิดความเสื่อมทรมาน, เพราะวัดมาก พระมากดูแลกัน ไม่ทั่วถึง ทั้งไม่ได้จัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดย เรียบร้อย.

ในบัดนี้^๕ ทางเราได้จัดเจ้าคณะตรวจการภาค เจ้าคณะ จังหวัด เพื่อให้ปกครองกันไปตามลำดับ ก็หวังใจว่า เจ้าคณะ ต่าง ๆ จะช่วยกันแนะนำสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร ให้ทราบซึ่ง ในธรรมวินัย ทำตนให้พ้นจากความชั่ว ให้ถูกต้องตามธรรมวินัย และแนะนำสั่งสอน คนอื่น ๆ ตลอดจนชาวบ้านให้เกิดศรัทธา ปสาทะ. เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ก็ชื่อว่า ได้ปฏิบัติตามปฏิปทาของ พระพุทธเจ้า ชื่อว่าได้ทำประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่นอีกด้วย. จะปฏิบัติอย่างไรรุ่นนี้จะขอกล่าวโดยย่อ ๆ ตามโอวาทปฏิโมกข์ คือ.

การไม่ทำชั่ว ประการหนึ่ง

การทำดี ประการหนึ่ง

การชำระจิตต์ของตนให้ผ่องแผ้ว ประการหนึ่ง.

ทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นคำสอน ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้. เพราะฉะนั้น เมื่อพวกเราทั้งหลายตั้งใจไม่ทำชั่ว พยายามทำดี ตั้งใจชำระจิตต์ของตนเช่นนั้น ก็ได้ชื่อว่าทำบุญกุศล ให้มีในตน. ส่วนลาภผลนั้น เป็นเรื่องของผูโลก ทำให้ผู้เขลาติดอยู่ ผู้ฉลาดไม่ติด ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าท่านมีศรีสุข ท่านก็ยอมสละหมด ขอเขาเลี้ยงชีวิต ตลอดถึงพระสาวกก็นั่นเดียวกัน เดิมเป็นเศรษฐี เป็นพระเจ้าแผ่นดินก็มี. เมื่อเราทำเช่นนั้นก็ได้ชื่อว่าทำตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า, แต่ท่านแคบไป จึงสมควรจะเผยแพร่อำนาจสั่งสอนแก่ผู้อื่นด้วย. แต่ในบรรพชิตด้วยกันเป็นหลักสำคัญ. พระที่บวชกันมากในพระศาสนา แต่เดิมบวชด้วยดีทั้งนั้น. แต่ผู้สร้างวัดมากเกินไป และได้พระที่เป็นเจ้าอาวาสไม่มีความรู้ความสามารถพอจึงเสื่อมลง. ส่วนการแยกเป็นลัทธิิกายนั้น ประเทศเรายังดีที่มีน้อย เพียงธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย ธรรมยุติกนิกาย. คฤศตศาสนาแยกเป็นหลายนิกาย. อิสลาม เกิดที่หลังก็แยกเป็นหลายนิกายเหมือนกัน. เพราะฉะนั้น เราไม่ควรคำนึงถึงลัทธิิกาย มุ่งแต่ว่า เราจะศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเดียว. คำว่า ศึกษา

ในพระพุทธศาสนาหมายความว่า ไม่เหมือนในภาษาไทย.
ทางพุทธศาสนาหมายความว่า เมื่อยังไม่รู้ ให้เรียนรู เมื่อยัง
ไม่เข้าใจให้พิจารณาให้เข้าใจ เมื่อยังไม่ได้ปฏิบัติก็ปฏิบัติให้ได้
ผล รวมความเป็นการศึกษาทั้งหมด, และข้อที่ศึกษาก็คือ
ศีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขา.

ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งใจศึกษา ทำตนให้เป็นบรรพชิตที่ดี
เพื่อประโยชน์แก่ตนส่วนหนึ่ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นอีกส่วน
หนึ่ง, ถ้าทำเช่นนั้นแล้ว ชีวิตความเป็นอยู่ก็จะเป็นชีวิตที่ดี เป็น
สุขชีวิตะ ไม่เป็นโมฆะชีวิตะ ชีวิตเปล่า หรือทุกข์ชีวิตะ มีชีวิตชั่ว
จะได้ชื่อว่าทำบุญกุศลแก่ตัว, แต่ตรงกันข้ามก็เป็นบาป. เพราะ
ฉะนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายได้ตั้งใจศึกษาพระพุทธศาสนา เพื่อ
เป็นบุญแก่ตัวเองด้วย เพื่อผู้อื่นด้วย.

ในตอนท้ายนี้ ขอเตือนอีกข้อหนึ่งว่า ในขณะนี้มีทูต
และบุคคลชาวต่างประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่น ทูต
พะม่า เขมร อินเดียน เข้ามาอยู่ในเมืองเรา เขาอยู่นาน ๆ เข้า
อาจรู้ความเป็นไปของบรรพชิตได้ถนัด, เมื่อเขาเห็นบรรพชิต
ในศาสนาของเราประพฤติไม่ดีงาม เขาก็ติเตียน, ถ้าเขาเห็น
ประพฤติดี เขาก็นำไปสรรเสริญ. เพราะฉะนั้นขอให้ช่วยกัน
ตั้งใจประพฤติชอบ อย่าให้เขาติได้ ดังกล่าวมาแล้ว.

ขออานุภาพพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้โดยชอบ พระธรรมที่
 พระองค์ได้ตรัสดีแล้ว และพระสงฆ์สาวกที่ปฏิบัติดี และ
 บุญกุศลทั้งปวงจงรักษาท่านทั้งหลายให้ปราศจากทุกข์ ภัย โรค
 โศก ศัตรู ประสพแต่ความสำราญชุ่มชื้นพ่องไสทั้งกายใจ
 พร้อม ด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ เพื่อจะได้ตั้งใจปฏิบัติกิจ
 พระศาสนา เพื่อประโยชน์ตนเองด้วยและเพื่อประโยชน์
 ผู้อื่นด้วยตลอดกาลนาน.

895. 915
ค 149 ๒
น 17 ม. 72/00๗๒

พระโอรส

พระคณาธิการ คณะธรรมยุตต์

พระโอรส

สมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่

คณะธรรมยุตต์

ประทาน

พระคณาธิการ

คณะธรรมยุตต์

พระโอวาท

พระคณาธิการ คณะธรรมยุตต์

ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๘ มกราคม ๒๔๕๕

ท่านเจ้าคณะซึ่งได้รับตั้งให้เป็นเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะแขวงธรรมยุติกนิกาย ได้มาพบปะกันกับประธานนี้ ก็ได้ชื่อว่า ปฏิบัติตามหลักข้อปธานิยธรรมส่วนหนึ่ง, เพราะพระที่เป็นนิกายเดียวกัน จำต้องปฏิบัติพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เสมอกัน ไม่ให้เป็นที่ยังเถียงของกันและกัน จึงสมควรจะติดต่อให้รู้เรื่องราวระเบียบแบบแผนให้เหมือนกัน. ครึ่งพุทธกาล เคยมีเรื่องปรากฏว่า พอออกพรรษา พระที่ไปอยู่ตามหัวเมืองก็ชวนกันมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อได้รู้ธรรมและวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง และได้ทรงบัญญัติขึ้นใหม่ๆ.

๑. พระคณาธิการคณะธรรมยุตต์ในกรุงเทพฯ เข้ามารับตราตั้งและประชุมตรวจบาติบการศึกษาค้นนั้น เมื่อเสร็จการตรวจบาติบแล้ว ได้เข้าเฝ้าถวายสักการะที่พระอุโบสถ และประชุมพบปะกันที่ตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร.

เช่นนั้นแหละ ธรรมและวินัยจึงได้ปรากฏไปแก่พระทั้งหลาย
 แม้อยู่หัวเมืองเหมือน ๆ กัน.

ในฝ่ายธรรมยุตต์นั้น เมื่อยังมีวัดน้อย ท่านติดต่อกัน
 เสมอ, เมื่อมีการงานอะไรในวัดก็ช่วยกัน เช่นการรับภิกษุ
 เมื่อวัดไหนได้รับภิกษุ, วัดอื่นๆ ก็มาช่วยกัน ช่วยกันตัดผ้า
 เย็บผ้า ย้อมผ้า จนถึงช่วยกันสวดอรรถตถาการ อนัตตตถาการ,
 เป็นมาเช่นนั้นมานาน, แต่ภายหลังมานี้ มีวัดธรรมยุตต์มากขึ้น
 ต่อไปวัดได้มีมากขยายออกไปถึงหัวเมือง อยู่ห่างไกลกันถึง
 หัวเมือง จึงทำให้การติดต่อกันห่างไป, เพราะการเดินทาง
 ลำบาก. เมื่อเป็นเช่นนั้น ระเบียบแบบแผนของธรรมยุตต์ก็
 คลาดเคลื่อนกันไป ไม่ดีไม่งามเหมือนตอนต้นๆ. จนปรากฏ
 ว่า มีบางคนต้องการให้ทางคณะธรรมยุตต์ทำแบบแผนแจก
 จำกันไป ให้ประพฤติปฏิบัติเหมือนกันทั่วถึงกัน.

การปฏิบัติของพระธรรมยุตต์นั้น มุ่งธรรมะที่พระพุทธเจ้า
 ทรงแสดง และพระวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติเป็นหลัก
 สำคัญ จึงได้ตั้งคณะธรรมยุตต์ขึ้น เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตาม
 หลักธรรมะ ตามหลักวินัย. เพราะเมื่อพระไม่ปฏิบัติตามหลัก
 ธรรมะ ตามหลักวินัย ความประพฤติปฏิบัติของพระจึงเสื่อม
 ทรามลง. พระเจ้าแผ่นดินซึ่งทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก และ

เป็นตัวรัฐบาล จึงต้องออกกฎหมายพระสงฆ์เป็นคราว ๆ มา และได้ตั้งกรมธรรมการขึ้น ให้ปกครองพระ ข้าราชการกรณของพระ ตั้งอุปัชฌายะของพระ เสนอพระที่สมควรจะเป็นเจ้าคณะในชั้นใดชั้นหนึ่ง ถวายพระเจ้าแผ่นดินเพื่อทรงแต่งตั้ง. ลองนึกดูทีเถอะ กฎหัตถ์ไม่ได้ถือนิยอย่างพระ แล้วข้าราชการกรณของพระ ตั้งพระอุปัชฌายะของพระ จะเป็นอย่างไร, เพราะฉะนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เมื่อทรงผนวช ได้ทรงเรียนภาษามคธหรือภาษาบาลี อันเป็นที่บรรจุพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ทรงมุ่งเรียนภาษาอย่างเดียว เพื่อแปลได้เท่านั้น แต่ทรงเรียนภาษามคธหรือภาษาบาลี และทรงค้นธรรมะ ทรงค้นวินัย ที่มีในภาษานั้นออกมา ทรงประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์เองด้วย และทรงเผยแผ่ชี้แจงแก่ผู้อื่น ๆ ที่สนใจใคร่ธรรมะ ใคร่วินัยด้วย, เมื่อมีผู้ได้ฟังธรรมะ ฟังวินัย ได้ศรัทธา ความเชื่อ ปสาทะความเลื่อมใส มุ่งหมายจะประพฤติปฏิบัติตามธรรมะ ตามวินัย ให้ถูกต้องตามหลักของบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จึงเข้ามาบวชหรือขอญัตติใหม่ และตั้งเป็นคณะธรรมยุตติกนิกายขึ้น. นี่แสดงให้เห็นว่า นิกายที่เกิดขึ้นนั้นก็เพราะการประพฤติปฏิบัติกันเอง, ถ้าปฏิบัติตรงตามธรรมวินัยเหมือนกันเท่านั้น ถึงจะต่างนิกายกันก็รวมกันเข้าได้, แต่ถ้าปฏิบัติไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน แม้จะเป็นนิกายเดียวกัน คณะ

เดียวกัน ก็ต้องแยกจากกัน เป็นนิกายไปตามความประพฤติปฏิบัติ. พระศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมก็เพราะความประพฤติปฏิบัติของพระในศาสนานั้น. เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าทรงตั้งคณะธรรมยุตต์ขึ้นนั้น ในชั้นต้นก็มีเพียง ๒ วัดเศษ คือ วัดบวรนิเวศวิหาร^๕ ๑ วัดบรมนิवास^๕ ๑ กับวัดราชาธิวาส^๕ มี^๕ ธรรมยุตต์ มีทั้งมหานิกาย ปนกันอยู่ด้วยอีก ๑ มีเพียงเท่านั้น.

แม้เช่นนั้น คนที่มุ่งหาโทษใส่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ ก็กล่าวหาว่า ทรงตั้งคณะธรรมยุตต์ขึ้นเพื่อการเมือง คือหาพวก เพื่อจะได้ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อไป. ลองนึกดูเถอะ. ถ้าพระองค์ทรงมุ่งการเมืองเป็นใหญ่ ไม่ได้มุ่งธรรมวินัยแล้ว ก็คงไม่ตั้งคณะธรรมยุตต์ขึ้น ทรงเข้ากับพระหมุ่มมากที่มีอยู่ทั่วบ้านทั่วเมืองง่ายกว่าสวดกกว่า, แต่เพราะทรงมุ่งธรรมะมุ่งวินัยเป็นหลักจริงๆ จึงได้ทรงตั้งคณะธรรมยุตต์ขึ้น. วัดธรรมยุตต์^๕ พังมากออกไป และแผ่ไปถึงหัวเมืองในภายหลัง.

เพียงเท่านั้น ท่านทั้งหลายจงนึกดูให้ดีๆ หลักเดิมที่พระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนา ก็มุ่งให้บรรพชิต คือ ผู้บวชประพฤติตามหลักธรรมะที่พระองค์ทรงแสดง, เมื่อได้ทรงบัญญัติพระวินัย ก็มุ่งให้บรรพชิตปฏิบัติตามพระวินัยอีกส่วน ๑ เป็นคู่กันไป, จนถึงในเวลาที่จะเสด็จปรินิพพาน ก็ทรงตั้ง

ธรรมะที่พระองค์ทรงแสดง และวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติให้เป็น
เป็นศาสดาแทนพระองค์, ไม่ทรงตั้งบุคคล แม้มีพระเถระ
ผู้ใหญ่ เช่นพระมหากัสสป พระอานนท์ พระอนुरุธ.

ทำไมจึงไม่ทรงตั้งพระมหาเถระเป็นผู้แทนพระองค์.

เมื่อพิจารณาดูจะเห็นได้ว่า ถ้าทรงตั้งบุคคลเป็นผู้แทน
พระองค์, แม้พระมหาเถระที่เป็นผู้แทนพระองค์นั้น จะ
ประพฤติดีประพฤติชอบ ท่านก็อยู่ไม่ได้ยืดยาว ในที่สุดก็ต้อง
ปรินิพพาน และก็จะต้องมีผู้แทนต่อ ๆ กันมา, เมื่อมีผู้แทน
ต่อ ๆ กันมา, ถ้าผู้แทนเหลวเลอะ ก็พาให้หมู่บรรพชิต
เหลวเลอะตามไปด้วย, พระสารีบุตรได้ทูลพระพุทธเจ้าว่า
เมื่อนิครนถนาฏบุตรผู้เป็นคณาจารย์ผู้หนึ่ง สิ้นชีพไปแล้ว,
สาวกก็แตกกัน, เพราะไม่มีผู้แทน, พระพุทธเจ้าจึงทรงตั้ง
ธรรมที่พระองค์ทรงแสดง พระวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติ
เป็นศาสดาแทนพระองค์.

ธรรมยุตต์ก็มุ่งธรรม มุ่งวินัยนั่นเอง เป็นหลัก จึงได้
ตั้งขึ้น, เมื่อมาถึงชั้นเราๆ ในบัดนี้ ก็จงตั้งใจด้วยดี มุ่งหลัก
ธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง มุ่งหลักวินัยที่พระพุทธเจ้าทรง
บัญญัติ และน้อมหนุนตนเข้าไปหา, หรือนำธรรมวินัยเข้ามา
ในตน ให้ตนมีธรรมะ มีวินัย, เช่นนี้จะได้ว่ามีศาสดาประจำ
อยู่ในตน. ถ้าขาดหลักธรรมะ ขาดหลักวินัย อยู่ในตนแล้ว ก็

ชื่อว่า ไม่มีหลัก ไม่มีศาสดาอยู่ในตน.

ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง และวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น ในชั้นต้น พระมหาเถระ หรือพระมหาสาวก ก็ได้ทรงจำกันขึ้นใจ เล่าท่องด้วยปากไว้ ยังไม่ปรากฏเป็นตัวหนังสือ, เมื่อท่านทำสังคายนาครั้งแรก มีพระมหากัสสปเป็นประธาน ก็เชิญพระที่ชำนาญในทางวินัย คือพระอุบาลี ให้แสดงเป็นตอนๆ ไปแล้ว ก็สอบสวนกัน เมื่อเห็นตรงกันแล้ว ก็สวดขึ้นพร้อมๆ กัน, เรียกว่าสังคายนา หรือสังคิติ, และครั้นแล้วเชิญท่านผู้ชำนาญในทางพระธรรม คือพระอานนทเถระ ให้แสดงธรรมะเป็นตอนๆ แล้ว ก็สอบสวนกัน, เมื่อตกลงกันว่าแน่นอนแล้ว ก็สวดพร้อมๆ กัน เช่นเดียวกัน จึงเรียกสังคายนา หรือสังคิติ.

มาตอนที่ ๒ ตอนที่ ๓ ก็ทำเช่นนั้น. ท่านทำกันไว้อย่างไร ท่านทรงจำกันไว้อย่างไร? เราไม่รู้ได้, เพราะยังไม่ปรากฏเป็นตัวหนังสือ, จนถึงพระมหินทเถระ เมื่อไปประกาศพระพุทธศาสนาที่ลังกาทวีป มีชาวลังกามีสหธาปสาทะแรงกล้า บวชในพระพุทธศาสนา จนสามารถจำทรงธรรมวินัยไว้ได้ ท่านก็ประชุมกันทำสังคายนาอีกครั้ง ๑ จัดเป็นครั้งที่ ๔. แต่ถึงเช่นนั้น เราก็ไม่รู้ดีกว่า ท่านทำกันไว้ว่าอะไร? เรารู้ต่อเมื่อท่านทำสังคายนาครั้งที่ ๕ คือ ท่านประชุมพระเถระที่ทรง

ธรรมวินัย ปรีกษาหาหรือกันว่าอย่างไรถูก อย่างไรไม่ถูกแล้ว
 ก็จารลงเป็นหนังสือในใบลาน, นั่นทำเมื่อพระพุทธเจ้านิพพาน
 ล่วงไปแล้วตั้ง ๔๕๐ ปี เมื่อกาลล่วงมานานเช่นนั้น, ก็สันนิษฐาน
 ว่าคงมีอะไรแซกแซงเข้าไปอีกมาก, ทั้งเรื่องสังคายนาปรากฏ
 แก่พวกเราๆ ที่เรียนกันในวินัยปิฎก ก็มีเล่าไว้เพียงครั้งที่ ๑-๒
 โดยสังเขป, มามีเล่าพิสดารออกไปในหนังสือสามนัตที่
 พระอาจารย์เรียบเรียงขึ้นภายหลัง เราก็รู้ได้เพียงตอนนั้น,
 แต่อะไรจะแซกแซงเข้ามาหรือบอกพร่องไป เราก็รู้ไม่ได้. ถึง
 จะมีอะไรแซกแซงเข้ามา หรือมีอะไรบอกพร่องไปก็ตามเถอะ,
 แต่ว่ายังดีกว่าท่านไม่จารึกลงไว้, เพราะถ้าท่านไม่จารึกลงไว้,
 เราจะได้ไม่ได้หลักอะไรเลย, นี่เพราะท่านจารึกไว้เป็นตัวหนังสือ
 มีหลักอยู่, เราจึงสามารถพิจารณาเลือกเอาที่เห็นว่าสมควรเป็น
 พระพุทธภาษิตจริงๆ มาประพฤติปฏิบัติได้, ส่วนท่านที่เพียง
 แต่เรียนภาษามคธหรือภาษาบาลีแล้วสอบได้, แต่ไม่นำธรรม-
 วินัยที่มีในภาษามคธมาปฏิบัติ ก็ได้ชื่อว่าเรียนแต่ภาษาเท่านั้น
 ไม่ได้รับประโยชน์ที่มีในภาษานั้น, เพราะฉะนั้น จึงประพฤติ
 แยกแตกกันออกไปเป็นอันมาก. ถ้าพวกบรรพชิตตั้งใจมุ่งหลัก
 ธรรมะ หลักวินัย และหนุนตนขึ้นไปหาหลักธรรมวินัยแล้ว,
 ความปฏิบัติของตนก็จะเป็นไปในทางดีทางชอบ ไม่ใช่เรียน
 เพียงแปลได้. ครั้นพุทธกาล ภาษามคธหรือภาษาบาลีเป็นภาษา

พื้นเมืองของชาวมคธ ที่เขาใช้พูดกันอยู่ในเวลานั้น. พระ
 พุทธเจ้าทรงมุ่งที่จะให้ธรรมวินัยแพร่หลายไป รู้เข้าใจกันง่าย
 จึงทรงแสดงธรรมะ ทรงบัญญัติพระวินัยด้วยภาษาบาลี หรือ
 ภาษามคธ. เมื่อเรารู้หลักธรรมะวินัยแล้ว ขอให้ตั้งใจมุงยึด
 หลักธรรมะ หลักวินัย หนุนตนขึ้นไปหา ไม่ใช่เพียงแต่
 เรียนสอบไล่ได้ประโยคเท่านั้นเท่านั้น. สำหรับจะอวดๆ กัน
 เพราะนั่นเป็นแต่เปลือกนอก ไม่ใช่แก่น. ต่อเมื่อค้นเอา
 ธรรมะ ค้นเอาวินัยที่มีอยู่ในภาษาบาลีเข้ามาประพฤติปฏิบัติ
 นั้นแหละจึงได้ชื่อว่าเข้าหาแก่น. แต่ถึงเช่นนั้น ก็อาจจะไม่ถูก
 แก่นที่จริงแท้. ต้องตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วย, ปริยัติธรรม
 เป็นแต่เพียงเรียนให้รู้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า, ถ้าจะให้ได้
 ประโยชน์ต้องปฏิบัติ. แม้ปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติสักๆ แต่ว่า ก็ไม่
 ได้รสของธรรมะ ต่อเมื่อได้ปฏิบัติจริง ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง
 จึงจะได้รสของธรรมะบ้าง, เมื่อได้รสของธรรมแล้ว จะทำ
 ใจให้ผ่องใสชุ่มชื้น เป็นบุญเป็นกุศลโดยตรง. เพราะฉะนั้น
 ขอมุ่งเรียนภาษา และมุ่งค้นธรรมวินัย ที่มีอยู่ในภาษานั้น
 ออกมาประพฤติปฏิบัติ หนุนตนขึ้นไปหาธรรมวินัย อย่ากด
 ตนให้ห่างจากธรรมะวินัย. ถ้าปฏิบัติเช่นนั้นได้ แม้ไม่เจริญยิ่ง
 ขึ้นไป ก็ไม่ทำให้เสื่อมลงไปกว่าพื้นเพเดิม.

ขออานุภาพพระพุทธเจ้า

ขออานุภาพพระธรรมที่

พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ดีแล้ว ขออนุภาพพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี
เป็นต้น จงรักษาท่านทั้งหลาย และบันดาลดลให้ท่านทั้งหลาย
มีแก้ไขตั้งใจมุ่งธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้นไป เพื่อ
ประโยชน์ตน และเพื่อชแจะแก่บุคคลผู้อื่นตลอดไปสิ้น
กาลนาน.

—

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

กับ

ราชงานและคำกราบทูล

เฉพาะบางงาน

รายงานของประธานกรรมการ

ในพิธีวางศิลาฤกษ์ โรงพยาบาลสงฆ์

วันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒

ตั้งมหาสาสน์

ทางคณะสงฆ์

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

โรงพยาบาลศิริราช รุกลีปเป็นเกียรติยศอย่างสูงที่เจ้าพระบาท
ได้ทรงสละเวลาว่าง สกคสมหาสังฆปริณายก

โรงพยาบาลศิริราชในวันนั้น

เป็นมหามงคลอันยิ่งด้วยได้มีพระภิกษุสามเณร

พร้อมด้วยศิษย์และญาติสาครมาสาธุการ เนื่องจากต้องประพาศ

ตามหลักแห่งพระศาสนาและคำกราบทูล

สามเณรอาพาธ ก็ต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งรับคนไข้ที่เป็น

อาพาธทั้งชายและหญิง มีอยู่ถึงพันคนทั้งที่พยาบาลไม่ได้แยกไว้

สำหรับบรรพชาโดยกะเพาะ ความจริง ทางโรงพยาบาลก็ได้

รายงานของประธานกรรมการ^๑

ในพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างโรงพยาบาลสงฆ์

วันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๙๒

ณ ที่แยกถนนศรีอยุธยา ตัดกับถนนพระราม ๖

ทุ่งพญาไท พระนคร

ขอประทานกราบทูล สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ทรงทราบฝ่าพระบาท

กระหม่อมในนามของคณะกรรมการพิจารณาการก่อสร้าง
โรงพยาบาลสำหรับสงฆ์ รู้สึกเป็นเกียรติยศอย่างยิ่งที่ฝ่าพระบาท
ได้ทรงสละเวลามาเป็นประธาน ในพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้าง
โรงพยาบาลสำหรับสงฆ์ในวันนี้.

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วโดยทั่วไปว่า พระภิกษุสามเณร
ย่อมมีวัตรปฏิบัติแตกต่างจากฆราวาส เนื่องจากต้องประพฤติ
ตามหลักแห่งพระวินัยนียบบรมพุทธานุญาต แต่เมื่อพระภิกษุ
สามเณรอพาธ ก็ต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งรับคนไข้ที่เป็น
ฆราวาสทั้งชายและหญิง เนื่องจากสถานที่พยาบาลไม่ได้แยกไว้
สำหรับบรรพชิตโดยเฉพาะ ความจริง ทางโรงพยาบาลก็ได้

๑. พดเอก ม. พรหมโยธี.

พยายามอย่างสุดความสามารถที่จะจัดสถานที่พิเศษ สำหรับ พระภิกษุสามเณร แต่เนื่องจากสถานที่ของโรงพยาบาลนั้น ๆ มี จำกัด และจำนวนผู้เจ็บไข้ทั้งบรรพชิตและฆราวาส ก็มีจำนวน เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในบางครั้งบางครั้งจึงต้องปะปนกับ ฆราวาส ทั้งนี้อย่อมเป็นการไม่เหมาะสมในทางพระวินัย ที่พระ สงฆ์และฆราวาสจะร่วมสถานพยาบาล ณ ที่แห่งเดียวกัน.

เรื่องนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๖ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มีเจตนาที่จะสร้างโรงพยาบาลสำหรับสงฆ์ เป็นเอกเทศ ซึ่งในกาลครั้งนั้น ท่านได้บัญชาให้จัดการสร้าง โรงพยาบาลสำหรับสงฆ์ขึ้น โดยคำนึงถึงเหตุที่พระภิกษุสามเณร ต้องปะปนกับฆราวาส และได้มอบให้กระทรวงการสาธารณสุข พิจารณาดำเนินการ แต่เนื่องจากหาเงินได้เพียง ๔ หมื่นบาทเศษ ไม่เพียงพอ ประจวบกับมีเหตุอื่น ๆ ด้วย การสร้างโรงพยาบาล สงฆ์จึงจำต้องสะดุดหยุดลง และมอบเงินจำนวนนั้นรักษาไว้ ณ กรมการศาสนา.

บัดนี้ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กลับมาบริหาร งานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีก ท่านก็ยังมีเจตนาแรงกล้าที่จะ จัดสร้างโรงพยาบาลสำหรับสงฆ์ให้ลุล่วงไป จึงได้สั่งแต่งตั้ง กรรมการขนคณะหนึ่ง ให้คณะกรรมการนมหน้าพิจารณา

เลือกหาสถานที่ และจัดการก่อสร้างโรงพยาบาลให้สำเร็จตั้ง
ประสงค์.

คณะกรรมการได้ประชุมปรึกษาหารือกันเป็นลำดับมา ได้
พิจารณาถึงปัญหาสำคัญ คือเรื่องสถานที่ก่อสร้าง และเงินที่จะ
ใช้จ่ายในการก่อสร้าง ตลอดจนการบำรุงรักษาในเมื่อสร้างเสร็จ
แล้ว บัดนี้ได้พิจารณาเลือกสถานที่ก่อสร้างโรงพยาบาลสำหรับ
สงฆ์แล้ว คือสถานที่ถนนแยกถนนศรีอยุธยาตัดกับถนนพระ-
ราม ๖ ทุ่งพญาไท มีเนื้อที่ประมาณ ๔๐ ไร่ เพื่อก่อสร้างตึก
อำนวยการ, ตึกคนไข้, ตึกคนไข้พิเศษ, ตึกผ่าตัด, บ้านเจ้า-
หน้าที่และบุรุษพยาบาล และอื่น ๆ ที่จำเป็น.

บัดนี้ ได้มีมงคลฤกษ์อันอุดมแล้ว ขอเชิญฝ่าพระบาทได้
ทรงโปรดเริ่มพิธีวางศิลาฤกษ์ เพื่อเป็นสิริสวัสดิมงคลแก่โรง
พยาบาลสำหรับสงฆ์สืบไป.

พระวินัยวาจาประการ ไม่สะดวกใจ.

บัดนี้ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีประกาศแต่งตั้ง
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่พิจารณาเลือกหาสถานที่
เหมาะเพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลขึ้น สำหรับบรรพชิตโดยเอกเทศ.
กรรมการได้เลือกสถานที่เพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลต่อไป. และ
ได้ขอให้อาณาเริ่มพิธีวางศิลาฤกษ์ เพื่อเป็นสวัสดิมงคลแก่

๒๘
พระดำรัส

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ในพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างโรงพยาบาลสงฆ์

วันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๕๒

คำปรารภของประธานคณะกรรมการสร้างโรงพยาบาล
สำหรับบรรพชิต ที่ได้กล่าวมานั้น สมควรอนุโมทนายิ่ง,
เพราะบรรพชิตในพระพุทธศาสนา เมื่อบวชด้วยดี ก็ต้องปฏิบัติ
ตามพระวินัยเป็นหลักขั้นต้น, เมื่ออาพาธ ต้องไปอาศัยแพทย์
และสถานพยาบาลช่วยเยียวยา, และเพราะไม่มีสถานพยาบาล
โดยเอกเทศสำหรับบรรพชิตเพียงพอ, เจ้าหน้าที่จึงจัดให้พัก ณ
สถานพยาบาลปะปนกับฆราวาส เป็นการขัดกับการปฏิบัติทาง
พระวินัยบางประการ ไม่สะดวกใจ.

บัดนี้ ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีปสาทะแต่งตั้ง
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่พิจารณาเลือกหาสถานที่
เหมาะเพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลนั้น สำหรับบรรพชิตโดยเอกเทศ.
กรรมการได้เลือกสถานที่เพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลต่อไป, และ
ได้ขอให้ข้าพเจ้าเริ่มพิธีวางศิลาฤกษ์ เพื่อเป็นสวัสดิมงคลแก่

สถานพยาบาล แก่บรรพชิตผู้อาพาธ และแก่เจ้าหน้าที่ในการ
เยียวยาพยาบาล.

อาตมา ขอวางศิลาฤกษ์ในบัดนี้.

ขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัย และกุศลเจตนาของ
พุทธศาสนิกทั้งหลาย ที่มีศรัทธาปสาทะช่วยอุปถัมภ์สถาน
พยาบาลนี้ จงบันดาลให้สถานพยาบาลนี้ตั้งมั่น และบันดาลให้
ผู้มาอาศัยเยียวยาพยาบาล หายจากทุกข์ ภัย โรคโดยเร็ว. และ
บันดาลให้ท่านผู้มีศรัทธาปสาทะช่วยอุปถัมภ์สถานพยาบาลนี้ มี
ท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นต้น ประสพความสำเร็จเข้ม
ชื้นผ่องใส ปลอดภัยไปร่างกายใจ พร้อมทั้งอายุ วรรณะ สุขะ
พละ และปราศจากทุกข์ ภัย โรค โศก ศัตรู อุปสรรค อุบัติห-
วันตรายตลอดไป.

คำแปล

คำกราบทูล

บ

ของหัวหน้าคณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์

แห่งสหภาพพม่า

ณ ตำหนักเพ็ชร วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๕ ตุลาคม ๒๔๙๒

แรงกุน

วันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒

ขอประทานกราบทูลสมเด็จพระสังฆราชเจ้า และปวงพระคุณเจ้า
ในประเทศไทยสังฆสภารวมนิกายและพุทธธรรมสมาคมแห่งสหภาพพม่า
มีความปรารถนา เพื่อความรุ่งเรืองของพระบวรพุทธศาสนาเป็น

๑. คณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์แห่งสหภาพพม่า ได้นำ
พระไตรปิฎก และหนังสือตำราภาษาบาลีฉบับพม่ามาเพื่อบอกแก่
ประเทศไทย เมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๙๒, ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช
ซึ่งเสด็จออกประทับพร้อมด้วยพระเถระหลายรูป ณ ตำหนักเพ็ชร วัด
บวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๔๙๒, หัวหน้าคณะทูตได้อ่าน
คำกราบทูลจบแล้ว มีพระดำรัสตอบ.

มูล ทั้งเพื่อกระชับเกลียวสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า และเพื่อสำเร็จผลตามความปรารถนาของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า พร้อมทั้งปวงพระคุณเจ้า และมวลประชาราษฎรไทย จึงได้จัดให้มีการนำพระไตรปิฎก และตำหรับตำราต่าง ๆ ขึ้น ณ ศาลากลางจังหวัดเรณูนคร เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๒ นี้ แล้วได้จัดมอบให้ผู้แทนของสังฆสภารวมนิกาย ผู้แทนพุทธธรรมสมาคม และผู้แทนเจ้าของพระไตรปิฎกนั้น ๆ อันมีท่านเจ้าอาวาสวัดพระพุทธรูป ๒๘ องค์ เป็นผู้นำฝ่ายสงฆ์ ท่านเชอร์ อุตวน เป็นผู้นำฝ่ายฆราวาส น้อมนำพระไตรปิฎก และตำหรับตำราต่าง ๆ เหล่านั้น ถวายแด่สมเด็จพระสังฆราชเจ้า.

ขอถวายพระพร

อุ เถมาต้าวระ

ประชุมสังฆสภารวมนิกาย

อุ ตวน

ประชุมพุทธธรรมสมาคม

พระดำรัสตอบตอบรบ

คณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์แห่งสหภาพพม่า

ณ สำนักเพ็ชร วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๕ ตุลาคม ๒๔๙๒

ท่านทั้งหลาย ทั้งที่เป็นบรรพชิต ทั้งที่เป็นฆราวาส ได้
พร้อมเพรียงกันตั้งใจนำหนังสือพระไตรปิฎกมามอบให้ เพื่อ
แสดงไมตรีจิตต์ และเพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกันให้ยิ่งขึ้น น
ี้ก็เป็นการศึกษา เป็นการทำความพร้อมเพรียงกันหรือความ
สนิทสนมกัน ของประเทศสยามกับประเทศพม่าให้เกิดขึ้น.
แต่ก่อนได้ทราบว่า ทางประเทศพม่า พระพุทธศาสนาออกจะ
เสื่อมลง เพราะขาดผู้อุปถัมภ์ แต่บัดนี้ เมื่อประเทศพม่าได้
ความเป็นเอกราชขึ้นแล้ว ผู้นำถือพระพุทธศาสนาได้ตั้งใจ
อุปถัมภ์เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญยิ่งขึ้น และก็แผ่เผื่อมาถึง
ประเทศสยาม ได้ชื่อว่าทำไมตรีจิตต์ให้เกิดขึ้นทั้งในทางบ้าน
เมือง ทั้งในทางพระศาสนา. ประเทศพม่าและประเทศสยาม
ชาวประเทศถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน เมื่อได้ทำความสนิท-
สนมกันทางบ้านเมืองส่วน ๑ ซึ่งเป็นไปทางทูตแล้ว ยังทำความ
สนิทสนมกันในทางพระศาสนาด้วย รวมเป็น ๒ ประการด้วย

กัน. จึงหวังใจว่าประเทศพม่ากับประเทศสยาม คงจะกลม
เกลียวสนิทสนมกันยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

เพราะฉะนั้น จึงมีความยินดีพอใจ และขออำนาจพรให้
ท่านทั้งหลาย ทั้งบรรพชิตทั้งฆราวาส ได้ประสพความสำเร็จ
เข้มแข็งผ่องใส ปลอดภัยทั้งกาย ปลอดภัยทั้งใจ เพื่อเป็น
กำลังที่จะอุดหนุนพระพุทธศาสนาให้เจริญยิ่งขึ้น และเพื่อทำ
ความสนิทสนมระหว่างประเทศพม่าและประเทศสยามให้เจริญ
ยิ่ง ๆ ขึ้นตลอดกาลนาน.

คำแปล

คำกราบทูล

ของท่านเชอร์ อุตวัน

หัวหน้าคณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์

แห่งสหภาพพม่า

ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๒

ข้าแต่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์ประธาน พระบรมวงศานุวงศ์ พณท่าน ฯ รัฐมนตรีและมวลพุทธมามกะทั้งหลาย

เกล้ากระหม่อม ในนามของคณะทูตจำเริญศาสนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นผู้แทนของมวลพุทธมามกะ และคณะสงฆ์แห่งสหภาพพม่า นำเอาพระไตรปิฎกและหนังสือตำราภาษาบาลีฉบับพม่า มาเพื่อบอไว้ให้แด่ประเทศไทย อันเป็นดินแดนแห่งความ

๑. คณะทูตพม่าประกอบพิธีมอบพระไตรปิฎก และหนังสือตำราภาษาบาลีฉบับพม่า แด่คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย มีสมเด็จพระสังฆราชประทับเป็นประธาน ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๔๙๒ หัวหน้าคณะทูตได้อ่านคำกราบทูลมอบจบแล้ว มีพระดำรัสตอบ.

เจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา มีความยินดีเป็นที่ยิ่งในการ
ที่ได้มากล่าวคำกราบทูลนี้.

โดยการสนับสนุนของสังฆสภารวมนิกาย และพุทธธรรม-
สมาคมแห่งสหภาพพม่า และตามความศรัทธาของมวลพุทธ-
มามกะและคณะสงฆ์แห่งสหภาพพม่า กระทำให้เกล้ากระหม่อม
ได้มาเพื่ออยู่ต่อหน้าฝ่าพระบาทและท่านทั้งหลาย และกระทำ
การมอบถวายพระไตรปิฎก โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรง
เป็นองค์ประธานเช่นนี้ เกล้ากระหม่อมมีอาจจะเว้นกล่าวความ
ยินดีของเกล้ากระหม่อมเป็นคำรบสองไว้ในโอกาสนี้ได้.

โดยเหตุที่ประเทศไทยและประเทศพม่า ซึ่งมีพินภูมิ
ประเทศเปรียบประดุจประเทศเดียวกัน และควรที่จะสนิทสนม
กัน ตามวิสัยของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นประการแรก
และมีความเชื่อถือในพระพุทธศาสนานิกายหินยานเช่นเดียวกัน
เป็นประการหลัง เกล้ากระหม่อมจึงเชื่อมั่นว่าพระพุทธศาสนานี้
แหละ จะกระชับเกลียวสัมพันธ์ภาพให้แน่นแฟ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป
ตลอดกาลปาวสาน.

เกล้ากระหม่อมเชื่อว่า เมื่อประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์
แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นแล้ว พระพุทธศาสนาที่ได้อาร่วมมือกันจรโลง
มาหลายศตวรรษแล้วนั้น ไม่เพียงแต่จะได้รับการร่วมมือกัน
จรโลงต่อไป หากแต่จะได้รับการส่งเสริมเผยแพร่ออกไปทั่ว

โลกด้วย แล้วโลกก็จะมีสันติภาพอันถาวร และมนุษย์ก็จะถึง
ซึ่งปรินิพพานเร็วเข้า.

ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าดังกล่าวมาแล้ว มวลพุทธ-
มามกะและคณะสงฆ์แห่งสหภาพพม่า จึงได้มอบถวายพระ
ไตรปิฎกและหนังสือตำราภาษาบาลีฉบับพม่ามาให้ ขอฝ่าพระ-
บาทได้โปรดรับไว้ในนามของมวลพระสงฆ์ และพุทธมามกะ
ทั้งหลายของประเทศไทย และเก็บรักษาไว้ใน พระอารามหลวง
นี้ด้วย.

เราในนามแห่งคณะสงฆ์ มวลพุทธมามกะชนชาวไทยทั้ง
มวล มีความยินดีที่ได้มีโอกาสต้อนรับท่านทั้งหลาย ผู้ได้รับ
ความสนับสนุนของสังฆสภารวมนิกาย และพุทธชนรวมนิกาย
แห่งสหภาพพม่า กับทั้งมวลพุทธมามกะและคณะสงฆ์แห่ง
สหภาพพม่า ให้ฝ่าพระไตรปิฎกและตำราภาษาบาลีฉบับพม่า
รวม ๕๐ เล่ม มามอบให้แก่คณะสงฆ์และพุทธมามกะชนชาวไทย
ด้วยอัธยาศัยไมตรีของท่านทั้งหลาย ณ วันนี้.

ตามที่ท่านทั้งหลายเชื่อมั่นว่า ประเทศไทยกับประเทศพม่า
มีพันธไมตรีประเทศใกล้เคียงกัน ควรจะสนิทสนมกันตามวิสัยของ
ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงกันเป็นประการขึ้น ประเทศพม่าและ
ประเทศไทย มีความเชื่อถือในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน
เป็นประการที่ ๒ พระพุทธศาสนานี้แหละ จะกระชับสัมพันธ์

พระดำรัสตอบรับหนังสือ

คณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์แห่งสหภาพพม่า

ณ พระอุโบสถ วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๒

ท่านหัวหน้าคณะทูตจำเริญพุทธศาสนสัมพันธ์ ผู้แทนของ
มณฑลพุทธมามกะ และคณะสงฆ์แห่งสหภาพพม่า

เราในนามแห่งคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนชาวไทยทั้ง
มวล มีความยินดีที่ได้มีโอกาสด้อนรับท่านทั้งหลาย ผู้ได้รับ
ความสนับสนุนของสังฆสภารวมนิกาย และพุทธธรรมสมาคม
แห่งสหภาพพม่า กับทั้งมณฑลพุทธมามกะและคณะสงฆ์แห่ง
สหภาพพม่า ให้นำพระไตรปิฎกและตำราภาษาบาลีฉบับพม่า
รวม ๕๐ เล่ม มามอบให้แก่คณะสงฆ์และพุทธมามกะชนชาว
ไทย ด้วยอหยาศัยย์ไมตรีของท่านทั้งหลาย ณ วันนี้.

ตามที่ท่านทั้งหลายเชื่อมั่นว่า ประเทศไทยกับประเทศพม่า
มีพันธุมิประเทศใกล้เคียงกัน ควรจะสนิทสนมกันตามวิสัยของ
ประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นประการต้น ประเทศพม่าและ
ประเทศไทย มีความเชื่อถือในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน
เป็นประการที่ ๒ พระพุทธศาสนานี้แหละ จะกระชับสัมพันธ์-

ไมตรีแห่งประชาชนของประเทศทั้งสอง ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ตลอดกาลนานนั้น เราขอรับรองด้วยความเชื่อมั่นในธรรมของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่ามีอานุภาพสามารถผูกพันจิตใจของ มวลมนุษย์ในโลกให้สนิทสนมกันด้วยไมตรี ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน, เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้มีเมตตา และให้ประพฤติเป็นธรรมต่อกัน, เราทั้งหลายแห่งมิตรประเทศทั้งสอง จึงควรช่วยกันเชิดชูพระพุทธศาสนา และเผยแผ่ให้แพร่หลายไปทั่วโลกด้วย เพื่อให้โลกมีสันติภาพอันถาวร และให้เพื่อนมนุษย์ทั้งหลายได้บรรลุสันติสุขในธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยทั่วถึง.

พระไตรปิฎกและตำราภาษาบาลีฉบับพม่า ที่ท่านทั้งหลาย นำมามอบนี้ จักเป็นสารานียวัตถุ เตือนใจให้เราทั้งหลายนึกถึงกันด้วยไมตรีจิตต์ ให้ช่วยกันจรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองถาวร เป็นหลักใจของประเทศของเราทั้งสอง และเผยแผ่ให้แพร่หลายไปทั่วโลกด้วย.

ในโอกาสอันงามด้วยไมตรีและความพร้อมเพรียงนี้ เรา ในนามแห่งคณะสงฆ์และพุทธมามกะชนชาวไทย ขอรับเมตตียวัตถุ คือพระไตรปิฎกและตำราภาษาบาลีฉบับพม่า ๕๐ เล่ม ไว้เป็นสมบัติของมหาวิทยาลัย เพื่อบังเกิดประโยชน์

๓. วันต่อไปคณะทูต ฯ ได้ประกอบพิธีมอบท้าวคัมหาธาตุ ฯ อีกชุดหนึ่ง.

ตามประสงค์ของท่านทั้งหลายผู้บริจาคสืบไป.

ขออานุภาพพระรัตนตรัยและกุศลสัมมาปฏิบัติ จงอภิบาล
รักษามวลพุทธมามกะและคณะสงฆ์แห่งสหภาพพม่า ให้ปราศ-
จากทุกข์ ภัย โรค โศก ศัตรู อุปสรรค อุบัติหวั่นตราย และให้
เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และให้ถึงความเจริญงอก
งามไพบูลย์ในพระบวรพุทธศาสนาทุกเมื่อเทอญ.

(FIRST CONFERENCE 2493)

Pavaraniyosavibhara Monastery,

Bangkok

May 19, B.E. 2493

On the occasion of the Conference of the World Fellowship of Buddhists, I, on behalf of the Order and Buddhists in Thailand, wish to offer my sincere congratulations and best wishes for the success of the Conference, so that it may lead to the true practice of the Lord Buddha's Doctrine for the benefit and peace of the world.

The Lord Buddha has already shown us the Way to Righteousness and eternal peace. It is my fervent hope that this Conference, which has been called for the better following of that way, will meet all possible success.

(Signed) Somdech Phra Vajiranavavarasa

The Supreme Patriarch of Thailand

A MESSAGE

From

SOMDECH PHRA VAJIRANANAVAMSA

THE SUPREME PATRIARCH

OF THAILAND

To

THE WORLD FELLOWSHIP OF BUDDHISTS

(FIRST CONFERENCE 2493)

**Pavaranivesavihara Monastery,
Bangkok**

May 19, B.E. 2493

On the occasion of the Conference of the World Fellowship of Buddhists, I, on behalf of the Order and Buddhists in Thailand, wish to offer my sincere congratulations and best wishes for the success of the Conference, so that it may lead to the true practice of the Lord Buddha's Doctrine for the benefit and peace of the world.

The Lord Buddha has already shown us the Way to Righteousness and eternal peace. It is my fervent hope that this Conference, which has been called for the better following of that way, will meet all possible success.

(Signed) Somdech Phra Vajirananavamsa

The Supreme Patriarch of Thailand

คำแปล

สังฆราชาสาสน์

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ประเทศไทย

ถึง

พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

(การประชุมครั้งแรก ๒๔๕๓)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ

๑๕ พฤษภาคม ๒๔๕๓

ในโอกาสแห่งการประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
ข้าพเจ้าในนามแห่งพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนชาวไทย ขอ
แสดงความพลอยยินดีอย่างจริงใจ และความปรารถนาดียิ่ง
เพื่อความสำเร็จแห่งการประชุม อันจักนำมาซึ่งการปฏิบัติตาม

๑. สังฆราชาสาสน์ (ฉบับภาษาอังกฤษ) คณะทูตไทยผู้ไป
ร่วมการประชุมได้อัญเชิญไป และได้อ่านเป็นลำดับแรก ในวันประชุม
ต้อนรับคณะทูต ในที่ประชุมมหาชน ณ โกตัมโบ ดังกา วันที่ ๒๖

พฤษภาคม ๒๔๕๓.

พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงมรรคาแห่งความถูกต้อง และ
สันติชนิรันดร์แก่เราไว้แล้ว. ข้าพเจ้าจึงหวังอย่างยิ่งว่า การ
ประชุมครั้งนี้ ซึ่งได้จัดให้ขึ้นเพื่อการดำเนินตามด้วยคติของ
มรรคานั้น จะประสพความสำเร็จทั้งปวง เท่าที่อาจจะเป็นไปได้.

(ลงพระนาม) สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์
สกลมหาสังฆปริณายกแห่งประเทศไทย.

พระดำรัสเปิดประชุมพิเศษ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ณ ตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร

๑๒ กรกฎาคม ๒๔๘๔

ท่านพระมหาเถรานุเถระและท่านรัฐมนตรีนั่งหลาย

การที่ต้องมีประชุมพิเศษในวันนี้ ก็เพราะมีเหตุเนื่องด้วยการบริหารคณะสงฆ์ระหว่างนิกาย จึงจำต้องหาทางปฏิบัติให้เป็นไปเพื่อความสงบเรียบร้อย ช่วยกันรักษากัลยาณเกียรติของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่ได้รับการยกย่องอยู่มิให้เสื่อมเสียไป. ก่อนแต่จะได้พิจารณาหาทางปฏิบัติให้เรียบร้อย ขอเรียนเตือนพระเถระทั้งหลายด้วย เพื่อให้มีสมณสัญญาปรึกษาหารือกัน. พระสงฆ์ไทยทั้ง ๒ นิกาย ก็มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาพระองค์เดียวกัน มีพระ

๑. สมเด็จพระสังฆราช ทรงปรารภกิจการอันจะพึงปฏิบัติให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์ที่ขณะนี้ในคณะสงฆ์ จึงทรงเรียกประชุมเพื่อหารือตกลงกัน ณ ตำหนักเพชร วัดบวรนิเวศวิหาร และได้ประทานพระดำรัสไปอ่านในที่ประชุม.

พุทธศาสนาเป็นต้นไปด้วยกัน. การบริหารพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ของเรา ก็มีพระธรรมวินัยเป็นหลักบริหาร บริบูรณ์อยู่แล้ว. พระสงฆ์ก็มีพระธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติ หรือเป็นชีวิตอยู่ด้วยกัน. พระธรรมวินัยนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงเคารพ และทรงยกย่องไว้ให้เป็นศาสดาแทนพระองค์เมื่อจวนปรินิพพาน. แม้บัดนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานนานมาแล้ว พระสงฆ์ก็ยังมีพระธรรมวินัยเป็นที่เคารพเป็นพระศาสดาตามพระพุทธภาษิตอยู่.

ในสมัยพระบรมศาสดาทรงบริหารพระศาสนาอยู่ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ ก็ทรงเรียกประชุมพระภิกษุสงฆ์ ทรงไต่สวนสอบเหตุการณ์ประจักษ์แจ้งแล้ว จึงทรงปฏิบัติให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์นั้น ๆ. เมื่อพระบรมศาสดาปรินิพพานแล้ว พระมหาสาวกผู้บริหารพระศาสนา ก็ได้ดำเนินตามพระพุทธรายานนั้นตลอดมา. พระพุทธศาสนาจึงยังยืนสืบมาด้วยดี.

พระพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาประจำชาติไทย มีสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ สืบมาแต่โบราณกาล ได้ทรงทูลบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา ด้วยทรงอุปถัมภ์ ให้พระสงฆ์มีสิทธิเสรีภาพ ในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย. แม้ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลของสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า ก็มุ่งหวังที่จะให้พระพุทธศาสนา

เจริญตั้งมั่นอยู่คู่ชาติตลอดไป, จึงควรรหาทางให้พระสงฆ์
ได้ศึกษาเสรีภาพในการปฏิบัติพระธรรมวินัย ตามพระบรมราโช-
บาย ซึ่งทรงมีมาแต่ก่อน. เมื่อพระสงฆ์ถือพระธรรมวินัยเป็น
หลักปฏิบัติ และรัฐบาลอุปถัมภ์ให้พระสงฆ์ได้เสรีภาพในการ
ปฏิบัติพระธรรมวินัยพร้อมกันแล้ว การพระศาสนาจักดำเนิน
ไปโดยสวัสดิ์.

พระสงฆ์ไทยนั้น แม้จะมีลัทธิิกายต่างกัน ก็ไม่แปลก
อะไร เพราะเป็นเรื่องของพระศาสนาที่เป็นมานาน, แม้ศาสนา
พราหมณ์ที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนา และศาสนาคริสต์ และ
ศาสนาอิสลามที่เกิดขึ้นในภายหลัง ก็ยังแตกแยกลัทธิกัน
ออกไป. เคยมีบาดหลวงชาวฝรั่งเศสมาพบ และได้เตือนว่า
ขอให้ช่วยกันรักษาพระศาสนาไว้. เพราะบัดนี้มีพวกทำลาย
พระศาสนาเกิดขึ้น.

บัดนี้ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในระหว่างนิกายสงฆ์ จึงสมควร
ดำเนินตามพระพุทธจรรยานั้น ด้วยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก
ปฏิบัติเพื่อสันติในคณะสงฆ์ ช่วยกันหนุนบำรุงพระพุทธศาสนา
ให้เจริญเป็นที่นับถือแก่มหาชนทั่วโลกตามที่เขานิยมสรรเสริญ.

เพราะฉะนั้น ขอให้พระเถระทั้ง ๒ ฝ่ายหารือทำความ
ตกลงกันให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสียก่อนตามสมณวิสัย ครั้นแล้ว
จักได้ดำเนินการต่อไป.

พระดำรัส

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ประทาน

คณะสังฆมนตรีในโอกาสที่เข้าเฝ้าถวายสักการะ

ณ ตำหนักเพ็ชร วัดบวรนิเวศวิหาร

๓๑ กรกฎาคม ๒๔๙๔

ท่านสังฆนายกและสังฆมนตรี ผู้มีหน้าที่บริหารบรรพชิตสงฆ์
คือ หมู่บรรพชิต

ท่านทั้งหลาย ได้มาแสดงการระในสกลมหาสังฆปริณายก
เช่นนั้น ก็ได้ชื่อว่าปฏิบัติดำเนินตามอธิปไตยธรรมข้อหนึ่ง.
ขอให้ท่านสังฆนายกและสังฆมนตรีบริหารบรรพชิตสงฆ์ให้เป็น
ไปด้วยดีตลอดไป.

การบริหารบรรพชิตสงฆ์นั้น จะว่าง่ายก็ได้ จะว่ายากก็ได้,
ที่ว่าง่ายเพราะอะไร, เพราะพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม ทรง
บัญญัติพระวินัยไว้ และทรงตั้งให้เป็นศาสนาทนพระองค์

๓. เมื่อสมเด็จพระสังฆราชได้ทรงตั้งคณะสังฆมนตรีขึ้นแล้ว
คณะสังฆมนตรีได้เข้าเฝ้าถวายสักการะ.

ในเมื่อจวนจะปรินิพพาน เมื่อหมู่บรรพชิตเราปฏิบัติตามธรรมะ
 ปฏิบัติตามพระวินัย ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแต่งตั้งไว้เป็น
 ศาสดาแทนพระองค์แล้ว ก็สะดวก ไม่ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลง
 ในข้อใหญ่สำคัญ ไม่เหมือนการปกครองบ้านเมือง ที่จำจะ
 ต้องแก้ปัญญุตให้เป็นไปตามกาลเทศะ, และก็ต้องอาศัยความ
 ยอมรับการตักเตือนกันและกัน, เพราะแม้เป็นบรรพชิตแต่เมื่อ
 ยังเป็นปุถุชนอยู่ ก็ย่อมจะมีพลังพลาดผิดไปบ้าง, แต่ถึงเช่นนั้น
 เมื่อดำเนินรตามการปวารณาออกพรรษา ที่พระพุทธเจ้าทรง
 อนุญาตให้บรรพชิตตักเตือนกันและกัน ด้วยได้เห็นหรือได้ยิน
 หรือได้รังเกียจ ตั้งแต่สังฆเถระมาจนถึงสังฆนวกะ, เมื่อได้
 ปวารณากัน ให้ตักเตือนกัน ด้วยได้เห็น หรือได้ยิน ได้รังเกียจ
 แล้ว ก็บอกว่าถ้าเห็นอยู่ก็จะได้กลับทำให้ดีให้ชอบต่อไป. นี่
 ก็ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเอง แต่ก็ต้องอาศัยหิริ ความ
 ละอายแก่ใจ โอตตัปปะ ความหวาดเกรงต่อความชั่ว ซึ่งท่าน
 เรียกว่า “โลกपालะ” ธรรมะเครื่องรักษาโลก, ในที่นี้ เราจะ
 ใช้ว่า “บัพพชิตपालะ” ธรรมะเป็นเครื่องรักษาบรรพชิต คือ
 ผู้บวชก็ได้. ส่วนที่ว่ายากนั้น ก็เพราะบรรพชิตเรายอมตัวลงไป
 อยู่ใต้อำนาจของมาร คือกิเลสอย่างหยาบ ได้แก่อกุศลามृतังได้
 ซึ่งสืบมาจากโลภะหรือราคะ, พยาบาทมุ่งล้างผลาญ อันสืบ
 เนื่องจากโทสะ, มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิด อันสืบเนื่องมา

จากโมหะ, เพราะฉะนั้น แม้เป็นบรรพชิตก็ยังประพฤติไม่ดี ไม่ชอบตั้งแต่ครั้งพุทธกาล จนเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าต้อง ทรงบัญญัติพระวินัยมาโดยลำดับ. เมื่อพระพุทธเจ้านิพพาน แล้ว พระมหาเถระในครั้งนั้น ก็ต้องประชุมกันทำสังคายนา คือสอบสวนพระธรรมวินัยว่าอย่างไรถูกต้องดีแล้ว ก็สอบที่ บรรพชิตให้รู้ว่าใครประพฤติตรงตามธรรมวินัยบ้าง เป็นคราวๆ มา แม้เช่นนั้น ก็ยังไม่วายที่บรรพชิตเรายอมตนอยู่ในอำนาจ ของมาร คือกิเลส จึงทำให้การปกครองยุ่งยากมาจนถึงบัดนี้. แต่ก็มีบรรพชิตที่เป็นส่วนดี ทั้งทางฝ่ายมหานิกาย ทั้งทาง ฝ่ายธรรมยุตต์ ได้ประพฤติดีประพฤติชอบตามธรรมะตามวินัย จึงเป็นที่ตั้งแห่งสหประชาชาติของคนทั้งในประเทศ ทั้งใน ต่างประเทศ และก็ควบคุมเป็นหมวดกันอยู่ได้ ดังที่เป็นอยู่ใน บัดนี้. ถ้าไม่มีบรรพชิตที่มุ่งประพฤติดี ตามหลักธรรมวินัย เสียบ้างเลยแล้ว หมู่บรรพชิตเราจะเหลวแหลกลงไปปานไร ก็ไม่ทราบ. ท่านสังฆนายกและสังฆมนตรี คงได้ทราบเรื่องนี้ ดีแล้ว. เพราะฉะนั้น ในการบริหารบรรพชิตสงฆ์ ขอให้ช่วย กันตั้งใจบริหารให้เป็นไปตามหลักธรรมะตามหลักวินัย เพื่อให้ บรรพชิตสงฆ์ของเราเป็นที่ตั้งแห่งสหประชาชาติ ของคนในประเทศ และของคนในต่างประเทศและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ให้ยืนยาวไป จนสุดสมารถที่จะทำได้.

ขออานุภาพพระพุทธเจ้า ขออานุภาพแห่งพระธรรมที่
 พระผู้มีพระภาคได้กล่าวแล้วดี ขออานุภาพของพระสงฆ์
 สาวกของพระพุทธเจ้าที่ปฏิบัติดีเป็นต้น ขออานุภาพบุญกุศล
 ทั้งหลาย จงรักษาท่านสงฆ์มาชกและสงฆ์มนตรทั้งปวง และ
 บันดาลให้ปราศจากทุกข์ภัย โรค โศก ศัตรูอุปสรรคอุบัติทวันตราย
 ทั้งหลายทั้งปวง และให้ได้ประสพความเข้มข้นผ่องใส
 ปลอดโปร่งกายใจ พร้อมทั้งอายุ วรรณะ สุขะ พละ เพื่อเป็น
 กำลังบริหารบรรพชิตสงฆ์ ให้เจริญสืบต่อไปตลอดกาลนาน
 เทอญ.

A MESSAGE

From

**HIS HOLINESS THE SUPREME PATRIARCH
OF THAILAND**

To

THE NALANDA PALI INSTITUTION OF INDIA

It is the gospel of Our Lord Buddha that all human beings, regardless of birth, breed, and race should strictly observe the precepts of Concord, Right Speech, and Right Action, which are the glorious paths leading to true peace and happiness, as well as to be abstained from molesting and making troubles to one another—according to the Buddhist saying:

**SUKHA SANGHASSA SAMAGGI
SAMAGGANANCANUGGAHO.**

Happy is the concord in community and Happy is to support the concord of those in community.

**SABBESAM SANGHABHUTANAM
SAMAGGI VUDDHISADHIKA.**

The concord of those in community means Success.

**LOKOPATTHAMBHIKA METTA
ARATI LOKANASIKA.**

Metta is the world-supporter and Issa is the world-destroyer.

The world in peace is a world indeed. But, it has to depend on EDUCATION as EDUCATION is the rudiment of all knowledge and wisdom. Good education means good responsibility and lead us to prosperity and goodness.

The Buddhist principle teaches us to refrain from evil deeds and to commit only goodness as well as to make our minds clear and clean. The life of a learned man is a worthy life – according to the Buddhist saying thus:

PANNACIVI CIVITAMAHU SETTHAM.

It is said that LIFE lived by WISDOM is best.

YO CA VASSASATAM CIVE

DUPPANNO ASAMAHITO

EKAHAM CIVITAM SEYYO

PANNAVANTASSA JHAYINO.

A single day of introspective life lived by the wise man seeing quietude is far superior to the hundred years of sluggish life lived by unwise man.

After finishing one's education and being qualified, it is best that one should make use of one's knowledge for the benefit of one's own self and others. In so doing, it may be said that education is fully achieved.

May the Nalanda Pali Institution meet with great success and long stability in order to teach and promote better understanding for the benefits of mankind throughout the world.

Pavaranivesa Vihara.

Bangkok, Thailand.

22 November 2294.

สังฆราชาสาสน์

ลัมเด็จพระสังฆราช แห่งประเทศไทย

ประทาน

แก่สถานศึกษาบาลีนาถนันทะ ประเทศอินเดีย

พระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลที่เกิดมาในโลก แม้จะมี
ชาติกำเนิดและถิ่นฐานที่อยู่ต่างกันอย่างไร ก็ให้มีความสามัคคี
พร้อมเพรียงรักใคร่กัน และตั้งความปรารถนาดีทางกายวาจา
และใจต่อกัน ช่วยสงเคราะห์กันในทางที่ชอบ อันเป็นทางให้
เกิดความสุข, ให้งดเว้นจากการเบียดเบียน หรือก่อความ
ทุกข์ยากให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีพระพุทธภาษิตสอนไว้ว่า

สุขา สุขุมสุข สามัคคี สมคฺคานญฺจนุคฺคโห

ความพร้อมเพรียงของหมู่ให้เกิดสุข, การสนับสนุนคนผู้
พร้อมเพรียงกัน ก็เป็นเหตุให้เกิดสุข.

สพฺเพสํ สุขุมภูตานํ สามัคคี วุฑฺฒิสาธิกา

ความพร้อมเพรียงของคนที่อยู่เป็นหมู่ ยังความเจริญให้
สำเร็จ.

โลโกปตฺถมฺภิกขา เมตฺตา อรตี โลกนาสิกขา

เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก, ความริษยาเป็นเหตุทำลายโลก.

โลกจะอยู่ด้วยความสงบสุขได้ จำต้องอาศัยการศึกษาให้
บังเกิดปัญญาความรู้ ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญ, เพราะการศึกษา

๑. อุปทูตอินเดียได้มาเฝ้ากราบทูลขอสังฆราชาสาสน์หรือพระดำรัส
ในการเปิดสถานศึกษาบาลีนาถนันทะ, ได้ประทานสังฆราชาสาสน์ออกไป.

ดี ย่อมเป็นปัจจัยให้บุคคลรู้จักผิดรู้จักชอบ สามารถทำตนให้
 หลีกเลียงจากทางแห่งความเสื่อม, ดำเนินชีวิตไปแต่ในทางเจริญ
 จนปกครองตนเองให้อยู่ได้ด้วยดี. หลักพระพุทธศาสนาสอนให้
 บุคคลละความชั่ว บำเพ็ญความดี และทำจิตใจให้สะอาด
 ผ่องใส. ชีวิตของบุคคลผู้มีการศึกษาดี นับว่าเป็นชีวิตที่มีค่า
 มีพระพุทธภาษิตแสดงว่า

ปญฺญาจิวชีวิตมาหุ เสฏฺฐิ

นักปราชญ์กล่าวชีวิตของผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นประ-
 เสริฐสุด.

โย จ วสฺสสคฺคํ ชีเว ทุปฺปญฺโญ อสมานฺหิโต

เอกาหํ ชีวิตํ เสຍโย ปญฺญวนฺตสฺส ฌายิโน

คนทรามปัญญา มีใจไม่มั่นคง มีชีวิตอยู่ตั้งร้อยปี คน
 ผู้มีปัญญาเพียงรุ่งอยู่ มีชีวิตอยู่วันเดียวยังดีกว่า.

เมื่อได้ศึกษาจนมีความรู้สามารถดีแล้ว พึงนำความรู้ไปใช้
 ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น. เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ การ
 ศึกษาจึงชื่อว่า เป็นประโยชน์.

ขอให้สถานศึกษาบาลีนาถนทะเล จงมีความเจริญรุ่งเรือง
 ตั้งมั่นอยู่ตลอดกาลนาน สามารถประสิทธิ์ประสาทวิทยากรให้
 แก่ประชาชนชาวโลก เป็นประโยชน์แก่โลกตลอดไป.

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ ฯ

๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

A MESSAGE

From

**SOMDECH PHRA VAJIRANANAVAMSA
THE SUPREME PATRIARCH OF THAILAND**

To

**THE WORLD FELLOWSHIP OF BUDDHISTS
(SECOND CONFERENCE 1952)**

On behalf of the Thai Buddhist Order, I send my greeting and best wishes for the success of this second conference of the World Fellowship of Buddhists.

I am glad to learn that one of the objects of this World Buddhist Organization is to promote the practice of the Doctrine of the Lord Buddha which is the key to real happiness and peace.

May the conference be of great value to the whole World.

Somdech Phra Vajirananavamsa

Pavaranivesa Vihara

September 11, 1952

คำแปล

สังฆราชาสาสน์^๑

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ประเทศไทย

ถึง

พุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

(การประชุมครั้งที่ ๒ พุทธศักราช ๒๔๕๕)

ในนามแห่งพระสงฆ์ไทย ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีและความปรารถนาดียิ่ง เพื่อความสำเร็จแห่งการประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกครั้งที่ ๒ นี้.

ข้าพเจ้าไมทนาที่ได้ทราบว่า วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกนี้ คือการส่งเสริมการปฏิบัติหลักธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นกุญแจแห่งความสุขและสันติภาพที่แท้จริง.

ขอให้การประชุมนี้ จงเป็นประโยชน์ใหญ่แก่โลกทั้งปวง.

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์

วัดบวรนิเวศวิหาร

๒๒ กันยายน ๒๔๕๕

๑. สังฆราชาสาสน์ (ฉบับภาษาอังกฤษ) คณะทูตผู้ไปร่วมการประชุมได้เชิญไป, และได้อ่านในวันเริ่มประชุมใหญ่ ณ วิหารพุทธกิจสองคันทิ ในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๕๕.

พระตำราส พระโองวาท

คติพจน์

พรประสาท

ต่างกิจต่างโอกาส

ของ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

พระดำรัสทางวิทยุกระจายเสียง

ของ

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ในงานวันพระลิกสภาอากาศ

พุทธศักราช ๒๔๙๒

บัดนี้ ถึงวันที่พระลิกสภาอากาศ ซึ่งเวียนมาบังญอบเข้าอีก
ในรอบปี^{นี้}, ทางสภาอากาศได้ขอให้อาตมากล่าวคำแสดงความ

๑. เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ สมเด็จพระสังฆราชประชวรโรคนิวในถุงน้ำดี
ต้องเสด็จไปประทับที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, แพทย์ได้ถวาย
การผ่าตัด ๒ ครั้ง, เมื่อพระอาการค่อยดีขึ้นแล้ว, ถึงวันที่พระลิกสภา
อากาศ, ได้ประทานพระดำรัสทางวิทยุกระจายเสียง ร่วมในงาน
พระลิกสน. ประชวรครั้งนั้น ได้เสด็จไปประทับที่โรงพยาบาลตั้งแต่
วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๒, แพทย์ถวายการผ่าตัดครั้งที่ ๓ เมื่อ
วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๒, ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๒,
เสด็จกลับเมื่อวันที่ ๓๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๒.

ต่อมา คณะศิษยานุศิษย์และผู้เคารพนับถือ ได้ประกอบพิธี
สมโภชในการหายประชวร และได้ดำเนินการสร้างตึกสามัคคีพยาบาล
ชั้นหลัง ๑ ให้แก่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นที่ระลึกในการหาย
ประชวร.

รู้สึกในฐานะเป็นผู้ใช้ผู้หนึ่ง ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของสหประชาชาติ, จึงขอกล่าวดังต่อไปนี้:—

อาตมาได้อาพาธ และได้รับอุปการะให้มาอยู่ เพื่อเยียวยาพยาบาลที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จึงได้มาอยู่ร่วมเป็นเพื่อนไข้ของผู้ไข้เจ็บเป็นอันมาก ทุกชาติชั้นฐานะทุกเพศทุกวัย. ทุกคนต่างได้รับการเยียวยาพยาบาลตามสามารถ, เพราะโรงพยาบาลของสหประชาชาติ ไม่ได้เลือกชาติชั้นฐานะของผู้ไข้, ใครไข้เจ็บก็ขอให้เยียวยาพยาบาลได้, แม้ไม่สามารถเสียค่าบำรุง, โรงพยาบาลของสหประชาชาติก็รับเยียวยาพยาบาลให้ ในประเภทคนไข้นานา ไม่คิดค่าอะไร ๆ ทั้งสิ้น. แต่ได้ทราบว่า เพราะผลประโยชน์จากทุนมูลนิธิของสหประชาชาติ รวมกับรายได้ทางอื่นมีจำนวนไม่มากพอ จึงไม่สามารถขยายและจัดการเยียวยาพยาบาลให้ยิ่งขึ้นไปได้. แม้ที่จะต้องใช้จ่ายประจำก็ไม่เพียงพอ, ทางสหประชาชาติต้องแจ้งแก่ผู้มีจิตเมตตากรุณาทั้งหลาย เพื่อบริจาคบำรุงอุดหนุน.

ก็แหละการบริจาคบำรุงสหประชาชาติ อันเป็นองค์การบำบัดความเจ็บไข้ เป็นการดีการชอบที่รับรองกันทั่วโลก, เพราะเป็นการแสดงความเมตตากรุณา อันเป็นธรรมเนียมประจำโลกไว้. คนไข้ย่อมเป็นผู้ที่ควรได้รับกรุณาจากผู้อื่น, เพราะในเวลาไข้เจ็บ ถ้าไข้มาก ผู้ไข้เองย่อมไม่สามารถ แม้เพื่อพยาบาล

เยียวยาตนเอง ต้องอาศัยผู้อื่นช่วยพยาบาลเยียวยา. ทุกคนตลอดถึงตน ก็ต้องเป็นอย่างนั้น. ลองคิดว่า ผู้ไข้ถ้าไม่มีบุคคลหรือสถานพยาบาลเยียวยา จักน่ากรุณาน่าสมเพชเพียงไร, ใคร ๆ ผู้มีจิตต์เมตตากรุณาย่อมไม่สามารถเฉยเมยอยู่ได้. แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ยังตรัสสั่งไว้ในพระวินัยปิฎกว่า “ภิกษุใดปรารธนาจะอุปฐากเรา ภิกษุนั้นพึงปฏิบัติภิกษุไข้เถิด,” เมื่อทรงยกย่องสาวกสาวิกาไว้ในเขตที่คฤสถาน ก็ทรงยกย่องผู้พยาบาลภิกษุไข้ไว้ตำแหน่งหนึ่ง เช่นทรงยกย่องนางสุปปียาอุบาสิกาว่า เป็นผู้เลิศในทางบำรุงภิกษุไข้. เหตุฉะนั้น จึงได้เกิดมีสภากาชาดขึ้น เป็นเครื่องแสดงเมตตากรุณาของมนุษยชาติต่อมนุษยชาติทั่วไป.

ความไข้เจ็บย่อมเกิดแก่มนุษยชาติทั่วหน้า ไม่เลือกชาติชั้นฐานะฉนั้นใด สภากาชาดก็รับพยาบาลเยียวยาไม่เลือกฉนั้นนั้น, แม้ในการสงคราม สภากาชาดก็รับพยาบาลเยียวยาทุกฝ่าย ไม่เป็นศัตรูของฝ่ายไหน เป็นมิตรที่มุ่งแต่จะบำบัดไข้เจ็บของทุกฝ่าย จึงเป็นองค์การที่ให้ความไม่มีโรค ให้ความสุขแก่มนุษยชาติทั่วไป.

คนเราเมื่อร่างกายผาสุกไม่มีโรค ย่อมสามารถประกอบกิจ ทั้งเพื่อประโยชน์แก่ตน ทั้งเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ตรงกันข้ามกับผู้ไม่มีโรค, ท่านจึงยกย่องความไม่มีโรคว่าเป็นลาภ

อย่างยิ่ง ดังพระพุทธภาษิตว่า อาโรคฺยปรมา ลาภา แปลว่า
ลาภทั้งหลายมีความไม่มีโรคเป็นอย่างยิ่ง เพราะลาภทั้งหลาย
มีทรัพย์เป็นต้น จะมีประโยชน์ก็สำหรับคนไม่มีโรคเท่านั้น
ความไม่มีโรคจึงเป็นที่ตั้งของลาภทั้งปวง.

เหตุฉะนั้น ท่านผู้กำลังทรัพย์ทั้งหลาย จึงสมควรแท้ที่
จะช่วยกันบริจาคบำรุงสภากาชาดตามสามารถ ด้วยวิธีที่ให้สภากาชาด
ได้รับผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย. ทรัพย์ที่ใช้จ่ายในการ
บริจาคนี้ ชื่อว่าได้ใช้จ่ายไปอย่างมีสาระโดยชอบ เพราะเป็น
ไปเพื่อเกื้อกูลอุดหนุนเพื่อนมนุษย์ แม้นตนเองผู้ให้เจ็บ แสดง
ถึงความมีเมตตากรุณา เป็นการให้ลาภอย่างยิ่ง คือความไม่มี
โรค ความสุข. นี่เป็นเหตุที่จะอำนวยผลเช่นนั้นตอบสนอง
ดังพระพุทธภาษิตว่า

สุขสฺส ทาตา เมชาวี สุขํ โส อธิกจฺจติ

แปลว่า ผู้มีปัญญาให้ความสุขนั้น ย่อมบรรลุความสุข ดังนี้.

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงอภิบาลรักษาสภากาชาด
พร้อมทั้งคณะกรรมการ คณะแพทย์ และเจ้าหน้าที่ทั้งปวง ผู้
ดำเนินกิจการของสภากาชาดให้ดำรงอยู่ถาวร และเจริญยิ่งขึ้น
เพื่อช่วยบำบัดความไข้เจ็บ เพื่อความผาสุก ไม่มีโรคแก่
มนุษยชาติ และขอจงอภิบาลรักษาท่านผู้มีจิตต์เมตตากรุณา
บริจาคบำรุงอุดหนุนทั้งหลาย ให้ปราศจากโรค โศก ทุกข์

อุบัติวันตราย ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่มีโรค และจตุรพิธพร
คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ตลอด
กาลนาน.

เจ้าคณะมณฑลอยุธยา

ก. ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบเรียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบ
ความทุกข์ของ ท่านเจ้าอาวาสวัดบางทรายใหญ่ จังหวัดอยุธยา
ที่ได้นำมากราบทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว เพราะเห็นว่าท่านเจ้าอาวาส
ท่านนั้นมีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้น
มีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยาก
ลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยากลำบากมาก

ข. ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบเรียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบ
ความทุกข์ของ ท่านเจ้าอาวาสวัดบางทรายใหญ่ จังหวัดอยุธยา
ที่ได้นำมากราบทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว เพราะเห็นว่าท่านเจ้าอาวาส
ท่านนั้นมีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้น
มีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยาก
ลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยากลำบากมาก

ค. ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบเรียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบ
ความทุกข์ของ ท่านเจ้าอาวาสวัดบางทรายใหญ่ จังหวัดอยุธยา
ที่ได้นำมากราบทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว เพราะเห็นว่าท่านเจ้าอาวาส
ท่านนั้นมีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้น
มีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยาก
ลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยากลำบากมาก

ด. ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบเรียนว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบ
ความทุกข์ของ ท่านเจ้าอาวาสวัดบางทรายใหญ่ จังหวัดอยุธยา
ที่ได้นำมากราบทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว เพราะเห็นว่าท่านเจ้าอาวาส
ท่านนั้นมีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้น
มีความยากลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยาก
ลำบากมาก เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านนั้นมีความยากลำบากมาก

คำตักเตือนด้วยหวังดี

ของ

เจ้าคณะมณฑลอยุธยา

ก. ทุก ๆ ท่านจงระลึกไว้ว่า เรามีเครื่องมือที่ดีอยู่ด้วยกันทุกคน คือร่างกายที่มีใจครองนี้ สำหรับใช้ทำการงานที่ดี ไม่ควรเสียใจ เพราะเห็นว่าตัวไม่เสมอเขา แต่ไม่ควรดูหมิ่นผู้อื่น เพราะเห็นว่าตัวเลิศกว่าเขา.

อนึ่ง เราเองยังไม่ถึงที่สุด ยังมีกิจที่พึงทำให้ดียิ่งขึ้นอยู่, ที่เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยกันอยู่เป็นหมวดหมู่ ตั้งแต่หมู่น้อยเป็นลำดับขึ้นไปถึงหมู่ใหญ่, หมู่ที่เราอาศัยอยู่ก็ยังไม่ถึงที่สุด ยังมีกิจที่พึงทำให้ดียิ่งขึ้นอยู่, หมู่จะดีขึ้นได้ก็ด้วยคนในหมู่ต่างประพฤติดีสำหรับตัว และประพฤติดีต่อกันแลกัน.

ข. เมื่อเช่นนั้น ทุกคนจึงควรมุ่งทำกิจที่ดีที่พึงทำ เพื่อดำเนินไปสู่ความเจริญอกงาม, ถ้าเป็นเพียงแต่คุมการไว้ ไม่ดำเนินต่อไปแล้ว ก็ต้องหยุดชงัก เพราะดำเนินไม่ทันกาล

๓. คำตักเตือนนี้ ทรงนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ทรงดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะมณฑลอยุธยา,

เหมือนติดหล่ม, ถ้าทำชั่วอันเป็นเหตุให้เสื่อมชาม ก็ยิ่งซ้ำร้าย เพราะกลับถอยหลัง เหมือนดังกลับจมลึกลงในหล่มอีก.

กิจที่พึงทำนั้น แยกออกโดยย่อมี ๒ อย่าง คือ

๑. ทำกิจที่ดีให้ดำเนินต่อไปเพื่อความเจริญ ๑.

๒. คุมกิจที่ดีที่ทำไว้นั้น ไม่ให้เสื่อม ๑.

พรรณนา

๑. ทำกิจที่ดีให้ดำเนินต่อไปนั้น คือ จงตรวจตราดูว่า ความชั่ว ความเสื่อม ความเกียจคร้าน ความเหลวด้วยมั่งง่าย และการอะไรอื่น ๆ อีกที่เป็นฝ่ายชั่ว ยังมีอยู่หรือไม่, ถ้าเห็นว่า ส่วนใดยังมีอยู่ ก็จงพยายามกำจัดเสีย.

อนึ่ง ความดี ความเจริญ ความหมั่น ความฉลาดด้วยสอบสวน และการอะไรอื่น ๆ อีกที่เป็นฝ่ายดี ถ้ายังไม่มีไม่เกิด ก็จงพยายามทำให้มีให้เกิดขึ้น.

๒. คุมกิจที่ดีที่ทำไว้นั้น คือ ความชั่ว ความเสื่อม ความเกียจคร้าน ความเหลวด้วยความมั่งง่าย และการอะไรอื่น ๆ ที่เป็นฝ่ายชั่วที่ได้ละแล้ว จงตั้งใจคุมไว้ รักษาไว้ ระวังไว้ อย่าให้เกิดขึ้นอีก ถ้าพลาดพลั้งกลับเกิดขึ้นอีก ก็จงตั้งใจละอีก อย่าทอดธุระเสีย.

ส่วนความดี ความเจริญ ความหมั่น ความฉลาดด้วยสอบสวน และการอะไรอื่น ๆ ที่เป็นฝ่ายดี ที่ได้ทำให้เกิดขึ้นแล้ว

จงตั้งใจคุมไว้ รักษาไว้ ระวังไว้ อย่าให้กลับเสื่อมไป. ถ้า
พลาดพลั้งกลับเสื่อมไป ก็จงพยายามทำให้เกิดขึ้นอีก อย่าทอด
ธุระปล่อยวางเสีย.

ทั้ง ๒ ประการนี้ จงทำด้วยอุบายที่ชอบ ถึงไม่ได้คราวละ
มาก ๆ ก็ให้ได้คราวละน้อย ๆ เมื่อทำบ่อย ๆ เข้าก็มากขึ้นได้
เอง. เหมือนฝนตกทีละหยาด ๆ ก็อาจทำหม้อที่เบิดฝาหงายไว้
ให้เต็มได้ด้วยน้ำฝนฉะนั้น. อย่าทำตัวให้เป็นหม้อหงายเบิดฝาไว้
สำหรับความชั่ว แลอย่าทำตัวให้เป็นหม้อคว่ำหรือหม้อเบิดฝา
สำหรับความดี.

ค. จงพยายามทำกิจเหล่านี้ สำหรับตนด้วย สำหรับหมู่
ก็อแนะนำผู้อื่นด้วย ก็จักเป็นบุญกุศลเสมอไป.

พระพุทธภาษิตแสดงไว้ว่า อพลสฺสํ สัมมสฺโส หิตฺวา ยาทิ
สุมฺเมธสฺโส ผู้มีปัญญาดีละผู้ประมาทไป เหมือนม้ามี่กำลังเร็ว
ละม้ามี่ไม่มีกำลังไปฉะนั้น.

ในฝ่ายบรรพชิต แม้ลัทธิวิธีต่างกันบ้าง และแยกเป็น
หลายนิกาย, ก็เป็นไปตามความเห็นของท่านที่เป็นอาจารย์ใน
ปางก่อน แลอาจมีขึ้นอีกก็ได้. แต่ส่วนข้อสำคัญย่อมนรวมกัน
คือมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เดียวกัน, ถือศาสนา คือคำสอน
คัมภีร์เดียวกัน เพราะฉะนั้น ส่วนลัทธิวิธีควรปล่อยไปตาม
เรื่อง; (ในฝ่ายฆราวาสแม้จะได้รับความเห็นต่าง ๆ กัน เป็นหลาย

ชั้นหลายชาติ ก็พึงเข้าใจว่า นั่นเป็นเพียงสมมติ) อย่าดูหมิ่น
กัน อย่ากำเริบล่วงเกินกัน อย่าถือให้ เป็นเครื่องวิวาทบาดหมาง
แตกสามัคคีกัน, เพราะการแตกสามัคคีเป็นความเสื่อมเสีย
มากมาย. ส่วนการมุ่งปฏิบัติดีชอบ ควรมุ่งหมายให้เสมอ
เหมือนกัน.

ฅ. เมื่อทำกิจการที่ต้องทำอันมาถึง จงทำในใจในกิจอัน
เป็นเบื้องต้นเสียก่อน ดังนี้

๑. จงตั้งใจให้เป็นกลาง อย่าเพื่อเชื่อก่อนพิจารณาโดย
ถ่องแท้.

๒. จงนึกถึงธรรม คือความถูกต้องตามคลองธรรม (ไม่
เชื่อตามเขาว่า ไม่ใช่เชื่อตามชอบใจตัวเอง) ว่าควรเป็นอย่างไร.

๓. จงนึกว่า ถ้าท่านผู้รู้ดีชอบพึงทำ ท่านจะทำอย่างไร.

๔. ถ้าการนั้นเกี่ยวข้องกับแก่ผู้ใด จงลองนึกดูว่า ถ้าเราเป็น
ผู้นั้นจะทำอย่างไร.

๕. จงนึกถึงผู้ที่ตนทำการสำหรับเขาว่า เขาเป็นผู้โง่หรือ
ฉลาดอย่างไรเป็นต้น.

๖. อย่าเห็นคนในปกครองเดียวกันว่า นั่นเป็นพวกเขา
และนั่นเป็นพวกเรา จงเห็นว่าเป็นพวกเราทั้งหมด.

ง. อย่าลืมนึกถึงอคติทั้ง ๔ และอย่ายอมตนให้อยู่ใต้
อำนาจอคติทั้ง ๔ ดังนี้.

๑. อย่าถือเอาความพอใจกัน เป็นเบื้องหน้าแล้ว ทำให้ผิดจากคลองธรรม.

๒. อย่าถือเอาความขัดเคืองกันเป็นเบื้องหน้าแล้ว ทำให้ผิดจากคลองธรรม.

๓. อย่าถือเอาความกลัวเป็นเบื้องหน้าแล้ว ทำให้ผิดจากคลองธรรม.

๔. อย่าถือเอาความเขลาด้วยความมั่งง่าย ไม่สอบสวนให้ถ่องแท้งจนสุดกระแสนเป็นเบื้องหน้าแล้ว ทำให้ผิดจากคลองธรรม.

จ. อย่าเชื่อกันเองว่าทำถูกหมดจนเกินไป เพราะอาจกลายเป็นทำผิดก็ได้, เพราะฉะนั้น ถ้ามีผู้ควรหารือ จงประชุมหารือกันดูให้เห็นด้วยพร้อมกัน หรือโดยมากก่อน จึงทำไป. การฟังความเห็นคนมาก ไม่ใช่แสดงว่าโง่เขลา ไม่อาจทำอะไรด้วยตัวเองได้ แต่กลับแสดงความรอบคอบ ไม่ผลุนผลันสมควรแก่ความเป็นผู้ใหญ่ จึงเป็นทศนิยมของผู้มุ่งความเจริญและความถูกต้อง. พระสัมมาสัมพุทธะ ก็ทรงอนุญาตให้สงฆ์ประชุมหารือกันทำกิจของสงฆ์.

ฉ. อย่าเชื่อว่า ความเห็นคราวแรก เป็นความถูกต้องเสมอไป ฟังใคร่ครวญดูให้รอบคอบสอบเหตุสอบผล ให้เห็นผลที่จะได้และผลที่จะเสีย ๆ ก่อน.

ข. อย่าเห็นว่าตัวทำดีทำถูก ในเมื่อตัวยังทำชั่วอยู่ และ
อย่าริษยาและดูหมิ่นผู้ประพฤติดี.

ช. เมื่อมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นเกี่ยวแก่หมู่ ถ้าเห็นว่าฝ่ายหนึ่ง
ทำผิดพลาด อีกฝ่ายหนึ่งควรตักเตือนกัน ด้วยความหวังดี
ต่อกัน. แต่ควรเลือกใช้ถ้อยคำที่เรียบร้อยสุภาพ อย่าใช้ถ้อย
คำก้าวร้าว แลควรพูดกันตรงๆ อย่าใช้ถ้อยคำที่เป็นเล่ห์เหลี่ยม
เพราะอาจทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ ผิดและอาจกลายเป็นเรื่อง
ที่ใหญ่โตให้เกิดแตกร้าวกัน. ทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อยจงทำตัวให้เป็นผู้
ที่เขาเตือนได้ อย่าทำตัวให้เป็นผู้ที่เขาเตือนไม่ได้.

ฌ. พึงเข้าใจว่า ผู้ใหญ่ทำผิดก็ตามถูกก็ตาม มีผล
ปรากฏมากกว่าผู้น้อยทำ ทั้งส่วนชั่วทั้งส่วนดีตามชั้นของตน.

ญ. ในฝ่ายบรรพชิต จงระลึกรู้ตัวไว้อีกว่า เราได้รับ
ความนิยมนับถือของประชุมชนพิเศษกว่าฆราวาส ยิ่งเป็น
ผู้ใหญ่ ได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ปกครองหมู่คณะ ก็ยิ่ง
สมควรระลึกรู้ตัวให้ยิ่งขึ้นแล้ว ปฏิบัติการให้สมควรแก่หน้าที่.

ฎ. ผู้มีโภคทรัพย์ภายนอก มัวแต่หวังไว้ ไม่ใช่เพื่อ
ประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่นตามควร ก็ทำทรัพย์ให้ไม่มี
ประโยชน์เหมือนก้อนดิน ในที่สุดก็ต้องละทรัพย์นั้นไป
ด้วยต้องตาย ถ้าใช้ในทางที่ผิดก็ยิ่งทำให้เกิดโทษยิ่งขึ้น ไม่ใช่
เสียเลยยังดีกว่า; แต่ถ้าใช้ในทางดีทางชอบ เพื่อประโยชน์

แก่ตนและแก่คนอื่นตามสมควร ย่อมได้รับประโยชน์จาก
ทรัพย์นั้นเต็มที่ ได้ความอิ่มเอิบใจ ฉะนั้น ผู้มีกายแต่ไม่ใช่
นอกจากกิจที่จำเป็น ปล่อยให้ชีวิตล่วงไปเสียเปล่า ก็ไม่ได้รับ
ประโยชน์จากกาย มีแต่ได้รับโทษ คือความแก่เจ็บและตาย
เพราะกายต้องเป็นเช่นนั้น, ถ้าใช้ในทางที่ผิดก็ยิ่งซ้ำร้าย
เพราะทำให้เกิดทุกข์โทษยิ่งขึ้น; แต่ถ้าใช้ในทางที่ดีที่ชอบ
เพื่อประโยชน์แก่ตนและแก่คนอื่นตามสมควร ย่อมได้รับ
ประโยชน์จากกายนั้นเต็มที่ ได้ความอิ่มเอิบใจ ก็ฉนั้น.

ฉ. อย่าโลภจนไม่คิดถึงความชั่ว เพราะมั่งแต่จะได้ คน
ที่เกิดมาแล้วตายไปก่อน ทั้งทรัพย์ภายนอกตลอดถึงกายไว้
นั้นชื่อว่าทำตัวอย่างให้เราดู เราเล่าก็ต้องทั้งทรัพย์ภายนอก
และร่างกายไว้ ทำตัวอย่างให้คนภายหลังดูอีก คนภายหลังก็
จักต้องทั้งทรัพย์ภายนอกและกายไป ทำตัวอย่างให้คนภายหลัง
ต่อๆ ไปดูอีกเป็นชั้นๆ. ความเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ปิดบัง ปราภฏ
เห็นอยู่โต้งๆ แต่ก็อาจทำให้คนหลง จึงควรเปรียบด้วยเส้น
ผมบังภูเขา.

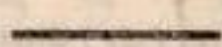
พระโศวาท

ประทานแก่พระภิกษุสามเณร วัดบวรนิเวศวิหาร

ภายหลังแต่สวดปาติโมกข์จบ

พฤษภาคม ๑๒ เมษายน ๒๔๔๔

ตรงกับวันอมาวาสแห่งจิตรมาส

จะขอเตือนพวกพระ ๆ สักหน่อย, เวลานี้เป็นเวลาพัก
การเรียน, พระเณรจึงมักไม่ได้ทำอะไร, เว้นแต่ผู้ใดทำงาน
เพื่อความเจริญก้าวหน้าของวัด ของคณะ หรือของพระศาสนา,
ข้อนี้ก็เป็นการดี. แต่ถ้อยู่ว่าง ๆ เพราะเป็นเวลาหยุดพักการ
เรียนกันทั่วไป ก็เป็นการทำชีวิตให้ล่วงไปเปล่า เป็นโมฆะชีวิต,
ถ้าไปประพฤตชั่วเสียหาย ก็เป็นการทำชีวิตให้ชั่วให้ทราม เป็น
ทุกข์ชีวิตอีกด้วย, ยิ่งเป็นการไม่ดีไม่ชอบยิ่งขึ้น. เพราะฉะนั้น
พึงทำชีวิตให้เป็นไปดีเป็นสุขชีวิต. จะทำได้อย่างไร จึงจะทำชีวิต
ให้เป็นไปในทางดีทางชอบ? ก็คือทำตามพระพุทธภาษิตที่ตรัส
สอนไว้ว่า ธรรมทายาทา โหถ มา อามิสทายาทา จงเป็น
ธรรมทายาท อย่าเป็นอามิสทายาท. พวกพระนั้นแต่เดิมก็ชื่อว่า
เป็นผู้มุ่งประพฤตดี แต่เพราะเกียจคร้านบ้าง มุ่งอามิสบ้าง จึง
กลายเป็นอามิสทายาท ไม่เป็นธรรมทายาท และเลวลง. ผู้ที่

ทำให้เลวลงมี ๒ จำพวก: จำพวกหนึ่งเป็นพระหนุ่ม บวชเรียน ด้วยมุ่งสอบไล่ได้, เมื่อสอบไล่ได้แล้วก็นำเอาการที่สอบไล่ได้ ไปเป็นเครื่องประกอบการหาเลี้ยงชีวิต, อีกจำพวกหนึ่งเป็นพระ ที่ผ่านวัยไปแล้ว ไม่ได้มุ่งเรียนสอบไล่เอาใบประกาศนียบัตร อย่างนั้น แต่อยู่เฉย ๆ บ้าง มุ่งแสวงหาลาภบ้าง ไม่ได้ทำตน ให้ดีขึ้น หรือกลับทำตนให้เลวลง. พระเณรในวัดก็ไม่เคารพ นับถือ, บริษัทภายนอกก็ไม่เคารพบูชา. ทั้งนี้ เพราะไม่เป็น ธรรมทายาท เป็นการขึ้นพระพุทธเจ้า, เพราะพระพุทธเจ้าตรัส สอนให้เป็นธรรมทายาท อย่าเป็นอามิสทายาท, แต่ขึ้นเป็น อามิสทายาท ไม่เป็นธรรมทายาท. ความจริงลาภต่าง ๆ เกิดแต่ ทางที่ดี, ผู้ที่หนักในธรรม เป็นธรรมทายาท ย่อมเป็นผู้ไม่ขาด แคลนลาภ, ผู้ที่ขาดแคลน เป็นผู้ที่ไม่หนักในธรรม, เว้นแต่ พวกที่ขลังต่าง ๆ ที่เอาวิชาภายนอกพระพุทธศาสนามาแสดง ผู้ที่หลงไปในทางนั้นก็นับถือบูชา. ขอให้ใช้ความคิดตรองดู: ทุกคนมีจิตต์หรือใจสำหรับคิดอยู่ด้วยกัน และต้องมีเรื่องสำหรับ คิดเข้ามาเป็นเครื่องประกอบเป็นสังขาร: คิดดี เป็นบุญญาภิ-สังขาร คิดชั่ว เป็นอบุญญาภิสังขาร. เมื่อคิดดี ใจก็ดี, เมื่อใจ ดี กาย วาจาที่แสดงออกมาก็ดี. เมื่อคิดชั่ว ใจก็ต่ำทราม, เมื่อ ใจต่ำทราม กายวาจาที่แสดงออกมาก็ทราม. เพราะฉะนั้น ควรนำ ธรรมเข้ามาเป็น เรื่องสำหรับคิด คือคิดพิจารณาธรรมจนถึง

ตัดสิน แล้วประพฤติปฏิบัติ, เช่นนี้ จึงจะเป็นธรรมทายาท, ตนเองก็สบายใจ ผู้อื่นที่ทราบก็สบายใจและเคารพบูชา, แม้ไม่ได้ลาภ ก็สบายใจ, เมื่อได้ ก็สบายใจ ไม่เกะเกี้ยว. ขอให้พระตลอดถึงเณรด้วยเป็นธรรมทายาท อย่าเป็นอามิสทายาท. ในระหว่างที่ว่างการเรียนนี้ อย่าอยู่เฉย ๆ ให้เวลาว่างไปเปล่า ให้คิดนึกพิจารณาธรรม ตลอดจนตัดสินด้วยทิวฏฐิ, คิดได้แล้ว ให้เขียนส่งไปที่สำนักงานหรือที่เราก็ได้ จะได้พิจารณาดู, เมื่อสมควรจะให้ลงหนังสือพิมพ์ในคราวที่ควร. อย่าทำชีวิตให้ว่างไปเปล่า เป็นโมฆะฉิณณะ หรือทำชีวิตให้ต่ำทราม เป็นทุชฉิณณะ จงทำชีวิตให้ว่างไปด้วยดี เป็บสุฉิณณะ, อย่าเป็นทุชชีวี จงให้เป็นสุขชีวี.

พระโอวาท^๑

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

บุคคลที่มีอยู่ในโลก แม้จะมีมากมายเพียงไร เมื่อจำแนกออกก็คงมี ๒ ประเภท คือคนดีและคนชั่ว มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่การทำเหตุของผู้^๕นั้น. ถ้าบุคคลทำเหตุชั่ว, ความชั่วก็^๘เป็นของผู้^๕นั้น, แม้ผู้^๕ทำจะพยายามปิดบังผู้อื่น แต่ก็ปิดบังตัวเองไม่ได้, เพราะที่ลับสำหรับผู้^๕ทำความชั่วย่อมไม่มี, พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

นตฺถิ โลเก รโห นาม ปาปกมฺมํ ปกฺกพฺพโต.

ชื่อว่าที่ลับย่อมไม่มีแก่ผู้^๕ทำชั่ว.

แม้ตนเองจะแสดงออกมาภายนอกว่าเป็นคนดีเป็นสุข ก็^๘เป็นชั่วเป็นทุกข์อยู่ภายใน. เพราะจิตต์ของผู้^๕ทำชั่วย่อมเศร้าหมอง. ทางดำเนียรก็^๘เป็นทุกข์, จีvitความ^๘เป็นอยู่ก็^๘เป็นชั่ววิตชั่ว (ทุกข์วิต). ความชั่วที่บุคคลทำและให้ผลให้ผู้^๕ทำเป็นคนชั่วนั้นเป็นอยศ. เพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติชั่ว ปฏิบัติคด ปฏิบัติเพื่อ^๘อธรรม ปฏิบัติไม่ชอบ ชื่อว่าทำอยศให้เกิดมีขึ้นในตน, เพราะตนตกอยู่ภายใต้อำนาจของความชั่ว.

๑. ประทานลงหนังสือพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน พ. ศ. ๒๔๙๔.

ส่วนผู้ทำความดี, ความดีย่อมเป็นของผู้มันเอง ไม่ต้องมี
ใครแต่งตั้งมอบให้ เมื่อผู้ประพฤติดีระลึกถึงการทำความดีของ
ตน, จิตต์ใจก็ผ่องใสเบิกบาน ไม่เศร้าหมอง, ทางดำเนินก็เป็น
สุคติ, ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้มันก็เป็นชีวิตดี (สุขชีวิต).

ความดีที่บุคคลทำให้ผลให้ผู้มันเป็นคนดีนั้นเป็นยศ. เพราะ
ศัพท์ว่ายศ ท่านหมายถึงคุณความดี ตรงกันข้ามกับยศ คือ
โทษไม่ใช่ยศ. มีพระพุทธานิเทศแสดงไว้ว่า

น ชจุจา วสโล โหติ น ชจุจา โหติ พุราหฺมโน

คนไม่เป็นคนเลวเพราะชาติ ไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติ

กมฺมฺนา วสโล โหติ กมฺมฺนา โหติ พุราหฺมโน

คนเป็นคนเลวเพราะกรรม เป็นพราหมณ์เพราะกรรม.

มูลเหตุอันสำคัญที่ทำให้ผู้มียศถึงความเสื่อมยศ ๓ ประการ
คือ :—

๑. โลภะ ความโลภอยากได้ จนถึงอภิชฌามุ่งได้ไม่เลิก
ชั่วฉ้อฉลโกง ตลอดถึงการยืมยืมรับสัการะอันผู้อื่นให้ด้วยเหตุ
ไม่ชอบธรรม.

๒. โทสะ ความโกรธที่ประทุษร้ายใจตน จนถึงพยายาม
แสดงออกไปประทุษร้ายผู้อื่น.

๓. โมหะ ความหลง ไม่รู้จักทางดีชั่วผิดถูก เพราะไม่ใช่
ปัญญาพิจารณาเหตุผล จนถึงเห็นผิด ย่อมทำบุคคลให้ประพฤติ
ผิดจากธรรมะ.

โลกะ โทสะ โมหะทั้ง ๓ นี้ เมื่อมีอยู่ในบุคคลใด ย่อม
ฆ่าผู้นั้นเองให้เสื่อมจากยศ และเบียดเบียนพตนเอง มีพระพุทธร-
ภาพิตแสดงไว้ว่า

โลโก โทโส จ โมหโ จ ปุริสํ ปาปเจตสํ

หีสนฺติ อตฺตสมฺภูตา ตจฺจํ สมนฺตํ

โลกะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นที่ตน ย่อมเบียดเบียนผู้มีใจ
ชั่ว ดุจขุบไฟฆ่าตัวไฟ ฉะนั้น.

แม้ผู้ได้อิสสรียยศ แต่มีปัญญาทราโม ไชยสในทางชั่ว
ย่อมทำตนให้เลว ทั้งทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ดังมีพระพุทธร-
ภาพิตว่า

ยสํ ลหฺทานํ ทุมฺเมโธ อนตฺถํ จรติ อตฺตโน

อตฺตโน จ ปเรสญจ หีสาย ปณฺธิปชฺชติ

คนทราโมปัญญาได้ยศแล้ว ย่อมประพฤติกิจที่ไม่เป็น
ประโยชน์แก่ตน ย่อมปฏิบัติเพื่อเบียดเบียนพตนด้วยผู้อื่นด้วย.

ส่วนยศที่ดีและเหตุที่ทำให้เกิดยศนั้น พระพุทธเจ้าทรง
แสดงไว้ด้วยพระคาถาว่า

อญฺญานวโต สติมโต

สุจิกมฺมสุส นิสมฺมการิโน

สญฺญตสุส จ ฌมฺมชีวิโน

อปฺปมคฺตสุส ยโสภิวฑฺฒติ.

ยศย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีความเพียร ผู้มีสติ ผู้มีการงาน
ที่ท่าสะอาด ผู้ใคร่ครวญแล้วจึงทำ ผู้สำรวจระวังความชั่ว ผู้
เป็นอยู่ด้วยธรรม ผู้ไม่ประมาทเลินเล่อ.

ยศคือคุณความดีนั้น ทางพระพุทธศาสนาท่านแสดงไว้
๓ คือ อีสริยยศ ยศคือความเป็นใหญ่เหนือความชั่ว ตรงกัน
ข้ามกับความเป็นใหญ่ไต่ความชั่ว ๑, เกียรติยศ ยศคือเสียงที่
เลื่องลือที่ดังามเพราะทำดี ซึ่งเรียกว่ากัลยาณเกียรติ ตรงกันข้าม
กับปাপเกียรติ เกียรติที่ชั่ว เพราะทำชั่ว ๑, ปรีวารยศ ยศคือ
คนที่นับถือเพราะเป็นใหญ่เหนือความชั่ว และมีกัลยาณเกียรติ
ตรงกันข้ามกับผู้ที่นับถือเพราะเป็นใหญ่ไต่ความชั่ว และมี
ปাপเกียรติ ๑, ยศ ๓ ประการนั้น ย่อมเจริญแก่ผู้ประกอบ
เหตุที่ดีดังแสดงมานั้น.

และผู้ประกอบเหตุที่ดีนั้น ชื่อว่าได้บำเพ็ญบุญ เพราะ
บุญแปลว่าชำระล้างความชั่ว. ความดีและความชั่วที่มีอยู่ใน
บุคคลนั้น, บุคคลอาจรู้ได้ด้วยการพิจารณาตนของตนเอง, เมื่อ
ต้องการทราบว่าตัวเองเป็นอย่างไร ต้องพิจารณาคุณตนของตน
เอง, ถ้าไม่พิจารณาคุณตนก็รู้ไม่ได้. มีพระพุทธภาษิตแสดงไว้ว่า
อดุดานํ นาตีวตฺเตยฺย บุคคลไม่ควรลืมตน, อดุดนา โจทยตฺ-
ตานํ พึงเตือนตนด้วยตน, ปณฺณมฺเสตมตฺตนา พึงพิจารณาตน
ด้วยตน. เมื่อพิจารณาเห็นว่าตนเป็นคนชั่วแล้ว พึงรีบละเสียด้วย

การทำดี ก็ได้ชื่อว่าไม่ฝังตนอยู่ในความชั่ว ได้ชำระล้างความ
ชั่วที่มีอยู่ มีพระพุทธานุญาตแสดงไว้ว่า

ยสุส ปาปํ กตํ กมมํ กุสเลน ปิถียติ

โสมํ โลภํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺตึมา.

ผู้ใดทำชั่วแล้ว ละเสียได้ด้วยกรรมดี ผู้นั้นย่อมทำโลกนี้
ให้สว่าง เหมือนพระจันทร์พ้นจากเมฆฉะนั้น.

เพราะฉะนั้น ผู้ประกอบเหตุดี มียศเจริญ พึงเว้นจากเหตุ
แห่งความเสื่อมยศ และตั้งอยู่ในธรรมเครื่องเจริญยศดังแสดง
มาแล้วนั้น. ผู้ตั้งอยู่ในธรรม ย่อมเป็นผู้มีเกียรติ ดังพระพุท
ธานีตว่า

ธมฺเม จิตฺตํ น วิขหาติ กิตฺติ.

เกียรติ ย่อมไม่ละผู้ตั้งอยู่ในธรรม ดังนี้.

พระโอวาท

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

สิทธิการิยะ

คนซึ่งมีชีวิตอยู่ในโลกที่ปรากฏเห็นกันอยู่ แยกได้เป็น ๒ จำพวก คือ คนดี ๑ คนชั่ว ๑, ความเป็นเช่นนั้น ไม่ใช่ใครจัดทำ แต่ตัวของตนเองนั่นแหละทำแก่ตัวเอง คือ เพราะประพฤติดี จึงได้รับผลเป็นคนดีบ้าง เพราะประพฤติชั่ว จึงได้รับผลเป็นชั้วบ้าง ตามเหตุ มีพระพุทธภาษิตแสดงว่า

น ชจา วสโล โหติ น ชจา โหติ พุราหฺมโน

กมฺมฺนา วสโล โหติ กมฺมฺนา โหติ พุราหฺมโน

คนเป็นคนเลว เพราะชาติก็หาไม่ เป็นผู้ประเสริฐ เพราะชาติก็หาไม่.

แต่เป็นคนเลวเพราะกรรม (คือการทำงานที่ทำ) เป็นผู้ประเสริฐเพราะกรรม ดังนี้.

พระพุทธศาสนามุ่งสอนคนทุกคนให้เป็นคนดี ให้ประพฤติตนเหมาะสมแก่หน้าที่และฐานะ, กล่าวคือ เมื่อมีอัตตภาพเป็นมนุษย์ ก็มิให้เป็นมนุษย์เพียงแต่อัตตภาพเท่านั้น แต่ให้

๑ ประทานพิมพ์ต้นหนังสือคำราพรหมโอสถ ในงานทำบุญฉลองอายุครบ ๖๐ ปี ของพระพรหมเทพจารย์ (หัต วิเวกยางกูร) วัดเสนาสนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๕ มกราคม ๒๔๘๕.

มีความประพฤติและความเป็นอยู่ สูงกว่าสัตว์โลกจำพวกอื่น, พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงหลักปฏิบัติที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า “มนุสฺสสํวตฺตนิกา ปฏิปทา” (ข้อปฏิบัติให้คนเป็นมนุษย์) คือ ศีล ๕ ประการ อันเป็นหลักสำคัญเบื้องต้น, เมื่อตั้งอยู่ในศีล ๕ แล้ว ก็สามารถทำตนให้ดี พ้นจากความ เป็นปศุสัตว์ ที่ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ซื่อว่าได้ทำตนให้เป็น มนุษย์โดยสมบูรณ์ เป็นบุพพภาคปฏิบัติให้ได้ประพฤตินิยม สูงขึ้นไปโดยลำดับ. มีภาษิตแสดงว่า

อาที สีสํ ปติฏฺฐา จ กุลยาณานนฺจ มาตุกํ
 ปมุจํ สพฺพธมฺมานํ ตสฺมา สีสํ วิโสธเย
 ศีลเป็นที่พักเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย
 เป็นประมุขของธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น ควรชำระศีลให้
 บริสุทธิ์.

และถ้าสามารถ ก็ไม่พึงหยุดอยู่เพียงเท่านั้น ควรเลื่อน
 ฐานะของตนให้สูงขึ้นไปอีก. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน
 ให้มีหิริความละอายใจ โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป.
 ธรรมะ ๒ ข้อนี้ เป็นธรรมครองโลก เป็นหลักทรงบุคคลไม่ให้
 ตกไปสู่ความเลวทราม ทรงสอนให้ประคับด้วยธรรมอันสะอาด
 และให้มีใจสงบจากความโลภ จนถึงอภิขณา มุ่งได้, และจาก
 โทสะความขัดเคือง จนถึงพยาบาท มุ่งร้าย จองเวรผู้อื่น.

จากโมหะความหลง จนถึงมิจฉาทิณฺณิ ความเห็นผิดจากความจริง,
ทั้ง ๓ อย่างนี้ อันเป็นโรคภายในที่จะแผ่ภัยเวรไปถึงผู้อื่น, และ
ทรงสอนให้ตั้งอยู่ในสัปปริสธรรม. เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ชื่อว่า
ได้แก้โรคภายในและภายนอก ทั้งได้ชื่อว่าได้เลื่อนตนขึ้นสู่ความ
เป็นเทพในอัตรภาพมนุษย์ในโลกนี้สูงขึ้นอีกชั้น ๑. ดังภาษิตที่
แสดงไว้ว่า

หิริโอดตปฺปสมฺปนฺนา สุกกมฺมสมาหิตา

สนฺโต สปปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเร

ผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและโอดตปฺปะ ประกอบด้วยธรรมที่
ขาวสะอาด เป็นผู้สงบ เป็นสัปบุรุษ ท่านกล่าวว่า เป็นผู้มีเทว-
ธรรม ดังนี้.

เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้แล้ว ถ้าสามารถ ก็พึงเลื่อนตนให้
ประเสริฐขึ้นมามาก กล่าวคือ บำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์แก่
บุคคลอื่น ด้วยมีพรหมวิหารธรรม แผ่ไปยังเพื่อนมนุษย์ทุก
ชาติชั้นวรรณะสม่ำเสมอ. โดยเฉพาะผู้เป็นหัวหน้าคน สมควร
ยิ่งที่จะปลุกพรหมวิหารธรรม, เพราะสามารถกันใจไม่ให้ตกอยู่
ภายใต้อำนาจอกติทั้ง ๔ ให้เป็นผู้ควรเคารพนับถือของผู้น้อย
ถ้าตรงกันข้าม ย่อมเสียความเป็นผู้ใหญ่ ไม่ควรเป็นที่เคารพ
นับถือ ดังที่ท่านแสดงไว้ว่า

ฉันทา โทสา ภาขา โมหา โย ฌมมํ อติวตฺตติ
 นิหียติ ตสฺส ยโส กาฬปกฺเขว จนฺทิมหา
 ผู้ประพฤติลวงธรรมะ เพราะความพอใจรักใคร่ ความขัด
 เคือง ความกลัว และความหลง ย่อมเสื่อมยศ เหมือนพระ
 จันทรข้างแรมฉะนั้น.

ผู้มีพรหมวิหารธรรม ชื่อว่าได้ทำขุมนุมนให้สุข และ
 เลื่อนตนขึ้นเป็นพรหม เพราะมีชีวิตประเสริฐ ด้วยประการ
 ฉะนั้น.

พระพุทธศาสนา สอนบุคคลให้เจริญขึ้นโดยลำดับตาม
 เหตุผลดังนี้. บุคคลทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์พึงปฏิบัติตนให้
 เจริญขึ้น สมตามภาวะและหน้าที่ของตน.

พระโอวาท

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ประทาน

หนังสือพิมพ์พุทธโกษา

อันหมู่ชนผู้อยู่รวมกันเป็นรัฐหรือประเทศชาติ ย่อมมีหน้าที่การงานต่างกัน เช่นบางพวกมีหน้าที่ทำการปราบปรามศึกศัตรู. บางพวกมีหน้าที่อบรมสั่งสอนหมู่ชนให้ละความชั่ว ประพฤติความดี, บางพวกมีหน้าที่ประกอบการค้าขายเป็นต้น, บางพวกมีหน้าที่รับจ้างทำการงานด้วยกำลังกาย. กล่าวโดยย่อ ในทางปกครองก็มี ๒ ฝ่าย คือผู้ปกครองฝ่าย ๑ ผู้อยู่ในปกครองฝ่าย ๑. ฝ่ายผู้ปกครองมีหน้าที่เป็นรัฐบาล ทำการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรทั่วไป มีพระราชธำมรงค์หรือผู้ทำหน้าที่เช่นนั้นเป็นประมุข. ฝ่ายผู้อยู่ในปกครองมีหน้าที่ประกอบอาชีพการงานตามประเภท และช่วยฝ่ายปกครองด้วยเสียดา

๑. บรรณาธิการหนังสือพิมพ์พุทธโกษา ได้กราบทูลขอพระโอวาท เพื่อพิมพ์ในหนังสือพิมพ์พุทธโกษา ในสมัยที่หนังสือพิมพ์นี้มีอายุครบ ๖๐ ปี ณ เดือนกันยายน ๒๔๙๕, ได้ประทานให้ตามประสงค์.

อากรเป็นต้น. ทั้ง ๒ ฝ่ายนี้ ฝ่ายผู้ปกครองย่อมเป็นสำคัญใน
ฐานเป็นผู้นำทางดำเนิน, ฝ่ายผู้อยู่ในปกครองย่อมดำเนินตาม
ทั้งในทางดีทั้งในทางชั่ว. ดังมีพระพุทธภาษิตแสดงไว้ว่า

คุณนญฺเจ ตรमानานํ ชิมฺหํ คจฺฉติ ปุํกโว
สพฺพา ตา ชิมฺหํ คจฺฉนฺติ เนตเต ชิมฺหํ คเต สติ.
เมื่อโคทั้งหลายข้ามไปอยู่ ถ้าโคผู้ตัวนำฝูงไปคด โค
ทั้งปวงย่อมไปคด เมื่อโคนำไปคดอยู่.

เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ เสนฺจสมฺมโต
โส เจ อธมฺมํ จรติ ปเคว อิตรา ปชา.
ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติว่าเป็นหัวหน้า
ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม, หมูชนนอกนี้ย่อมประพฤติตาม.
สพฺพํ รณฺธิ ทุกฺขํ เสติ ราชา เจ โหตุยธมฺมิโก
ทวํทั้งรัฐพากันอยู่เป็นทุกข์ ถ้าราชา (ผู้ปกครอง) ไม่ตั้ง
อยู่ในธรรม.

คุณนญฺเจ ตรमानานํ อหํ คจฺฉติ ปุํกโว
สพฺพา ตา อหํ คจฺฉนฺติ เนตเต อหํ คเต สติ.
เมื่อโคทั้งหลายข้ามไปอยู่ ถ้าโคผู้ตัวนำฝูงไปตรง โค
ทั้งปวงย่อมไปตรง (เมื่อโคนำไปตรงอยู่).

เอวเมว มนุสฺเสสุ โย โหติ เสนฺจสมฺมโต
โส เจ ธมฺมํ จรติ ปเคว อิตรา ปชา.

ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับสมมติว่าเป็นหัวหน้า
ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม, หมูชนนอกนั้นย่อมประพฤติตาม.

สพฺพํ รณฺธิ สุขํ เสติ ราชา เจ โหติ ธมฺมิกो

ทั่วทั้งรัฐพากันอยู่เป็นสุข ถ้าราชาดั่งอยู่ในธรรม.

อนึ่ง ในมหาโพธิชาดก ยังแสดงคำเป็นโอวาทของ

พระโพธิสัตว์สืบไปโดยความว่า ผู้ตัดผลดิบ (ที่ควรรอไว้ให้
สุก) ของต้นไม้ใหญ่ที่มีผล ย่อมไม่รู้รสของต้นไม้ นั้น ทั้งพืช
ของต้นไม้ นั้นย่อมพินาส ฉนฺได, รัฐก็เปรียบเหมือนต้นไม้ใหญ่
ฉนฺนํ, ผู้ปกครองโดยธรรม ย่อมไม่รู้รส คือความถึงพร้อม
ด้วยความเจริญของรัฐ ทั้งรัฐเองก็พินาส. ส่วนผู้ตัดผลสุกของ
ต้นไม้ใหญ่ที่มีผล ย่อมรู้รสของต้นไม้ นั้น ทั้งพืชของต้นไม้ นั้น
ย่อมไม่พินาส ฉนฺได, รัฐก็เปรียบเหมือนต้นไม้ใหญ่ ฉนฺนํ,
ผู้ปกครองโดยธรรมย่อมรู้รส คือความถึงพร้อมด้วยความเจริญ
ของรัฐ ทั้งรัฐเองก็ไม่พินาส. ผู้ปกครองชนบทอันเป็นที่
ประกอบเกษตรกรรมโดยธรรม เป็นเหตุให้แผ่นดินร้อนระตำ
ระสาย ย่อมพินาศจากโอสถ (คือพืชพันธุ์ที่เป็นอาหารตลอด
ถึงเป็นสมุนไพร) ทั้งปวง. เมื่อเบียดเบียนประชาชนคน
ผู้ประกอบการซื้อขายย่อมพินาศจากคลังสมบัติ. เมื่อเบียดเบียน
ทะเลล้นทหาร ย่อมพินาศจากกำลัง. เมื่อเบียดเบียนพฤษี คือ
สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติธรรม ย่อมพินาศจากสวรรค์. เมื่อ

เบียดเบียดพกริยา ย่อมพิบตจากบุตร. ฉะนั้น ผู้ปกครองพึง
ประพฤติธรรม ในชาวนชนบทผู้ประกอบเกษตรกรรม ในชาว
นิคมผู้ประกอบการซื้อขาย ในพลกายคือหมู่ทหาร ไม่พึง
เบียดเบียดพฤษี คือสมณพราหมณ์ พึงบำรุงเลี้ยงบุตรภริยา.

ส ตาทีโส ภูมิปติ รณฺฐปาโล อโกธโน
สามนฺเต สํปกมฺเปติ อินฺโทว อสุราธิโป.

ท่านผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน เป็นรัฐบาล ปกครองบริหาร
รัฐ ไม่มักโกรธ ไม่เบียดเบียดพประชาชน ปกครองโดยธรรม
เช่นนั้น ย่อมทำรัฐรอบ ๆ ให้ห้วนเกรง เหมือนอย่างพระอินทร์
ครอบงำอสูร ฉะนั้น.

เมื่อฝ่ายผู้ปกครองประพฤติดีเอง เป็นเครื่องนำประชาชน
ด้วย ทำการปกครองให้ประชาชนได้รับการปกครองที่ดีด้วย
และฝ่ายผู้อยู่ในปกครอง ก็ยินดียอมรับการปกครองโดยธรรม
ด้วยทั้ง ๒ ฝ่าย ย่อมอยู่ด้วยกันเป็นสุข และรัฐก็เจริญ.

แต่จะเป็นดังนี้ได้ ก็ต้องอาศัยธรรมสามัคคี ความพร้อม
เพรียงกันโดยธรรม คือพร้อมเพรียงกันประพฤติดีชอบตาม
กิจหน้าที่ตั้งแต่ส่วนน้อยจนถึงส่วนใหญ่. ด้วยตั้งอยู่ในธรรม
๖ ข้อ คือ

๑. ประพฤติทางกาย คือทำอะไรต่อกันประกอบด้วย
เมตตา.

๒. ประพฤติทางวาจา คือพูดอะไรต่อกันประกอบด้วยเมตตา.

๓. ประพฤติทางใจ คือคิดอะไรต่อกันประกอบด้วยเมตตา.

๔. เน้นย้ำเพื่อแผ่ลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแก่กัน.

๕. รักษาความประพฤติให้ดีเสมอกัน ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของกันและกัน.

๖. ทำความเห็นชอบให้เสมอกัน เพื่อเปลื้องทุกข์ของกันและกัน ไม่ใช่ก่อทุกข์ให้กันและกัน.

ในธรรม ๖ ข้อนี้ ข้อที่ ๖ เป็นข้อสำคัญ เพราะทิณฺณ คือความเห็นเป็นต้นเหตุใหญ่ ถ้ามีความเห็นแตกกัน เพื่อก่อทุกข์ให้แก่กัน ก็ไม่อาจมีสามัคคีได้ ถ้ามีความเห็นเสมอกัน เพื่อก่อสุขให้แก่กัน สามัคคีจึงมีได้. ความเห็นนั้นที่เป็นส่วนเฉพาะตนย่อมมีต่าง ๆ กัน แต่ที่เป็นส่วนใหญ่เป็นหลักเป็นประธานควรทำให้เสมอกัน และควรเลือกแต่ที่เป็นส่วนดีชอบ เป็นเครื่องนำออกจากทุกข์ ดังพระพุทธภาษิตว่า “ยายํ ทิณฺณํ อริยานิยุยานิ ทิณฺณํ ใด ประเสริฐ เป็นเครื่องนำออก นิยุยาติ ตกฺกกรสฺส สมฺมาทุกฺขกฺขยา ย่อมนำผู้ทำทิณฺณนั้นให้สิ้นทุกข์โดยชอบ.”

ธรรม ๖ ข้อนี้ ทำผู้ประพฤติให้เป็นที่รักที่เคารพของกันและกัน เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เป็นไปเพื่อความไม่

วิวาทกัน เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

ทุก ๆ คนผู้หวังความเจริญ พึงมีความสามัคคีกันโดย
 ธรรม ตั้งใจประพฤติธรรม ๖ ข้อนี้ต่อกัน และพึงประพฤติดี
 เฉพาะตนด้วย ประพฤติดีต่อกันตามหน้าที่ด้วย ทั้งฝ่ายผู้
 ปกครอง ทั้งฝ่ายผู้อยู่ในปกครอง เมื่อเป็นดังนี้ ผลดีต่าง ๆ
 ก็จักเกิดเจริญงอกงามไพบุลย์ ทุกคนทุกฝ่ายก็จักได้พากันเสวย
 รสของผลเหล่านั้น มีความบันเทิงสุข และต้นไม้ใหญ่ที่แผ่
 ผลเหล่านั้น คือรัฐ ก็ไม่เสื่อมสลาย แต่กลับเจริญงอกงาม
 ยิ่งขึ้น.

ในวาระสมัยที่หนังสือพิมพ์ยุทธโกษา มีอายุครบ ๖๐ ปี
 บริบูรณ์ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงอภิบาลรักษาเจ้าหน้า
 หนังสือพิมพ์ยุทธโกษาให้เจริญด้วยจตุรพิธพร คือ อายุ วรรณะ
 สุขะ พละ และสมบูรณ์ด้วยกำลังความสามารถ เพื่อดำเนินกิจการ
 แห่งหนังสือพิมพ์ยุทธโกษาให้ตั้งอยู่ยืนนานและเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
 เพื่ออำนวยสวัสดิภพเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ ตลอดจน
 ประชาชนทั่วไป.

วัดบวรนิเวศวิหาร

สิงหาคม

โคลงคติธรรม

ชนยืนชีพยิ่งร่อย	ปีปลาย
คร้านกิจปลิดเพียรหาย	ห่างไร่
คนหมั่นมั่นคงหมาย	มุ่งประโยชน์
แม้ชีพวันเดียวได้	ยิ่งผู้เพียรชาม.
รูปงามยามเน่งน้อย	สมบูรณ์
สมภาพเนื่องณสกุล	ใหญ่กว้าง
ผิวสรรพพิทยาสุญ	เสื่อมไป งามเลย
ดุจดอกทองกวาวร้าง	กลิ่นกลีบสลาย.
กินนอนกลัวกับทั้ง	กิจคน คู่เฮย
ของสัตว์ของคนยล	เยี่ยงพ้อง
ธรรมแลเกิดนรชน	ให้ยิ่ง สัตว์นา
เสื่อมจากธรรมคงต้อง	แน่นแน่นสัตว์มवल.
ควรพฤตีสุจริตน้อม	เนื่องนิตย์ เทอญนา
ละทุจจริตปลิด	ปลดเปลื้อง
ผู้ประพฤตีสุจริต	ย่อมอยู่ สุขนอ
ทั้งโลกนทั้งเบื่อง	นำโน้นเนื่องนนท์.

คนเขลาอย่ามียากแก่น	เพราะเขลา คิดนา
ว่าบุตรทรัพย์ของเรา	มันไว้
แต่ตนก็เปล่าเอา	ใดอยู่ ได้ฤ
บุตรทรัพย์จักมีได้	มันแท้แต่ไหน.
ใครที่มัจจุจ้อง	จับสกันธ์ ชีพเนอ
หมดลูกหมดพ่อจน	เผ่าพ้อง
ที่จะต่อต้านชวน	ขวายช่วย ชีพนอ
มวณชาติไปอาจบ้อง	บีบได้โดยคณิง.
พึงเห็นโลกเช่นด้วย	ฟองชล
ฤาจุพยัพแตกคล	ตั้งนั้น
ผู้เพ่งโลกจนยล	อยู่อย่าง นนอ
มัจจุจกต้นต้น	พบใต้ไฉนหนา.

วิปัสสนา ๔

โลกว่างามพระเจ้า	แจกเป็น อสุกเฮย
โลกว่าเที่ยงพระเห็น	อนิจจแท้
โลกว่าสุขพระเพ็ญ	ญาณว่า ทุกข์นอ
โลกว่าตนพระแก้	หมดล้วนอนัตตา.

ลิลิตคตธรรม

โคลง ๒

ธรรมะที่พระได้	ตรัสแจกแจ่งแจ่งไว้
แก่ผู้ฟังประสงค์.	
ย่อลงนัยหนึ่งแล	ดีหนึ่งชั่วหนึ่งแท้
หลักนั้นควรจำ.	
ธรรมดีกับชั่วนี้	พระตรัสบัญญัติ
ที่ผู้คนเรา แลนา.	
ยกเอาคนออกแล้ว	ดีและชั่วจักแคล้ว
คลาดสิ้นฤมี.	

โคลง ๓

เหตุนี้ควรคำนึง	ถึงอาตมะทั่วถ้วน
เราแหละคือธรรมล้วน	บอกทั้งชั่วดี แลนา.
กายวจีมะโน	ถ้าโลกโทษะทั้ง
โมหะครอบงำรัง	ลาภให้ไปตาม.
ยามนั้นทำพุดคิด	ทูลจรัสย้อมติดต้อย
จะมากฤจะน้อย	ตรวจได้ที่ตน เองนา.

ผลช่วยยอมแทนทด
ถึงมุ้งจะปิดกัน

เพราะคนไม่คู่ตัว
เหมือนหลับตาอุดกู่
ถึงฝันกันเหมือนกัน
พุทธศาสน์ที่พระอ้าง

ปรากฏเกิดส่งชั้น
จักได้สมไฉน.

จึงมีดมัวไม่รู้
มุ้งหน้าหาฝัน.
ก็ควรหันนิกบ้าง
ตรัสให้ฟังจำ.

โคลง ๔

พระสัมพุทธเจ้า
ก็เพื่อให้ฟังจำ
เพ่งด้วยมนัสสำ-
ด้วยทัญญูเพื่อให้
ฟังอิงธรรมศาสน์นั้น
สอบที่ตนไผ่หา
จึงอาจพบธรรมสา-
อาตมะนี้เองแล

แจกธรรม
จดไว้
เหนี่ยกขบ อิกนา
ทราบข้อ ความจริง.
นำมา
สัจแท้
ระที่ ตนเนอ
พระตั้งธรรมวินัย.

วิวิธมาลี

ไม่เพ่งธรรมจวบให้
ธรรมก็ห่างคนไป

เห็นตรง จริงนอ
ไปพ้อง

ส่วนตนสักคอง

ธรรมที่จริงแท้ต้อง

จะเช่นกะปิจ้อง

เอื่อมหัตถ์ดีกว่าว่าเป็น

ไม่พบก็พาลเขลา

แต่ก็คงไรรู้

บางท่านแม่นะเพาะคัน

แต่คิดจะให้พาน

ไม่หยุดเพ่งแต่รณ

เหนอยนกกก็ตองทุ

พระให้พูนไฟข้อ

ฟังจตคิตขบพูน

ถึงคราวเมื่อปฏิบัติ

อย่ารีบอย่าเร่งให้

พระทรงสอนเร่งสร้าง

ตั้งจิตให้หยุดเป็น

เล่นอ้อมบริสุทธะ

ธรรมสักจักแจ้งให้

เป็นส่วน หนึ่งนา

ลับเห็น.

กระจากเงา

อีกผู้

คลำเสาะ อยู่แล

สัจสาร.

ที่ตน แลนอ

พบรู้

เหมือนไล่ เงานา

ทอดธุร.

ปริยัต

เพิ่มไว้

ฟังเพ่ง ดูเทอญ

เร่งเห็น.

จรณะ

หนึ่งไว้

จิตต่อง สัจเทอญ

ห่างเขลา.

พระคติพจน์

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

๑. ทางเดินของสังฆารตามธรรมดา ย่อมเดินไปเพื่อดับ
ทั้งหมด ต่างกันเพียงช้าหรือเร็ว ได้ในพระบาลีว่า ยงฺกิญฺจิ
สมุทฺทขณฺมํ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดเป็นธรรมดา, สพฺพหนฺตํ
นิโรธณฺมํ สิ่งนั้นทั้งหมด มีความดับเป็นธรรมดา ไม่นับว่า
เป็นสุคติหรือทุกคติ.

๒. ทางเดินของคน (ตลอดถึงสัตว์ทั้งหมด) ย่อมมุ่ง
เดินไปเพื่อความเป็นอยู่ (เว้นแต่ผู้ที่คับแค้น มีความคิด,
ความสำคัญ, ความเห็นวิปلاส).

๓. เพราะเดินไปเพื่อความเป็นอยู่ จึงมุ่งให้ได้สิ่งที่ตนชอบ
มุ่งพ้นจากสิ่งที่ตนไม่ชอบ.

ถ้าเดินไปในทางดี เป็นสุจริต, คติก็เป็นสุคติ, ผู้เดินก็
เป็นสุคติ.

ถ้าเดินไปในทางชั่ว เป็นทุจริต, คติก็เป็นทุกคติ, ผู้เดิน
ก็เป็นทุกคติ.

๔. สุคติมีที่ไหน สุขก็มีที่นั่น, ทุกคติมีที่ไหน ทุกข์
ก็มีที่นั่น, ยิ่งหรือหย่อนตามชั้นของคติ.

๕. พระพุทธเจ้าเป็นสุกโต และทรงสั่งสอนคนให้เป็น
สูกโต.

๖. คติจะเป็นอุดมสุคติ หรือ อุดมทุกคติ ก็พึงรู้โดย
นัย.

๗. คนเป็นสุกโต ไม่เป็นทุกคติ ถึงไม่แสดงตนว่า
นับถือพระพุทธศาสนา ก็เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเพราะ
ความประพฤติ.

คนเป็นทุกคติ ไม่เป็นสุกโต ถึงแสดงตนว่านับถือพระ
พุทธศาสนา ก็ไม่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเพราะความ
ประพฤติ.

พระคติพจน์

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช

ประทาน

อาศรมไทย - การด

อตฺตนา โจทยตฺตานํ ปณฺมฺเสตมตฺตนา
จงเตือนตนด้วยตนเอง จงพิจารณาตนด้วยตน
โส อตฺตคฺคฺโต สติมา สุขํ ภิกฺขุ วิหาหิสี
ผู้มีสติคุ้มครองตน จักอยู่เป็นสุข
อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ อตฺตา ว อตฺตโน คติ
ตนเป็นที่พึ่งของตน ตนแลเป็นคติ (ทางดำเนิน) ของตน
อตฺตนา หิ สฺทนฺเตน นานํ ลภติ ทูลลภํ
ผู้ฝึกฝนตนดีแล้ว ย่อมได้สิ่งที่พึงอันหาได้ยาก
อกตํ ทุกฺกณฺ์ เสยฺโย ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกณฺ์
ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า (เพราะ) ความชั่วที่ทำแล้ว
ย่อมเดือดร้อนภายหลัง
วิสํ ชีวิตฺกาโมว ปาปานิ ปริวชฺชเย
ผู้ใคร่ชีวิต พึงเว้นความชั่ว เหมือนเว้นยาพิษฉะนั้น
อပ္พยาปชณฺ์ สุขํ โลเก ปาณญฺเตสุ สณฺณโม

ความไม่เบียดเบียน คือความสำรวมในสัตว์ทั้งหลาย เป็น
สุขในโลก

ขยั เวร ปสวติ ทุกขั เสติ ปราชโต
ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ ย่อมอยู่เป็นทุกข์
อุปสนฺโต สุขั เสติ หิตฺวา ชยปราชยั
ผู้ละความชนะและความแพ้เสียได้แล้ว เป็นผู้สงบ จึง
อยู่เป็นสุข

โลโกปตฺตมฺภิกกา เมตฺตา ขนฺติ สาหสฺวารณา
เมตฺตา เป็นธรรมค้ำจุนโลก ความอดทน ย่อมห้ามความ
ผลุนผลันได้

หิริ โอตฺตปฺปิยญฺเยว โลกั ปาเลติ สาธุกั
ความละอายใจและความเกรงกลัวต่อบาป ย่อมรักษา
ชาวโลกให้อยู่ดีได้

— พระวชิรญาณวงศ์

วัดบวรนิเวศวิหาร

๕ สิงหาคม ๒๔๕๔ (จ.พ.)

พรประสาธน์วันสร้างน้ำ

๑๕ เมษายน ๒๔๘๘

ท่านทั้งหลายทั้งบรรพชิตทั้งคฤหัสถ์ ได้มาประชุมกันสร้างน้ำอาตมา แสดงความเลื่อมใสและความเคารพทางพระพุทธศาสนา. พระพุทธศาสนาคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า, พระพุทธเจ้าคือท่านผู้ตรัสรู้พระธรรม, พระธรรมโดยตรงได้แก่ สังขธรรม ธรรมที่เป็นตัวจริงหรือความจริงคือเหตุผล ที่เป็น ส่วนภายนอก ๑ ที่เป็นส่วนภายใน คือทบุคคล ๑, และ ธรรมที่อยู่เหนือเหตุผล ๑. สังขธรรมคือเหตุผลที่เป็นส่วนภายใน คือ ทบุคคลนั้น เป็นปญฺญาภิสังขาร ประแต่งปญฺญาภ คือภพที่ดี ๑ เป็นอปญฺญาภิสังขาร ประแต่งอปญฺญาภ คือภพที่ไม่ดี ๑ เป็นอเนญชาภิสังขาร ประแต่งภพที่ตั้งมั่นไม่ หวั่นไหว ๑, สังขธรรมส่วนที่เหนือเหตุผลนั้น เกิดแต่เหตุ คืออริยมรรคมีองค์ ๘ หรือจรณะ ธรรมเป็นเครื่องดำเนินถึง วิชชาวิมุตติ. อริยมรรคหรือจรณะนี้เป็นไปเพื่อทำลายภพ. เมื่อ สิ้นภพ ก็พ้นจากชาติ ชรา มรณะ จึงเป็นโลกุตตร ธรรมที่เหนือ

๑. การถวายน้ำสร้าง เคยกำหนดวันที่ ๓ เมษายน, เริ่มเดือน มาวันที่ ๑๕ เมษายนในศก ๒๔๘๘ นี้, เมื่อเสร็จการถวายน้ำสร้างแล้ว เสด็จเข้าสู่พระอุโบสถ ประทานพร.

โลก หรือเหนือเหตุผล. พระพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้สัจธรรม
 ธรรมที่เป็นตัวจริงแล้ว ก็ทรงแสดงชี้แจงแนะนำ และทรง
 แสดงที่บุคคลนั้นเอง โดยนัยที่ตรัสแก่โรหิตัสสเทพ, เบื้องต้น
 ทรงแสดงให้ละอุปยุญยาสังขาร อันปรุงแต่อุปยุญยภพให้ประ
 กอบด้วยอุปยุญยาสังขารอันปรุงแต่อุปยุญยภพ, ละเอียดยกกว่านั้นทรง
 แสดงแนะนำให้ปรุงแต่งจิตต์ให้ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว เป็นอเนกญา
 ยาสังขาร และให้ปฏิบัติในอริยมรรคหรือจรณะ เพื่อวิชา
 วิมุตติ. ผู้ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วกำหนดจดจำ
 พิจารณาให้รู้ธรรม เป็นธัมมมัญญ, รู้รรถ คือ เนื้อความเป็น
 อรรถมัญญ, แล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นธัมมมานุธรรม
 ปฏิบัตินั้น, ชื่อว่าพระสาวก แปลว่าผู้ฟัง. พระสาวกนั้นปฏิบัติ
 ดังนี้ ชื่อว่าสุปฏิปัตติ ปฏิบัติดี อสุปฏิปัตติ ปฏิบัติตรง ญา
 ยปฏิปัตติ ปฏิบัติเพื่อธรรมที่พระอริยเจ้าบรรลุ สามเณรปฏิบัติ
 ปฏิบัติชอบยิ่ง. นี่เป็นส่วนอรรถมัญญปฏิบัติ ปฏิบัติเกือกกุลแก่ตน,
 และได้สั่งสอนชี้แจงแก่ผู้อื่น สืบมาจนถึงเราทุกวันนี้ นี่เป็น
 ส่วนปริยัติปฏิบัติ ปฏิบัติเกือกกุลแก่ผู้อื่น. พระธรรมแม้จะเป็น
 ความจริงก็ยังไม่ปรากฏ ต่อเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ จึงปรากฏ
 แก่พระพุทธเจ้า. พระพุทธเจ้าถ้าไม่มีพระธรรม ก็ไม่รู้ว่าจะ
 ตรัสรู้อะไร. เมื่อพระธรรมมีอยู่ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสรู้
 พระธรรม, และเมื่อได้ตรัสรู้แล้ว ถ้าไม่ทรงสั่งสอน, พระธรรมก็

ไม่ปรากฏแพร่หลาย, ต่อเมื่อพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน และ
พระสาวกทรงไว้แล้ว แสดงสืบต่อมา, พระธรรมจึงปรากฏ
แพร่หลายสืบมาจนถึงเราทุกวันนี้; พุทฺโธ สมฺมสฺส โพเชตา
พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระธรรม, ชมฺโม สงฺเขน ชาริโต พระธรรม
อันพระสงฆ์ทรงไว้, สงฺโฆ จ สาวโก พุทฺธสฺส พระสงฆ์ก็
เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า, อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ นี้เป็นพระ
รัตนตรัย ดังนี้.

ด้วยอานุภาพพระรัตนตรัย และกุศลขันธ ที่ได้ปฏิบัติ
ด้วยกาย วาจา ใจ ขอบำเพ็ญทั้งหลายทั้งบรรพชิตทั้งคฤหัสถ์
จงปราศจากทุกข์ภัย ไข้เจ็บ อุปสรรคศัตรูอุปัทวอันตรายทั้งหลาย
ทั้งปวง และจะประกอบด้วยความสุขสำราญเข้มข้นแจ่มใส
ลาภ ยศ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทั้งปวง เพื่อเป็นปัจจัย
อุดหนุนให้ปฏิบัติดีเป็นสุปฏิปันนะ, ปฏิบัติตรงเป็นอุสุปฏิปันนะ
ปฏิบัติเพื่อธรรม เป็นธายะปฏิปันนะ, ปฏิบัติชอบยิ่ง เป็น,
สามจีปฏิปันนะ เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ชื่อว่าได้ทำตนให้เป็นคนดี
ยิ่งขึ้น, เมื่ออยู่ในหมู่ ก็ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน และเมื่อได้
แสดงขแข็งแนะนำแก่ผู้อื่น ก็ชื่อว่าได้ปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น.
ขอให้ท่านทั้งหลาย พ้นจากอนิฏฐผล ประกอบด้วยอริฏฐผล
ทั้งปวงเถิด.

พรประสาทวันประสูติ

ครบ ๖ รอบสิบสองปีบริบูรณ์

๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๔๔

บัดนี้ พระเถรานุเถระได้มาประชุมสวดมนต์ให้ ด้วยความตั้งใจดี และแสดงการระในความที่ข้าพเจ้าได้มีอายุครบ หกรอบสิบสองปีบริบูรณ์ เป็นการสืบเนื่องมาทางพระพุทธศาสนา. พระพุทธศาสนานั้น ก็คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า, พระพุทธเจ้าเดิมนั้นก็เป็นผู้เป็นปुरुชน แต่เป็นผู้เที่ยงที่จะตรัสรู้ จึงได้นามว่าพระโพธิสัตว์. ท่านได้ประพฤติดีประพฤติชอบจนได้ตรัสรู้อมตธรรมด้วยธาตุรู้ จึงได้พระนามว่า พระสัมมาสัมพุทธะ. อมตธรรมนั้น สามัญชนไม่อาจรู้ได้ด้วยตนเอง, พระสัมมาสัมพุทธะจึงได้ทรงแสดงคำสั่งสอน. หมู่บุคคลผู้ได้ฟังคำสั่งสอนนั้นแล้วปฏิบัติตามจนได้ตรัสรู้ตาม แล้วนำสืบมาจนถึงเราทุกวันนี้ เป็นพระสงฆ์. พระพุทธะ พระธรรม พระสงฆ์ทั้ง

๑. ในอภิกขิตตัมัยตรงกับวันประสูติ ครบ ๖ รอบสิบสองปีบริบูรณ์ ณ วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๔๔ พระเถรานุเถระในวัดและต่างวัดได้มาประชุมสวดมนต์ถวาย ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร (เวตา ๑๗.๐๐ น.) สวดจบแล้ว ได้ตรัสประสาทพร.

๓ นี จึงเนื่องกันตั้งกาถาว่า

อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อุตฺตมํ ธมฺมมชฺฌกา
มหาสงฺฆํ ปโปเชสิ อิจฺเจตํ รตนตฺตยํ
พระอรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ตรัสรู้ธรรมอันสูงสุดแล้ว
ทรงปลุกสงฆ์หมู่ใหญ่ให้ตรัสรู้ตาม นี่เป็นพระรัตนตรัยตั้งนี้.

ด้วยอานุภาพแห่งพระรัตนตรัยนั้น และอานุภาพแห่งความ
ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยกายวาจาใจ ขอให้พระเถรานุเถระทั้ง
หลาย จงปราศจากอุปสรรคศัตรู อุบัติทวงะ โรคอาพาธ ทุกข์ โทมนัส
พิบัติอันตราย มีความสุขชุ่มชื่นผ่องใส ปลอดภัยไปร่างกาย
ปลอดภัยไปใจ ถึงพร้อมด้วยลาภ ยศ อายุ วรรณะ สุขะ พละ
เพื่อประพฤติดีปฏิบัติชอบ ในพระธรรมวินัยตลอดไปเทอญ.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พิมพ์นามกุฎราชวิทย์ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร จังหวัดพระนคร

นายพิณิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๕

